

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 54

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

54 tomas

2011 m. vasario 19 d.

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	467-oji plenarinė sesija, 2010 m. gruodžio 8, 9 d.	
2011/C 54/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl 2011–2020 m. energetikos strategijos	1
2011/C 54/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Islandijos kaip šalies kandidatės (tiriamoji nuomonė)	8
2011/C 54/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl valstybės pagalbos nekonkurencingų anglių kasyklų uždarymui palengvinti (nuomonė savo iniciatyva)	15
2011/C 54/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tiekimo saugumo ES žemės ūkio ir maisto sektoriuose (nuomonė savo iniciatyva)	20
2011/C 54/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES ir Rusijos santykių (nuomonė savo iniciatyva)	24
III	<i>Parengiamieji aktai</i>	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	467-oji plenarinė sesija, 2010 m. gruodžio 8, 9 d.	
2011/C 54/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su matavimo vienetais, suderinimo (COM(2010) 507 galutinis – 2010/0260 (COD))	31

LT

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2011/C 54/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl leistino motorinių transporto priemonių garso lygio ir dujų išmetimo sistemų (COM(2010) 508 galutinis – 2010/0261 (COD))	32
2011/C 54/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos pasiūlymo dėl konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo, pritvirtinamų prie siauros tarpvėžės ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių galinės dalies (COM(2010) 510 galutinis – 2010/0264 (COD))	33
2011/C 54/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl nuorodų arba žymų maisto produkto partijai identifikuoti (COM (2010) 506 galutinis – 2010/0259 (COD))	34
2011/C 54/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 460/2004, įsteigiantis Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūrą, jos veiklos trukmės atžvilgiu (COM(2010) 520 galutinis – 2010/0274 (COD))	35
2011/C 54/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl GALILEO programos pagrindu sukurtos pasaulinės navigacijos palydovų sistemos valstybinėms institucijoms prieigos tvarkos (COM(2010) 550 galutinis – 2010/0282 (COD))	36
2011/C 54/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų (COM (2010) 289 galutinis – 2010/0160 (COD))	37
2011/C 54/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. .../... dėl žemės ir miškų ūkio transporto priemonių patvirtinimo (COM(2010) 395 galutinis – 2010/0212 (COD))	42
2011/C 54/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų (COM(2010) 484 galutinis – 2010/0250 (COD))	44
2011/C 54/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese (COM(2010) 392 galutinis – 2010/0215 (COD))	48
2011/C 54/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/18/EB nuostatos dėl valstybių narių galimybės savo teritorijoje riboti ar drausti GMO auginimą (COM (2010) 375 galutinis – 2010/0208 (COD))	51
2011/C 54/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „Europos skaitmeninė darbotvarkė“ (COM(2010) 245 galutinis)	58

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

467-oji PLENARINĖ SESIJA, 2010 M. GRUODŽIO 8, 9 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl 2011–2020 m. energetikos strategijos

(tiriamoji nuomonė)

(2011/C 54/01)

Pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. gegužės 12 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

2011–2020 m. energetikos strategijos

(tiriamoji nuomonė).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. lapkričio 16 d. priėmė savo nuomonę.

467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 40 – prieš ir 21 susilaikius.

1. Įžanga ir santrauka

1.1 Europos Komisija ketina priimti 2011–2020 m. energetikos strategiją ir Gaires dėl mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios energetikos sistemos sukūrimo iki 2050 m. Ji paprašė Komiteto šiais dviem klausimais parengti tiriamąją nuomonę, kuri padėtų atlikti šį darbą.

1.2 Komitetas palankiai vertina tai, kad šios dvi temos yra svarstomos kartu. Investicijos į energetikos sektorių yra ilgalaikės ir labai svarbu, kad strategija ateinantiems dešimčiai metų būtų rengiama siekiant ilgalaikių tikslų iki 2050 m.

1.3 Komisija paskelbė apžvalginį dokumentą „Rengiant naują 2011–2020 m. Europos energetikos strategiją“, kuriuo remiantis vyks konsultacijos. Šios nuomonės pirmojoje dalyje apibendrintos mūsų nuomonės ir rekomendacijos. Antrojoje dalyje nurodyta keletas bendrų temų, kurios turėtų būti įtrauktos į strategiją. Trečiojoje dalyje pateikiamos pastabos konkrečiais klausimais, kurie Komisijos apžvalginiame dokumente pateikiami diskusijoms.

1.4 Pastaruosius 200 metų pasaulis energijai gaminti ir transportui dažniausiai naudodavo iškastinį kurą. Per tą laikotarpį daug iškastinio kuro buvo išgaunama palyginti pigiai, todėl išsivysčiusi pramonė galėjo labai smarkiai padidinti našumą ir pagerinti gyvenimo lygį.

1.5 Tačiau dauguma specialistų sutinka, kad per ateinančius 40 metų sumažės naftos ir dujų atsargų, o dėl likusių išteklių konkurencija sustiprės ir kainos išaugs. Greičiausiai anglių atsargų išliks santykinai daug ir artimiausią šimtmetį tikriausiai nebus suvaržytas jų tiekimas. Tačiau pasauliui reikia kuo skubiau sumažinti CO₂ kiekį, išmetamą deginant iškastinį kurą, kad būtų išvengta katastrofiškų klimato kaitos padarinių; tas pat taikytina naftai ir dujoms.

1.6 Todėl pasauliui būtina iki 2050 m. pertvarkyti savo energetinę bazę ir energijos naudojimą. Turi būti kuo plačiau naudojami visi įmanomi alternatyvios energijos ištekliai. Tais atvejais, kai iškastinis kuras ir toliau bus naudojamas, teks didžiausią išmetamo anglies kiekio dalį surinkti prie šaltinio ir saugoti arba pakartotinai panaudoti, kad nepatektų į atmosferą. Kiekviename sektoriuje energija turi būti naudojama kur kas efektyviau nei šiandien.

1.7 Veiksmingai valdyti šį pertvarkymą – vienas didžiausių visuomenei ir vyriausybėms iškilusių iššūkių XXI amžiuje. Prireiks naujo energijos ir energinių paslaugų kainodaros principo, pirmiausia siekiant užtikrinti, kad naudojant iškastinį kurą būtų padengiama visa pasauliui tenkančios CO₂ naštos kaina, milžiniškų investicijų į naujas technologijas, naujų tvirtų pramonės ir vyriausybės partnerysčių būtina infrastruktūrai sukurti ir pakeisti visuomenės požiūrį į energijos naudojimą ir jos kainą.

1.8 Šalims teks glaudžiau kartu dirbti, kad įgyvendintų būtinas permainas. Jau pats pertvarkymo procesas bus labai konkurencingas. Vyks įnirtinga konkurencija dėl likusių naftos ir dujų išteklių; be to, plėtojant alternatyvius energijos išteklius ir vystant efektyviai energiją naudojančius produktus ir paslaugas atsiras naujų sričių konkurencijai. Šalys ir regionai, pirmieji pasiekę pažangos efektyvesnio energijos vartojimo ir veiksmingesnio alternatyvios energijos panaudojimo srityse, sustiprins savo konkurencinę padėtį. Tų, kurie trypčios vietoje ir dels persitvarkyti, konkurencinė padėtis susilpnės.

1.9 Europa ir Europos Sąjunga dabar atsidūrė kritiniame šios evoliucijos etape. Ji turi svarių prielaidų sparčiai vykdyti pertvarkymą, nes yra itin priklausoma nuo naftos ir dujų eksporto iš užsienio ir jautriai reaguoja į visus galimus tokio tiekimo suvaržymus. Be to, ES buvo priešakyje gilinant visuomenės ir politikų suvokimą klimato kaitos klausimais ir viena pirmųjų pradėjo kai kurių būtinų alternatyvių energijos išteklių plėtojimą bei ėmėsi priemonių efektyviau vartoti energiją kai kuriuose svarbiausiose sektoriuose.

1.10 Tačiau Europa negali sau leisti tenkintis pasiektais rezultatais. Pertvarkymo procesas dar neįgijo reikiamo pagreičio, kad galėtų vykti savaime ir, iškilus dabartiniams ekonominiams sunkumams ir dėl jų orientuojantis į trumpalaikius tikslus, gali tuoj pat sulėtėti. O tokios šalys ir regionai kaip Kinija ir JAV

didina tempą ir imasi skubių priemonių. Ypač Kinija gali tapti labai galingu konkurentu vystant alternatyvius energijos išteklius.

1.11 Gyvybiškai svarbu, kad Europa išvystytų naują energetikos pertvarkymo dinamiką. Naujoji ES energetikos strategija galėtų ir turėtų tapti pagrindu tokiai dinamikai atsirasti. Strategija turėtų numatyti uždavinius ir tikslus bei apibrėžti priemones ir struktūras, būtinas jiems įgyvendinti. Tarybai ir institucijoms priėmus strategiją reikėtų sutelkti politinę, verslo pasaulio ir visuomenės valią būtinoms permainoms įgyvendinti. Tai galimybė, kurios negalima praleisti ar iššvaistyti.

2. Pagrindiniai strategijos elementai

2.1 Naujoji energetikos strategija Europai 2011–2020 m. turi būti kuriama remiantis ne mažiau kaip trimis ramsčiais: tiekimo saugumas, mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika ir energetikos sektoriaus konkurencingumas. Komitetas pritaria dedamoms pastangoms skatinti perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir gerinti tiekimo saugumą, bet apgailestauja, kad Komisijos 2010 m. gegužės mėn. paskelbtame vertinimo dokumente „Naujos 2011–2020 m. Europos energetikos strategijos link“ energetikos sektoriaus konkurencingumo klausimams skirta pernelyg mažai dėmesio. Perėjus prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos per vidutinės trukmės laikotarpį Europa savaime turėtų tapti konkurencingesne pasaulyje. Tačiau trumpuoju laikotarpiu yra realus pavojus, kad dėl susikaupusių visų energetikos sektoriaus politikos sąnaudų sumažės darbo vietų ir anglies, nebent nedelsiant bus imtasi tinkamų priemonių.

2.2 EESRK nuomone, pagrindinius strategijos elementus būtų galima apibendrinti taip:

- gauti teisingus ekonominius signalus,
- įdiegti tinkamas technologijas,
- sutelkti finansus,
- sukurti tinkamas institucijas ir struktūras (viešas ir privačias),
- užtikrinti vartotojų ir visuomenės dalyvavimą,
- sukurti Europos aljansą ir partnerystes pereinamajam laikotarpiui ir pasiekti bendrą susitarimą dėl tikslų, pažangos tempo ir konkrečių tikslų įgyvendinimo iki konkrečių terminų.

2.3 **Ekonominiai signalai.** Ekonomistų požiūriu, vienintelė svarbiausia priemonė, būtina energetikos sektoriui pertvarkyti, yra tinkamas energijos kainų nustatymas, įskaitant visas energijos gamybos ir naudojimo išorės sąnaudas. Pirmiausia energijos gamyba ir naudojimas turėtų padengti visas sąnaudas, susijusias su žala, padaryta pagaminamu CO₂ kiekiu.

2.4 Šiuo metu toli gražu taip nėra. Energijos gamyba ir naudojimas anaipol nepadengia visų sąnaudų, susijusių su anglies dioksidu, ir dažnai vis dar skiriamos nepagrįstos subsidijos, kad sumažėtų sąnaudos energijai, būtų skatinama jos paklausa, o kartu ir didėtų anglies dioksido gamyba. Ateityje politika turėtų būti siekiama užtikrinti, kad CO₂ kiekiai, išmetami deginant iškastinį kurą, padengtų visą anglies dioksido kainą. Visos likusios subsidijos turėtų būti kur kas atsakingiau skiriamos

- moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai naujų technologijų srityje skatinti,
- ribotą laiką naujų mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų diegimui remti, kol šios technologijos įsitvirtins rinkoje,
- energijos efektyvumo priemonių ir metodų įgyvendinimui skatinti,
- padėti skurdesniems ar socialiai remtiniems namų ūkiams gauti jiems reikalingas energijos paslaugas.

2.5 Europa jau padarė tam tikrą pažangą kuriant geresnes kainodaros struktūras. Tačiau dabartinė šalių kuro mokesčių įvairovė, išlikusios subsidijos gamybai, netobula ir nuolat kintanti prekybos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartiniais taršos leidimais sistema ir pan. dėl kainų nesuūnčia nuolatinių signalų, būtinų energijos tiekėjams ir vartotojams patikimai planuoti būtinas didelio ir mažo masto investicijas. Naujoje energetikos strategijoje turėtų būti nustatyti aiškūs uždaviniai ir tikslai

- panaikinti nepagrįstas subsidijas energetikos ir susijusiuose sektoriuose tiek gamybai, tiek vartojimui,
- labiau suderinti visų degalų, procesų ir produktų, išskiriančių šiltnamio efektą sukeliančias dujas, apmokestinimą,
- nustatyti tinkamą anglies dioksido kainą visuose sektoriuose, išplečiant prekybos leidimais sistemą ir panaikinant jos spragas arba kitomis fiskalinėmis priemonėmis
- ir išlikusias subsidijas skirti konkrečioms, pirmiau nurodytiems tikslams.

2.6 Gali būti, kad energijos kainos bus aukštesnės nei anksčiau, o tiekimas iš kai kurių Europos energijos šaltinių retkarčiais gali būti apribotas. Energija turi būti naudojama kuo efektyviau, kad bendras energijos suvartojimo lygis ir reikalingų naujų investicijų dydis išliktų valdomi. Būtina kuo aktyviau skatinti efektyvų energijos vartojimą visuose sektoriuose.

2.7 Teisingai nustatyti kainas yra svarbu, bet, Komiteto nuomone, to nepakanka, kad būtų negrįžtamai pereita prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios ekonomikos. Prireiks daug kitų

priemonių ir iniciatyvų, ypač pradiniuose etapuose, kol pati rinka taps pagrindiniu stimulu.

2.8 **Tinkamos technologijos.** Dar reikės daug nuveikti, kad būtų skatinamas alternatyvių energijos išteklių įrenginių, įskaitant visą atsinaujinančių energijos išteklių spektrą, vystymas ir diegimas. Kai šios alternatyvos bus visiškai išvystytos, jos turėtų tapti konkurencingos rinkoje ir joms nebereiks specialios paramos, išskyrus lengvatas, kurias lems pagrįsta anglies dioksido kaina. Tačiau iki 2020 m. daug šių technologijų bus dar vystomos ir joms gali prireikti finansinio paskatinimo pasitelkus mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos programas, supirkimo tarifų ar kitų paskatų investuoti ir remti atitinkamos infrastruktūros kūrimą.

2.9 Greičiausiai daug alternatyvių energijos šaltinių efektyviausiai bus naudojami elektros energijai gaminti. Kad šie ištekliai būtų naudojami optimaliai ir kad būtų kuo geriau išnaudojami dabartiniai energijos gamybos pajėgumai, elektros energijos tinklai turės būti sustiprinti ir išplėsti vietos, nacionaliniu ir Europos lygiu, bei modernizuoti, kad galėtų priimti energiją iš įvairių šaltinių įvairiu mastu ir tenkintų kintantį paklausos modelį.

2.10 Atsarginiai pajėgumai arba saugojimas (kartu su integruotu tinklu) ateityje bus dar svarbesni nei dabar, nes teks įveikti kintantį atsinaujinančiųjų energijos išteklių, tokių kaip vėjo ir saulės energija, tiekimą ir kintančią paklausą. Hidroelektrinės, biomosę deginančios jėgainės, dujų saugyklos ir galbūt didelės talpos baterijos galėtų tapti svarbesnės šioje srityje, kartu su likusiomis iškastinį kurą deginančiomis jėgainėmis (ypač dujų jėgainės), kuriose įrengtos anglies dioksido surinkimo sistemos.

2.11 Kai kurie specialistai mano, kad naujos kartos branduoliniams jėgainėms teks svarbesnis vaidmuo naujojoje mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančioje ekonomikoje. Keletas Europos ir ne tik Europos šalių imasi veiksmų pratęsti veikiančių jėgainių eksploatacijos laikotarpį ir planuoja statyti naujas. Komiteto dauguma pritaria nuomonei, kad branduolinė energija ir toliau išliks svarbi Europai pereinant prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios ekonomikos. Dabar tradicinė branduolinės energijos gamybos technologija yra gerai išvystyta ir, Komiteto nuomone, statant naują branduolinę jėgainę turi būti reikalaujama padengti visas ekonominės veiklos, draudimo ir eksploatacijos nutraukimo, atliekų saugojimo ir šalinimo sąnaudas.

2.12 Akivaizdu, kad anglis dar keletą dešimtmečių išliks svarbiu energijos ištekliu, pirmiausia energijai gaminti. Kad iki minimumo sumažėtų CO₂ poveikis, būtina kuo skubiau kurti ir įrengti anglies dioksido surinkimo ir saugojimo įrenginius ir nustatyti grafikus, iki kada jie turi būti sumontuoti visose anglis deginančiose jėgainėse.

2.13 Turi būti aktyviau skatinama visuose sektoriuose, pirmiausia transporto, būsto, statybos ir energetikos, bei energijai imliose pramonės įmonės šakose efektyviai vartoti energiją ir mažinti anglies dioksido kiekius.

2.14 Finansų telkimas. Kad energetikos sektoriuje įvyktų šios permainos, per ateinančius 20 metų prireiks didelių investicijų (greičiausiai tris ar keturis kartus daugiau nei dabar). Kad būtų pasiekti tokie mastai, reikalinga plataus užmojo Europos strategija, kuri nustatytų aiškius tikslus ir sukurtų patikimą ir nuoseklų reguliavimą, paskatų ir kitokios paramos suinteresuotoms pramonės įmonėms pagrindą, kad jos galėtų nuolat siekti šių tikslų.

2.15 Tinkamos struktūros ir institucijos. Pertvarkymui įgyvendinti teks gerokai sustiprinti institucijų gebėjimus, kad jos galėtų planuoti ir vadovauti pokyčiams, taip pat toliau skatinti dinamišką ir konkurencingą rinką skirti būtinas investicijas. Energijos tiekimo planavimas, tinklo valdymas ir energijos rinkos reguliavimas bei jos tarifų struktūros, visa tai turi būti peržiūreta ir integruota arba koordinuojama Europos mastu, kad atitiktų energetikos strategijos 2011–2020 m. tikslus.

2.16 Būtinoms permainoms įgyvendinti prireiks sparčiai ir iš esmės pakeisti Europos ekonomikos gamybos ir vartojimo modelius. Plėtojantis atsinaujinančiajai energijai ir daugėjant efektyviai energiją naudojančių produktų ir paslaugų turėtų atsirasti daug naujų gamybos įmonių ir susikurti daug darbo vietų; tačiau senesniuose energetikos sektoriaus segmentuose tai bus prarasta. Prireiks didelės sąmoningumo ugdymo, mokymo ir perkvalifikavimo programos sklandžiam perėjimui administruoti.

2.17 Sparčiai auga naujų technologijų ir sprendimų energetikos sektoriui pertvarkyti tarptautinė rinka. Europai reikia plėsti savo mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą bei skatinti pramonės įmones užsitikrinti lyderio pozicijas šioje dinamiškoje ir konkurencingoje rinkoje.

2.18 Vartotojų, MVĮ ir plačiosios visuomenės dalyvavimas. Paklauskos srityje reikia dar daug nuveikti, kad buitiniai ir verslo vartotojai taptų labiau išprusę ir galėtų patys prisidėti prie tausesnio vartojimo, kurio prireiks ateityje. Visiems vartotojams (verslo ir buitiniams) prireiks atitinkamos informacijos apie galimybes naudoti energiją efektyviau ir pagalbą pereinant prie atsinaujinančiųjų išteklių tiekimo. Jiems prireiks paskatų ir patiems imantis efektyvaus energijos vartojimo priemonių arba įsirengiant prietaisus, naudojančius atsinaujinančiųjų išteklių energiją.

2.19 Gali būti, kad energijos kainos bus aukštesnės nei anksčiau; jų poveikį skurdesniems namų ūkiams ir socialiai nuskriaustiems žmonėms būtina kruopščiai įvertinti ir atitinkamai parengti politiką. Tokiems namų ūkiams turėtų būti teikiama pirmenybė gauti pagalbą įrengiant efektyvaus energijos vartojimo prietaisus, kadangi jie gali neturėti lėšų patys imtis tokių priemonių, be to aukštesnės energijos kainos jiems bus didesnė našta nei turtingesniems žmonėms.

2.20 Europos aljansas yra už permainas. Kad pagaliau įvyktų didelio masto spartus persitvarkymas, ES ir jos valstybės narės turi dalytis patirtimi ir glaudžiai bendradarbiauti, kad būtų pasiekta

būtina techninė ir ekonominė bendrosios energijos rinkos integracija ir atitinkami pramonės sektoriai kartu siektų pertvarkyti energetiką. Už ES strategiją turi būti atsakingos visos valstybės narės ir ją būtina bendrai įgyvendinti.

2.21 Tikslai. Kad nemažėtų permainų tempas, Komitetas siūlo, kad ES strategijoje būtų nustatyti tarpusavyje susiję ir nuoseklūs tikslų įgyvendinimo terminai tam tikriems pereinamojo laikotarpio etapams užbaigti. Kiekvienam tikslui prireiks tik jam skirtų įgyvendinimo priemonių ir investicinių planų, parengtų bendradarbiaujant su pramone ir kitais suinteresuotaisiais subjektais. Galima paminėti šiuos pavyzdžius:

- jau nustatyti tikslai dėl atsinaujinančiųjų energijos išteklių 2020 m. ir tolesni tikslai 2030 m., 2040 m. ir 2050 m.,
- kai pasitvirtins iškastinį kurą naudojančių jėgainių CO₂ surinkimo ir saugojimo technikos ar technologijų (CCS) veiksmingumas, reikės iš karto jas įmontuoti kiekvienoje naujoje tokio tipo jėgainėje ir nustatyti terminą, iki kada šios technologijos turėtų būti įdiegtos visose veikiančiose jėgainėse,
- reikalingi preliminarūs terminai, iki kada visi nauji būstai ir kiti pastatai turėtų visiškai nebeišmesti į aplinką anglies dioksido ir iki kada esami pastatai turėtų būti modernizuoti,
- reikalingi terminai laipsniškai spartinti automobilių parko elektrifikavimą,
- reikalingi terminai, nuo kada būstuose reikėtų visiškai nebe naudoti iškastinio kuro šildymui ir maistui gaminti.

2.22 Visi šie pavieniai tikslai ir priemonės turi būti įtraukti į visapusišką šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo strategiją, ir susieti su bendru tikslu iki 2020 m. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį 20 (arba 30) proc.

3. Komisijos konsultacijų dokumente nustatytos naujosios energetikos strategijos prioritetinės sritys

3.1 Modernūs integruoti tinklai. Komitetas sutinka su Komisijos nuostata, kad atsparesnės, mažiau gendančios, pažangesnės ir integruotos tinklo infrastruktūros Europai sukūrimas yra svarbiausias tikslas. Kad atsinaujinantieji energijos ištekliai būtų naudojami kuo efektyviau, pirmenybė turėtų būti teikiama įvairių rūšių atsinaujinančiųjų energijos išteklių įrenginiams tose vietovėse, kur jie būtų panaudoti optimaliai (vėjo energijos įrenginiai būtų ten, kur labiausiai vėjuota, saulės energijos – ten, kur būna daugiausia saulės), o vėliau pasikliauti efektyviai veikiančiu tinklu ir perduoti energiją ten, kur ji labiausiai reikalinga. Kalbant apie visą Europos elektros energijos gamybą, šio optimalaus lygio Europos mastu siekis galiausiai reikštų, kad yra sukurta bendra integruota sistema. Reikia sukurti Bendrą Europos tinklą, parengti bendrus projektus ir struktūras jo darbui planuoti ir administruoti. Tinklas turės užtikrinti pažangų valdymą ir veikimą visais lygiais, kad būtų pasiekta optimali pasiūlos ir paklauskos pusiausvyra. Be kita ko, į integruotą tinklą turės patekti energija iš nutolusių šaltinių (pavyzdžiui, atviros jūros arba dykumų saulės įrenginių); kad kintamoji ir nuolatinė srovė būtų naudojama skirtingose tinklo dalyse, tinklą teks optimizuoti, kad būtų labiau sumažinti energijos nuostoliai visame tinkle.

3.2 Komisija ir valstybės narės turi glaudžiau bendradarbiauti tarpusavyje ir su visais Europos perdavimo sistemos operatorių tinklais (ENTSO), kad būtų sukurta suderinta struktūra planuoti, vystyti ir valdyti integruotą tinklą, įskaitant techninius ir finansinius jo statybos ir veikimo parametrus.

3.3 Komitetas sutinka su Komisija, kad bus labai svarbu įrengti modernius skaitiklius visose vartojimo vietose, įskaitant ir individualius būstus. Vartotojams prireiks nemenkos kuro tiekėjų ir valstybės organų pagalbos, kad jie suprastų visus modernių skaitiklių pateikiamus rodmenis ir galėtų realiai pasirinkti, kaip pasitelkus šią informaciją pasiekti optimalų energijos suvartojimo modelį.

3.4 **Pažanga, padaryta kuriant mažai anglies dioksido išskiriančios energetikos sistemą.** ES jau yra įsipareigojusi iki 2020 m. 20 proc. sumažinti išmetamą anglies dioksido kiekį ir 30 proc. – jeigu kitos šalys prisiims panašius įsipareigojimus. Šie tikslai yra daugelio kitų sričių politikos varomoji jėga ir skatina investuoti į naujas energetikos sistemas, būtinas šiems tikslams pasiekti. Komitetas mano, kad, atsižvelgiant į Vokietijos, Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės aplinkos ministrų pasiūlymą, ES vertėtų pačiai įsipareigoti jau iki 2020 m. sumažinti CO₂ kiekį 30 proc., o ne 20 proc., jeigu ekonominės ir socialinės sąlygos leistų, neprarandant konkurencingumo ir jeigu būtų įgyvendintos priemonės ir investicijos, būtinos šiam tikslui pasiekti.

3.4.1 Europos Sąjunga jau nemažai pasistūmėjo link savo tikslo iki 2020 m. išmetamą CO₂ kiekį sumažinti 20 proc. (2009 m. šis kiekis sumažintas jau 17 proc.). Jai gali būti naudingas stipresnis akstinas dar labiau padidinti šiuos skaičius, nes nuo to energijos transformacija gali vykti sparčiau, gali suintensyvėti prekybos apyvartiniais taršos leidimais rinkos veikla ir ilgainiui padidėti Europos konkurencingumas. Tačiau politiniu požiūriu ir norint trumpalaikiu laikotarpiu apsaugoti Europos pramonės (ypač energijai imlių sektorių) konkurencingumą, tikrai būtų daug paprasčiau kuo anksčiau pradėti siekti 30 proc. CO₂ sumažinimo tikslo, jeigu ir kitos pramoninės šalys įsipareigos tą kiekį panašiai sumažinti, o pažangesnės besivystančios šalys sutiks atitinkamai prisidėti prie globalių pastangų. Tai reikštų, kad visos didžiosios šalys maždaug po lygiai prisidėtų prie investicinių išlaidų ir energijos kainos naštos, kuri atsirastų valdant pokyčius energetikos srityje, ir sumažėtų anglies dioksido nutekėjimas.

3.4.2 Iki šiol ES mėgino derėtis dėl galimybės iki 2020 m. pasiekti 30 proc. tikslą, kad ir kitos šalys prisiimtų panašius įsipareigojimus. Tačiau ši taktika nepasiteisino nei Kopenhagoje, nei vėliau. Tuo tarpu bėgant laikui vis labiau menksta galimybė iki 2020 m. pasiekti didesnę tikslą ir taip Europoje paspartinti energijos transformavimą.

3.4.3 Kadangi pasauliniu mastu vis dar nesutariama dėl visuotinės klimato kaitos strategijos, ES reikėtų jau iki 2020 m. priartėti prie 25 proc. CO₂ mažinimo, taigi, įvykdyti bent minimumą, kurį Tarpyvyriausybė klimato kaitos komisija rekomenduoja tais metais pasiekti išsivysčiusioms šalims. Jei griežtesnis tikslas būtų

kuo anksčiau nustatytas, tai turėtų naudoti ir transformacijai, be to, liktų dar 5 proc., kuriuos būtų galima panaudoti kaip pranašumą derybose ir kurie paskatintų kitas šalis daugiau nuveikti per ateinančius dvejus metus.

3.5 Kuo anksčiau žengsime žingsnį šia kryptimi, tuo griežtesnės bus nustatytos prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemos aukščiausios ribos ir kartu didesnės ir veiksmingesnės kainos už į aplinką išmetamus anglies dioksido kiekius. Komitetas mano, kad, jeigu prekybos sistema leis pasiekti laukiamų rezultatų, turi būti nustatyta bent jau mažiausia 30 eurų kaina ir būtinos priemonės užtikrinti, kad pačioje ES išmetamas anglies dioksido kiekis būtų dar labiau sumažintas atitinkamai investavus lėšas, o ne eksportuojant į kitas pasaulio šalis pasitelkus švarios plėtros mechanizmą. Net ir taip modernizavus, Komitetas mano, kad svarbu nepervertinti rezultatų, kurių galima tikėtis tik iš prekybos sistemos. Be to, gali paaiškėti, kad nei politškai, nei konkurenciniu požiūriu nepriimtina iš esmės sustiprinti sistemą Europos Sąjungoje, jeigu kitose pasaulio valstybėse bus delsiama imtis panašių priemonių. Daug kitų politikos sričių, kurios paminėtos šioje nuomonėje, turi būti įtrauktos į išsamią strategiją, norint, kad energetikos pertvarka vyktų reikiamu tempu, ir gal būt būsimoje strategijoje šiam klausimui reikėtų skirti didesnę dėmesį, jeigu prekybos sistema ir toliau turės praktinių spragų.

3.6 ES jau padarė nemenką pažangą nustatydamas būtiniausias efektyvaus energijos vartojimo standartus pastatams, transporto priemonėms ir įvairioms prekėms bei paslaugoms. Tačiau šiuos standartus dar galima išplėsti ir sugriežtinti. Be to, dar galima daug nuveikti užtikrinant jų įgyvendinimą ir laikymąsi. Komisijai teks dar griežčiau pareikalauti iš valstybių narių parengti tinkamus efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planus ir politikos priemones.

3.7 **Pirmavimas technologinių inovacijų srityje.** Technologinės inovacijos bus labai svarbios energetikos sektoriui kuriant naujus produktus ir paslaugas ir siekiant sumažinti jų kainas iki labiau valdomo lygio. Europa gali atsilikti nuo svarbiausių pasaulinių konkurentų šiame sektoriuje; jai būtina pakelti mokslinių tyrimų ir technologijų plėtos (viešajame ir privačiame sektoriuose) lygį svarbiausių naujų technologijų srityje. ES lygmeniu Strateginis energetikos technologijų planas (SET planas) turėtų būti įgyvendintas nedelsiant.

3.8 Visose atitinkamose ES programose, pirmiausia įskaitant struktūrinius fondus, energetikai turėtų būti teikiama didesnė pirmenybė. Be to, ir valstybės narės savo investiciniuose planuose energetikai turėtų teikti didesnę pirmenybę, ypač efektyvaus energijos vartojimo ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių vystymo srityse. ES ir valstybės narės turi užtikrinti, kad energijos tiekimo ir paskirstymo veikla užsiimančios, efektyviai energiją vartojančius produktus ir paslaugas vystančioms privačioms firmoms būtų taikoma teisinga stabilii reguliavimo ir paskatų sistema, kad joms būtų sudaryta galimybė plėsti tokią veiklą.

3.9 Komitetas pritaria nuostatai, kad itin svarbus vaidmuo tenka vietos ir regionų valdžios institucijoms propaguojant efektyvų energijos vartojimą savo srityse ir koordinuojant atsinaujinančiųjų energijos išteklių vystymo planus. Jis rekomenduoja europinę paramą skirti puikioms iniciatyvoms, kurių ėmėsi Merų paktas energetikos srityje, ir ieškoti būdų tokioms iniciatyvoms stiprinti ir plėsti.

3.10 Stipri ir koordinuota išorės energetikos politika. Komitetas pritaria nuostatai, kad ES būtų naudinga labiau koordinuota energetikos politika, skirta trečiosioms šalims. Tačiau, nepaisant to, kokia koordinuota jos politika bebūtų, Europa išliks pažeidžiama tarptautinėje arenoje, jeigu ir toliau labai priklausys nuo iškastinio kuro importo iš kitų pasaulio šalių, ypač, jeigu bus importuojama iš keleto svarbiausių šalių. Kuo greičiau ES pradės efektyviau vartoti energiją, sumažins bendrą vartojimą ir mažiau priklausys nuo iškastinio kuro importo iš užsienio šalių, tuo jos padėtis bus saugesnė.

2010 m. gruodžio 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

3.11 ES piliečių apsauga. Komitetas sutinka su Komisija, kad didelė pirmenybė turėtų būti teikiama priemonėms sudaryti vienodas veiklos sąlygas visiems energetikos sektoriaus subjektams visoje Europoje ir propaguoti energetikos paslaugų visų aspektų skaidrumą vartotojams. Visi vartotojai (verslo ir vidaus) turės išmokyti kur kas daugiau dėmesio skirti savo energijos suvartojimo modeliams ir galimybėms, kurios bus suteiktos efektyviai suvartoti mažiau energijos.

3.12 Energijos produktai ir paslaugos greičiausiai santykinai brangs ir tai taps ekonomine paskata žengti šia kryptimi. Tačiau visi vartotojai pagrįstai tikėtis daugiau, negu kainų didinimo, kad galėtų eiti teisinga kryptimi. Informacija apie prekių ir paslaugų energines charakteristikas turės būti geriau viešinama, kaip ir konkreti informacija apie esamas galimybes ir pagalbą keičiant energijos vartojimo įpročius (pavyzdžiui, sprendimą padidinti gyvenamųjų ir kitų pastatų energinį naudingumą, pasirinkti ekologiškesnes transporto priemones, ekologiškesnes prekes ir atostogas bei kt.).

PRIEDAS

Toliau pateiktas skyriaus nuomonės tekstas buvo pakeistas atsižvelgiant į asamblėjoje priimtą pakeitimą, surinkusį ne mažiau kaip ketvirtadalį narių balsų.

3.4 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Pažanga, padaryta kuriant mažai anglies dioksido išskiriančios energetikos sistemas. ES jau yra įsipareigojusi iki 2020 m. 20 proc. sumažinti išmetamą anglies dioksido kiekį ir 30 proc. – jeigu kitos šalys priims panašius įsipareigojimus. Šie tikslai yra daugelio kitų sričių politikos varomoji jėga ir skatina investuoti į naujas energetikos sistemas, būtinas šiems tikslams pasiekti. Komitetas mano, kad, atsižvelgiant į Vokietijos, Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės aplinkos ministrų pasiūlymą, ES vertėtų pačiai įsipareigoti jau iki 2020 m. sumažinti CO₂ kiekį 30 proc., o ne 20 proc., jeigu ekonominės ir socialinės sąlygos leisti, neprarandant konkurencingumo ir jeigu būtų įgyvendintos priemonės ir investicijos, būtinos šiam tikslui pasiekti. Šį tikslą pasiekti bus sunku, nebent kitos pramoninės šalys nuspręstų priimti panašius įsipareigojimus, o labiausiai pažengusios besivystančios šalys sutiks prisidėti prie pasaulinio masto pastangų.“

Balsavimo rezultatai: Už 88 Prieš 82 Susilaikė 26

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Islandijos kaip šalies kandidatės

(tiriamoji nuomonė)

(2011/C 54/02)

Pranešėja **Liina CARR**

Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas Maroš Šefčovič ir už ES plėtrą atsakingas Europos Komisijos narys Štefan Füle, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. balandžio 28 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Islandijos kaip šalies kandidatės.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. spalio 27 d. priėmė savo nuomonę.

467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 170 narių balsavus už, 1 – prieš ir nė vienam susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Kaip patvirtinta 2010 m. rugsėjo mėn. Islandijoje surengtame viešame klausyme, šiuo metu vyksta rimta, daug jėgų reikalaujanti kova dėl visuomenės paramos Islandijos pateiktai paraiškai dėl narystės ES. Nors pati narystė tebėra diskusijų objektas, pritariančiųjų stojimo deryboms gretos, atrodo, neseniai pagausėjo: 64 proc. islandų norėtų tęsti stojimo į ES procesą, o ne atsiimti paraišką. Tai gerokai didesnis stojimo procesą remiančių piliečių skaičius palyginti su ankstesnėmis apklausomis.

1.2 Komitetas mano, kad atėjo laikas narystę ES remiančioms organizacijoms aktyviau dalyvauti viešose diskusijose ir parodyti narystės ES naudą Islandijai ir pačiai Europos Sąjungai. EESRK galėtų imtis iniciatyvos ir organizuoti renginius, skirtus visų pirma „įvairių interesų“ organizacijų vaidmeniui.

1.3 EESRK tvirtai remia Islandijos narystę ES ir pabrėžia Islandijos pilietinės visuomenės dalyvavimo stojimo derybose svarbą. Islandijos politikoje socialiniai partneriai tradiciškai atlieka labai stiprų vaidmenį ir jau yra užmezgę ryšius su EESRK ir Europos skėtinėmis organizacijomis.

1.4 Komitetas pabrėžia, kad be socialinių partnerių reikia užtikrinti platesnės pilietinės visuomenės, atstovaujančios įvairioms interesų grupėms, dalyvavimą. Stojimo proceso metu būtina užtikrinti ne tik labiau įprastą socialinį dialogą, bet ir „pilietinį dialogą“.

1.5 Komitetas rekomenduoja kuo skubiau su Islandija įsteigti jungtinį konsultacinį komitetą, kaip buvo daroma su kitomis narystei besirengiančiomis šalimis. Komitetas mano, kad tai bus naudinga struktūra Islandijos ir ES valstybių narių pilietinei

visuomenei keistis nuomonėmis bei informacija, parengti bendras derybų šalims skirtas rekomendacijas ir nuomones ir ypač stiprinti III grupės organizacijų vaidmenį derybų dėl narystės metu.

1.6 Atsižvelgiant į Islandijos aukštą politinio ir ekonominio išsivystymo lygį ir dalyvavimą Europos ekonominėje erdvėje (EEE), ši šalis nepaisant Islandijos ekonomikos žlugimo pastarosios krizės metu), iš esmės yra gerai pasirengusi priimti su naryste ES susijusius įsipareigojimus, ypač tose srityse, kurios įeina į EEE susitarimą. EESRK taip pat laikosi nuomonės, kad Islandija, kaip ES valstybė narė, galėtų prisidėti prie įvairių sričių ES politikos, pavyzdžiui, tvarios žuvininkystės, atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir Arkties, plėtojimo. Šiuo metu Islandija neturi savo atstovų ES sprendimus priimančiose institucijose.

1.7 Nors Islandija jau įgyvendino didžiąją dalį ES *acquis*, tebėra problemų tam tikrose svarbiose srityse, visų pirma, žuvininkystės ir žemės ūkio. EESRK pabrėžia, kad vykstant stojimo procesui šios srityse svarbų vaidmenį privalo suvaidinti pilietinės visuomenės grupės. Be to, į stojimo procesą būtina įtraukti kitas susijusias grupes, kad jos padėtų Islandijos vyriausybei įgyvendinti savo užduotį derėtis dėl šalies narystės ES sąlygų.

1.8 Keletas įtakingų pilietinės visuomenės organizacijų jau paskelbė, kad jos nepritaria Islandijos stojimo į ES siekiui. Tokiomis aplinkybėmis labai svarbu, kad narystei pritariančios organizacijos artimiausioje ateityje pradėtų viešas diskusijas dėl narystės naudos tiek Islandijai, tiek ir pačiai ES. EESRK mano, kad būtų tikslinga surengti platesnio masto debatus nacionaliniu ir Europos lygmeniu ir taip padėti organizacijoms bei visuomenei demokratinėmis priemonėmis susidaryti savo nuomonę, atsižvelgiant į susitarimo principą Europos lygmeniu.

1.9 Neigiama visuomenės nuomonė dėl Islandijos narystės ES iš dalies kyla dėl neišspręsto „Icesave“ ginčo. Todėl dar svarbiau įtraukti pilietinę visuomenę į konstruktyvų dialogą dėl šalies narystės ES. EESRK primygtinai reikalauja „Icesave“ klausimą spręsti ne stojimo derybose, ir šis klausimas neturi tapti Islandijos stojimo į ES proceso kliūtimi.

2. Dabartinė padėtis

2.1 Islandija pateikė paraišką dėl narystės ES 2009 m. liepos mėn., o 2010 m. vasario 24 d. Europos Komisija dėl šios paraiškos pateikė teigiamą nuomonę. 2010 m. birželio 17 d. Europos Vadovų Taryba nusprendė pradėti stojimo derybas ir pavedė Tarybai patvirtinti bendrąją derybų programą. 2010 m. birželio 28 d. šiam sprendimui pritarė Europos Parlamentas. Pirmasis Tarptautinio susitarimo konferencijos posėdis įvyko 2010 m. liepos 27 d.

2.2 Islandija jau įgyvendino didelę dalį ES *acquis* vykdydama EEE susitarimo ir Šengeno asociacijos sutarties įsipareigojimus. Tai palengvins patikros procesą ir vėlesnes derybas atskirai dėl kiekvieno skyriaus. Tačiau išlieka problemų tam tikrose esminėse srityse, pavyzdžiui, žemės ūkio, žuvininkystės ir pinigų politikos. Patikros procesas jau pradėtas vykdyti, jį numatoma baigti 2011 m. birželio mėn.

2.3 Islandija visiškai tenkina politinius narystės ES kriterijus, kuriuos 1993 m. nustatė Kopenhagos Europos Vadovų Taryba. Šioje šalyje gerai išvystyta atstovaujamoji demokratija, veikia stiprios institucijos, plačiai taikoma pagrindinių ir žmogaus teisių apsaugos sistema ir laikomasi teisinės valstybės principų.

2.4 Islandijos viešasis administravimas paprastai yra veiksmingas ir nepriklausomas nuo politinės įtakos. Vis dėlto, neseniai finansų rinkose kilusią sumaištį lydėjo politiniai neramumai ir administracinės reformos būtinybė. Komisijos nuomonėje nurodoma, kad finansų krizė iškelė klausimų dėl galimų interesų konfliktų, kylančių dėl glaudžių politinės klasės ir verslo bendruomenės ryšių, todėl labai tikėtina, kad reikės įgyvendinti papildomas reformas. Jau pradėta įgyvendinti viešojo administravimo reforma. Ji išsprendė kai kurias Komisijos nurodytas problemas.

2.5 Nepaisant sunkių ekonomikos krizės pasekmių, Islandijoje veikia rinkos ekonomika ir ji gerai sugeba atlaikyti konkurencinį spaudimą ir ES veikiančias rinkos jėgas. Kovodama su krize, Islandijos vyriausybė ėmėsi griežtų taupymo priemonių, pasiūlė politiką ūkinei veiklai įvairinti ir iki 2010 m. pabaigos tikisi vėl pasiekti teigiamą ekonomikos augimą. Svarbiausias dabartinės vyriausybės tikslas – iki 2013 m. subalansuoti valstybės biudžetą ir tuo pat metu sukurti darbo vietas ir skatinti inovacijas, kad iki 2020 m. būtų atkurtas Islandijos konkurencingumas.

2.6 Paprastai Islandija vertinama kaip reali kandidatė stoti į ES: joje gerai išvystyta demokratinė kultūra, aukštas suderinimo su *acquis* lygis, todėl ji galėtų baigti stojimo derybas gana greitai, su sąlyga, kad stojimo metu jos teisės aktai bus visiškai suderinti su *acquis*. Jeigu derybų procesas baigtųsi sėkmingai ir islandai referendumu pritarė savo šalies narystei ES, Islandija taptų mažiausiai gyventojų (apie 317 000) turinčia ES valstybe nare.

2.7 Islandijai pateikus paraišką dėl narystės ES, buvo sukurtos 10 derybinių grupių, atsakingų už derybas skirtingose srityse. Atitinkamose grupėse savo atstovus turi socialiniai partneriai ir kitos svarbios organizacijos. Nors už derybas atsako valstybės tarnautojai, labiausiai suinteresuotos grupės buvo pakviestos prisidėti prie derybinių grupių parengiamojo darbo ir tiesiogiai dalyvauti šiame procese.

2.8 Islandijos vyriausybė laikosi politikos visiškai įtraukti pilietinę visuomenę į derybų procesą. Kai Islandijos Parlamento užsienio reikalų komitetas rengė savo nuomonę dėl narystės ES, jis ragino pilietinės visuomenės organizacijas, privačius asmenis ir institucijas teikti pastabų ir vėliau į jas atsižvelgė. Komiteto išvadoje nurodoma, kad bus įsteigtas išsamių konsultacijų forumas, kuriame bus diskutuojama apie ES, stojimo derybų būklę ir Islandijos derybines pozicijas atskirose srityse.

2.9 Nepaisant visų šių teigiamų ženklų, rodančių pilietinės visuomenės dalyvavimą stojimo procese, kai kuriose ES valstybėse narėse Islandijos patikimumui žalos padarė bankų krizė ir „Icesave“ ginčas. Islandų požiūris į ES yra nepastovus. 2010 m. liepos mėn. agentūros „Gallup“ apklausa parodė, kad 60 proc. piliečių norėjo, kad Islandijos paraiška dėl narystės ES būtų atsiimta, tačiau rugsėjo mėn. pabaigoje kita apklausa, kurią atliko dienraštis „Fréttablaði“, atskleidė, jog 64 proc. respondentų pageidavo, kad derybos vyktų iki galo ir būtų galima dėl šio klausimo balsuoti referendume. Nors dar pernelyg anksti spręsti, ar islandų požiūris į ES pasikeitė, nekyla abejonių, kad yra didžiulis poreikis gauti daugiau faktinės informacijos apie Europos Sąjungą ir narystę joje. Atrodo, jog piliečiai vis labiau nori daugiau sužinoti apie ES ir stojimo procesą, kad galėtų savo būsimus sprendimus grįsti teisiniais žiniomis, o ne mitais ir baimėmis.

3. Santykiai su ES

3.1 Islandija plėtoja glaudžius santykius su Europos Sąjunga įgyvendindama EEE susitarimą, kuris įsigaliojo 1994 m. Šiame susitarime nustatytos trijų ELPA valstybių dalyvavimo ES vidaus rinkoje sąlygos. Gavusi Islandijos paraišką dėl narystės, ES šioje šalyje įsteigė savo atstovybę. Anksčiau Islandija naudojosi Osle veikiančios ES atstovybės paslaugomis.

3.2 Pasirašius EEE susitarimą, Islandija turėjo ES *acquis* nuostatas plačiu mastu įtraukti į savo nacionalinę teisinę sistemą. Ji priėmė daugumą nuostatų, susijusių su keturiomis laisvėmis. Tėra nedaug vidaus politikos sektorių, kuriems netaikomas EEE susitarimas, o tai kai kas galėtų tvirtinti, reiškia šalies „kvazi narystę“ ES. Iki 2009 m. liepos mėn. į nacionalinę teisę perkeltų vidaus rinkos teisės aktų procentinė dalis yra tokio paties lygio, kaip ES valstybių narių vidurkis.

3.3 Nors teisingumas, laisvė ir saugumas nėra įtraukti į EEE susitarimą, Islandija dalyvauja ir šioje politikos srityje, įgyvendindama Šengeno asociacijos sutartį. Kai šiaurinės ES valstybės narės paprašė prisijungti prie Šengeno erdvės, jos išklė sąlygą, kad turi būti rastas sprendimas, kaip išsaugoti Šiaurės šalių pasų sąjungą su Islandija ir Norvegija. Todėl šios dvi valstybės nuo 2001 m. kovo mėn. pradėjo taikyti Šengeno *acquis*.

3.4 Kalbant apie dalyvavimą ES sprendimų priėmimo procese, EEE susitarimas iš esmės suteikia galimybę dalyvauti tik Komisijos veikloje. Pagal EEE susitarimo 99 ir 100 straipsnius, EEE ELPA valstybės gali dalyvauti Komisijos ekspertų grupių ir komitologijos komiteto darbo grupių veikloje. Tačiau EEE ELPA valstybės oficialiai negali dalyvauti Tarybos ir Europos Parlamento darbe.

3.5 Islandijos socialiniai partneriai dalyvauja su EESRK įsteigtame EEE jungtiniame konsultaciniame komitete. Politiniu lygiu Islandija dirba EEE jungtiniame parlamentiniame komitete. Kartu su Norvegija, Islandija taip pat dalyvauja prieš Tarybos posėdžius rengiamuose neformaliuose Šiaurės / Baltijos jūros šalių posėdžiuose, kur ji turi gali bandyti pristatyti savo poziciją.

3.6 Be galimybės visapusiškai dalyvauti ES sprendimų priėmimo procese, yra ir kitas esminis skirtumas tarp pagal EEE susitarimą Islandijai suteikto statuso ir narystės ES: EEE susitarimas nenustato viršvalstybinių institucijų, įgaliotų priimti įstatymus, kurie būtų tiesiogiai taikomi valstybėse narėse. EEE susitarimas taip pat nesuteikia teisminių galių. Be to, narystė ES Islandijai užtikrintų atstovavimą visose ES institucijose ir sprendimų priėmimo organuose.

3.7 Nepaisant glaudžių santykių su ES, Islandija iki šiol buvo priėmusi sprendimą likti už Sąjungos ribų. Ši pozicija paprastai buvo grindžiama įvairiais motyvais, dažniausiai siekiu išsaugoti nacionalinę žuvų išteklių kontrolę. Islandijos ūkininkai taip pat nepalankiai vertina bendrą žemės ūkio politiką, nes jie bijo iš žemyno įvežamų pigesnių produktų konkurencijos. Tam tikruose Islandijos gyventojų sluoksniuose daug įtakos daro nacionalizmą kurstančios kalbos ir kai kurie sprendimus priimančios asmenys iš esmės nebuvo linkę propaguoti to, ką galima būtų vertinti kaip pavojų šalies suverenitetui. Islandijos geografinė izoliacija, jos ypatingi saugumo santykiai su JAV Šaltojo karo metais, nedidelė administracija ir kaimo vietovėms teikianti pirmenybę rinkimų

sistema kartais taip pat įvardijama kaip galimos priežastys, lemiančios Islandijos politiką ES atžvilgiu. Galiausiai, iki finansų krizės paprastai buvo manoma, kad EEE susitarimas pakankamai gerai gina Islandijos interesus.

3.8 Nepaisant pirmiau nurodytų veiksnių, ilgainiui didelė Islandijos gyventojų dalis pageidavo, kad būtų plėtojami glaudesni santykiai su ES. Islandijos finansų sistemos žlugimas 2008 m. spalio mėn. buvo papildomas postūmis palankiau vertinti narystę ES ir euro įvedimą. 2009 m. liepos mėn. Islandijos Parlamentas balsavo už paraišką dėl narystės ES pateikimą. Tačiau viešoji nuomonė ir politinių partijų pozicija Islandijoje skiriasi šiuo klausimu.

3.9 Islandijos narystė būtų naudinga tiek ES, tiek ir Islandijai. Tai prisidėtų prie ES geografinio vientisumo, leistų ES įsitvirtinti Arktuje ir dalyvauti Arkties Taryboje. Islandijai įstojus į ES sustiprėtų šios šalies pozicija siekiant užtikrinti geresnes Arkties daugiašalio valdymo formas. Narystė ES taip pat leistų tam tikru mastu atkurti Islandijos tarptautinį patikimumą ir stabilizuotų jos valiutą ir visą ekonomiką. Islandijos, kaip ES narės, indėlis būtų labai naudingas įgyvendinant Šiaurės dimensijos politiką, plėtojant ir naudojant atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir užtikrinant žalesnę ekonomiką ES.

3.10 Tėbėra įvairių neišspręstų klausimų, nes EEE ir Šengeno bendradarbiavimas neapima daug svarbių sričių. Tikėtina, kad kai kurie šių klausimų gali kelti sunkumų derybų metu. Itin opūs klausimai gali būti žuvininkystė ir žemės ūkis, todėl vykstant stojimo procesui šiose srityse svarbų vaidmenį privalo suvaidinti pilietinės visuomenės grupės. Stojimo procesas turėtų būti savanoriškas, abipusiu sutikimu grindžiamas, dvikryptis procesas, kai nė viena šalis neįpareigoja kitos šalies prisiimti įsipareigojimų, kuriems nėra pasirengusi.

4. Socialinė ir ekonominė padėtis

4.1 Tradiciškai Islandijos ekonomika iš esmės remiasi žuvininkyste. Ji vis dar sudaro beveik 50 proc. Islandijos prekių eksporto. Pastaruoju metu aliuminio gamyba ir turizmas taip pat tapo svarbiomis pramonės šakomis. 1990 m. Islandijoje prasidėjo ekonominio dereguliacijos, liberalizavimo ir įvairinimo procesas, sukūręs stambų finansų sektorių. Dėl prisiimtų per didelės rizikos, nepakankamos finansų sektoriaus priežiūros ir pernelyg stambių bankų palyginti su nacionaline ekonomika, prasidėjęs pasaulio finansų krizei, Islandijos bankininkystės sektorius sužlugo. Bendri bankų įsipareigojimai daugiau nei dešimt kartų viršijo Islandijos BVP ⁽¹⁾. Tai sukėlė gilų ekonomikos nuosmukį, turėjusį ir socialinių, ir ekonominių pasekmių.

(1) Islandijos užsienio reikalų ministerija, informacinis pranešimas „Islandijos ekonomikos atkūrimo programa“, 2010 m. birželio mėn. http://www.mfa.is/media/MFA_pdf/Factsheet--Iceland%27s-Economic-Recovery-Program-June.pdf.

4.2 Islandijos krona labai nuvertėjo, dėl to kilo didelė infliacija, padidėjo nedarbo lygis, krito turto kainos, subankrutavo daug įmonių ir sumažėjo privatus vartojimas. Taip pat padidinti mokesčiai (kapitalo, pajamų, akcijų ir PVM), įvesta nauja trijų pakopų gyventojų pajamų mokesčio sistema ir sumažintos įvairios socialinės išmokos, pavyzdžiui, vaiko priežiūros atostogų ir vaiko išmokos. Be to, sumažintos valstybės išlaidos švietimui ir sveikatos priežiūrai. Nukentėjo daugelis Islandijos namų ūkių, nes jie prarado daug santaupų ir (arba) pajamų. Tačiau siekiant sumažinti skaudžius krizės padarinius šiuo metu vykdomas plataus masto skolų restruktūrizavimas tiek privatiems asmenims, tiek ir įmonėms. Privatiems asmenims nustatyta speciali neteisingai skolų restruktūrizavimo sistema, taikoma sunkioje padėtyje atsidūrusiems namų ūkiams ⁽²⁾.

4.3 Prasidėjus krizei išaugo valstybės skola. Didelė dalis šios skolos susidarė dėl „Icesave“ įsipareigojimų. Pagal Indėlių garantijų sistemos direktyvą (94/19/EB), Islandija privalo kompensuoti indėlininkams iki 20000 EUR už kiekvieną sąskaitą. Islandija sutiko įvykdyti šiuos įsipareigojimus. Tačiau dar neišspręstas „Icesave“ ginčas yra susijęs su sutarčių sąlygomis, pagal kurias Islandija turėtų grąžinti lėšas Didžiosios Britanijos ir Nyderlandų vyriausybėms, kurios išmokėjo kompensacijas savo indėlininkams.

4.4 Islandija ėmėsi įvairių priemonių stengdamasi sušvelninti krizės padarinius. Trys pagrindiniai bankai buvo nacionalizuoti, restruktūrizuoti ir rekapitalizuoti. Įdiegtos mokėjimų balanso apsaugos priemonės, apribojančios tarptautinius kapitalo srautus, siekiant užkirsti kelią užsienio valiutos „nutekėjimui“ iš šalies ir tolesniam Islandijos kronos nuvertėjimui. Centrinis bankas pradėjo laipsniškai šalinti šias kontrolės priemones 2009 m. spalio mėn. Buvo įsteigta nauja Ūkio ministerija, pakeistas Centrinio banko valdymas ir sustiprintas finansinės priežiūros institucijos vaidmuo. Vyriausybė taip pat inicijavo išsamų krizę sukėlusių įvykių tyrimą ir šiuo tikslu sudarė Specialią tyrimo komisiją ir paskyrė Specialųjį prokurorą.

4.5 Be to, vyriausybė paprašė tarptautinės bendruomenės pagalbos, įskaitant TVF. Islandijai skirtame TVF rezerviniame susitarime numatyta skirti 2,1 milijardo USD, papildomus 2,75 milijardus USD skirs Šiaurės šalys, Lenkija ir Farerų salos. TVF remiama ekonominė programa apima priemones, kuriomis siekiama stabilizuoti valiutos keitimo kursą ir atkurti pasitikėjimą pinigų politika, persvarstyti mokesčių politiką ir išlaikyti kontroliuojamą viešojo sektoriaus skolos lygį, restruktūrizuoti finansų sektorių ir jo reguliavimo sistemą ir sudaryti palankesnes sąlygas namų ūkių ir įmonių skolų restruktūrizavimui. 2010 m. rugsėjo mėn. pabaigoje TVF patvirtino trečiąją Islandijos ekonomikos atkūrimo programos peržiūrą.

4.6 Islandijos makroekonominis stabilizavimas dar nėra baigtas, o fiskalinis konsolidavimas tebėra pagrindinis iššūkis. Siekiant sustiprinti mokesčių sistemą buvo priimtas ketverių metų fiskalinio konsolidavimo planas. Jau yra pagerėjimo požymių. TVF numato, kad iki 2010 m. antrojo pusmečio ekonomikos augimo rodikliai turėtų būti teigiami, o tai lems stiprūs Islandijos ekonomikos pagrindai ⁽²⁾. Infliacija mažėjo ir valiutos keitimo kursas

stabilizavosi. Nauji komerciniai bankai rekapitalizuoti ir baigtos plataus masto finansų rinkos reguliavimo reformos. Nedarbo lygis nepasiekė prognozuotų 10 proc. viršijančių rodiklių.

4.7 Islandijos ekonomikos atkūrimo plane socialiniai partneriai suvaidino svarbų vaidmenį. 2009 m. birželio mėn. vyriausybė ir socialiniai partneriai pasirašė „Stabilumo pakta“. Šis susitarimas atsispindi 2010 m. biudžete. Pakto tikslas buvo užtikrinti socialinį konsensusą dėl būtinų pertvarkymo priemonių, tačiau jis visų pirma buvo skirtas socialiniams partneriams, todėl kai kurios pilietinės visuomenės organizacijos jautėsi neįtrauktos į šį procesą. 2010 m. kovo mėn. Islandijos darbdavių konfederacija pasitraukė iš pakto signatarų motyvuodama tuo, kad paktas pažeidžiamas ir kad vyriausybė nesugeba tesėti savo pažadų.

4.8 Žvelgiant iš vidutinės trukmės ir ilgalaikės perspektyvos Islandijos darbo rinka yra santykinai lanksti ir pasižymi aukštu darbo jėgos aktyvumo lygiu, gana jaunais ir išsilavinusiais darbuotojais ir tvirta išteklių baze, įskaitant turtingus žvejybos plotus ir didžiulius atsinaujančiosios energijos išteklius. Todėl tikėtina, kad laikui bėgant Islandija visiškai atsigaus po dabartinio ekonomikos nuosmukio. Be to, Europos Komisijos nuomone, jeigu Islandija suderins savo teisės aktus su ekonominės ir pinigų politikos *acquis*, jos dalyvavimas ekonominėje ir pinigų sąjungoje neturėtų kelti didelių problemų.

5. Islandijos pilietinė visuomenė

5.1 Islandija turi ilgą aktyvaus pilietinės visuomenės dalyvavimo istoriją. Kadangi Islandijos visuomenė itin maža, interesų grupės yra labai glaudžios ir dažnai asmeniniais ryšiais susijusios su vyriausybe ir aktyviai dalyvauja politikos kūrimo procese. Kai kurios interesų grupės, pavyzdžiui, ūkininkų ir žuvininkystės asociacijos bei profesinės sąjungos, tradiciškai plėtoja labai artimus santykius su konkrečiomis politinėmis partijomis.

5.2 Kad atsvertų mažo administracinio aparato ribotumą, Islandijos vyriausybė glaudžiai bendradarbiauja su ES lygiu aktyviai veikiančiomis Islandijos interesų grupėmis ir dažnai joms paveda Briuselyje rinkti duomenis ir geriau informuoti Briuselį apie Islandijai rūpimus klausimus. Tačiau interesų grupėms geriau sekasi rinkti informaciją ir kurti strategijas nei daryti įtaką ES politikai, išskyrus socialinės politikos sritis, kuriose itin aktyviai veikia socialiniai partneriai, tiesiogiai dalyvaujantys politikos kūrimo procese.

5.3 Konstitucijos 74 straipsnyje, kaip ir kitose Šiaurės šalyse, numatyta, kad Islandijoje be išankstinio leidimo galima kurti bet kokios rūšies asociacijas, o jų veikla negali būti nutraukta administraciniu sprendimu. Asociacijos turi būti įtrauktos į Nacionalinę registrą ir mokesčių mokėjimo tikslais joms suteikiamas nacionalinis registracijos numeris. Jos privalo turėti registruotą adresą. Profesinių sąjungų veiklą reglamentuoja Profesinių sąjungų ir darbo ginčų įstatymas.

⁽²⁾ http://www.mfa.is/media/MFA_pdf/Factsheet--Iceland%27s-Economic-Recovery-Program-June.pdf.

5.4 Daugelis Islandijos organizacijų yra užmezgusios ilgalaikius ir stiprius ryšius su panašiomis organizacijomis Šiaurės šalyse. Tokie ryšiai gali padėti islandų organizacijoms keistis geriausia praktika ir pasimokyti iš organizacijų partnerių patirties jų šalies stojimo į ES laikotarpiu.

5.5 Tačiau su pilietinės visuomenės organizacijomis Islandijoje surengtame viešame klausyme nustatyta, kad palyginti su socialinių partnerių organizacijomis kitos pilietinės visuomenės organizacijos yra dažniausiai susitelkusios į save. Glaudžiau bendradarbiaujant būtų galima jas įtikinti plačiau vertinti savo vaidmenį Islandijoje, ypač stojimo į ES proceso metu, o ES organizacijos taip pat turėtų turėti galimybę pasimokyti iš savo kolegų Islandijoje.

5.6 Islandija taiko Šiaurės šalių ekonominį ir socialinį modelį, kuriam būdinga stipri gerovės valstybė, dosniai mokanti socialines išmokas. Abiejų darbo rinkos pusių socialiniai partneriai aktyviai palaiko socialinį dialogą siekdami keistis informacija ir spręsti įvairius svarbius socialinius ir ekonominius klausimus. Socialinės nuostatos paprastai išdėstomos kolektyvinėse sutartyse, o ne įstatymuose.

5.7 Islandijos vystymosi raida dažniausiai atspindėjo atitinkamus pokyčius kaimyninėse Šiaurės šalyse, kuriuose didėjo valstybės išlaidos. Paskatintos urbanizacijos ir visuomenės struktūros pokyčių, formavosi įvairių interesų grupės, visų pirma profesinės sąjungos, kooperatyvai ir ūkininkų asociacijos. Praeityje interesų grupių buvo nedaug, tačiau jos buvo įtakingos, plėtojo glaudžius santykius su politinėmis partijomis ir juos panaudodavo savo interesams ginti.

5.8 XX amžiaus antroje pusėje interesų grupių skaičius augo, nes visuomenė tapo vis įvairesnė. Didėjanti įvairovė susilpnino konkrečių politinių partijų ir įtakingų interesų grupių santykius. Tačiau tokioje mažoje visuomenėje, kaip Islandijos, pilietinę visuomenę ir vyriausybę siejantys ryšiai neišvengiamai yra labai glaudūs.

5.9 Nors Islandijos modelis daugeliu požiūrių yra panašus į kaimyninių Šiaurės šalių, vis dėlto jis skiriasi nuo standartinio Šiaurės šalių modelio keletu aspektų. Islandijos vystymosi raida vyko lėčiau, o socialinės gerovės išlaidos tradiciškai buvo mažesnės nei kitose Šiaurės šalyse. Paskutinįjį XX amžiaus dešimtmetį dominavo liberalizavimo ir privatizavimo politika, o prasidėjus finansų krizei socialinės gerovės sistema buvo gerokai sumažinta. Tačiau Šiaurės šalyse gerovės valstybės modelį paprastai remia ir kairiosios, ir dešinėsios politinės partijos. Taip yra ir Islandijoje nepaisant to, kad politinėje arenoje dominuoja centro dešinės koalicijos. Politikos kūrimo procese socialiniai partneriai suvaidino svarbų vaidmenį.

5.10 Viešo klausymo rezultatai parodė, kad narystės ES klausimu Islandijos pilietinė visuomenė yra susiskaldžiusi. Narystei ES visų pirma nepritaria žuvininkystės ir ūkininkų asociacijos, ją palankiai vertina tokios organizacijos kaip Darbo konfederacija ir Pramonės federacija. Daugelis Islandijos organizacijų šiuo klausimu laikosi neutralios pozicijos. Nors demokratija Islandijoje yra

itin stipri, platesnio masto pilietinės visuomenės organizacijų atstovavimas yra palyginti silpnas ir todėl pilietinės visuomenės balsas yra ne toks darnus.

6. Pagrindinės organizacijos ir jų pozicija diskusijose dėl ES

6.1 Socialiniai partneriai

6.1.1 Islandijos darbo konfederacija yra pagrindinė Islandijos profesinių sąjungų organizacija, atstovaujanti apskritai darbininkams, įstaigų ir mažmeninės prekybos darbuotojams, jūrininkams, statybos ir pramonės darbuotojams, elektrikams ir įvairioms kitoms profesijoms privačiame sektoriuje ir tam tikrai daliai viešojo sektoriaus darbuotojų, nors didžiąją viešojo sektoriaus darbuotojų dalį atstovauja Valstybės ir savivaldybių tarnautojų federacija. Abi organizacijos yra Europos profesinių sąjungų konfederacijos narės. Trečioji centrinė organizacija – Akademinės bendruomenės asociacija – vienija universitetinius laipsnius turinčius tiek viešojo, tiek ir privataus sektorių darbuotojus.

6.1.2 Islandijos darbo konfederacijai analogiška darbdavių atstovaujanti organizacija ir BUSINESSEUROPE narė yra Islandijos darbdavių konfederacija. Jos narėmis yra aštuonios asociacijos, veikiančios tokiose srityse kaip energetika, turizmas, finansai ir žuvininkystė. Šios dvi organizacijos vaidina itin svarbų vaidmenį derinant užimtumo, socialinių reikalų, aplinkos ir darbo rinkos politiką. Kita organizacija, veikianti ES lygmeniu ir taip pat priklausanti organizacijai BUSINESSEUROPE – Islandijos pramonės federacija. Ji yra Islandijos darbdavių konfederacijos narė.

6.1.3 Darbdavių ir Darbo konfederacijos dalyvauja keletu komitetų veikloje ir valstybės institucijų valdybų narės, kuriose jos gina savo narių interesus rengiant ir įgyvendinant teisės aktus, pavyzdžiui, Islandijos darbuotojų saugos ir sveikatos administracija, Lygių galimybių taryba ir Mokslo ir technologijų taryba. Jos taip pat palaiko glaudžius ryšius su vyriausybe, kai reikia rengti ir atnaujinti darbo užmokesčio sutartis. Socialiniai partneriai glaudžiai bendradarbiauja lygybės, darbo apsaugos ir informacijos sklaidimo srityse, kur jų interesai yra bendri.

6.1.4 Islandijos socialiniai partneriai jau pakankamai gerai įtraukti į ES politikos procesą. Jie atidžiai stebi ES teisėkūros procedūrą, kadangi per EEE susitarimą priimama ES politika daro jiems poveikį.

6.1.5 ELPA valstybių darbuotojų ir darbdavių organizacijų atstovai plėtoja ryšius su EESRK dalyvaujant EEE konsultacinio komiteto, priklausančio EEE institucinei sąrangai, veikloje. Šis forumas sudaro galimybę ELPA valstybių socialiniams partneriams užmegzti ryšius su ES pilietinės visuomenės organizacijomis. Skirtingai nei EESRK, EPLA konsultacinį komitetą sudaro tik profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos. Tai yra tam tikras trūkumas, kadangi komitete nevyksta visapusiškas pilietinis dialogas.

6.1.6 Islandijos socialiniai partneriai iš esmės gana teigiamai vertina Europos integraciją, nors šiuo klausimu nuomonės nesutampa. Islandijos darbo konfederacija iš pradžių buvo skeptiškai nusiteikusi dėl Islandijos narystės EEE, tačiau ji persvarstė savo politiką 2000 m., kai suprato, kad EEE Islandijos darbuotojams duoda įvairios naudos. Šiuo metu Islandijos darbo konfederacija pritaria stojimo į ES deryboms ir euro įvedimui, nes ji mano, kad Islandijos darbo jėgos interesus ir bendrąjį ekonomikos stabilumą geriausiai gali užtikrinti visiška integracija į ES. Tačiau konfederacija pabrėžia, kad stojimo derybų metu ypatingą dėmesį reikėtų skirti visiškos kontrolės Islandijos išskirtinėje ekonominėje zonoje išsaugojimui žuvininkystės srityje ir paramos Islandijos žemės ūkiui garantavimui. Valstybės ir savivaldybių darbuotojų federacija, atstovaujanti viešojo sektoriaus darbuotojams, neturi suformulavusi oficialios nuomonės dėl narystės, tačiau ji pritaria atviroms diskusijoms, susijusioms su derybomis.

6.1.7 Islandijos darbdavių konfederacija siekia atidžiai sekti stojimo derybas, tačiau ji užėmė neutralią poziciją dėl narystės ES, kadangi jai priklausančių asociacijų nuomonės šiuo klausimu nesutampa. Pavyzdžiui, Islandijos pramonės federacija pritaria narystei motyvuodama tuo, kad Islandijos ekonomika yra nestabili dėl svyruojančio jos valiutos kurso ir kad integracija į ES ir euro įvedimas padidintų konkurencingumą ir paskatintų sukurti geresnes darbo sąlygas Islandijos pramonėje.

6.2 Žuvininkystės sektorius

6.2.1 Kita vertus, Žvejojimo laivų savininkų ir Žuvies perdirbimo įmonių federacijos stipriai priešinosi narystei ES. Su žuvininkystės pramone susiję subjektai nenori prisijungti prie Bendros žuvininkystės politikos, nes ją įgyvendinant būtų atvertas kelias užsienio investicijoms į šį sektorių, o bendras leidžiamas sužvejoti kiekis Islandijos 200 mylių išskirtinėje ekonominėje zonoje būtų nustatomas Briuselyje. Nors Islandija, tapusi valstybe nare, galėtų visateisiškai dalyvauti sprendimų priėmimo procese, PVO atstovai mano, kad dėl savo dydžio Islandija negalėtų daryti pakankamo poveikio ES lygiu priimamiems sprendimams. Islandija taip pat turėtų perleisti savo teisę sudaryti savo pačios susitarimus su trečiosiomis šalimis dėl migruojančių žuvų žvejojimo, kuri sudaro 30 proc. Islandijos sugauto žuvies kiekio. Žvejojimo laivų savininkų federacija teigia, kad išmetimai į jūrą ir kvotų viršijimas – labai rimtos problemos Europos Sąjungoje, o Islandijos žuvininkystės sektorius yra pelningas. Be to, nėra jokių garantijų, kad Europos Sąjungoje bus išlaikytas santykinio stabilumo principas.

6.2.2 Vis dėlto, 2010 m. rugpjūčio mėn. Žvejojimo laivų savininkų federacijos pirmininkas, kalbėdamas per Islandijos radijo stotį RUV, pasakė, kad Islandija privalo tęsti stojimo derybas su ES, kurių metu būtina rasti „geriausią įmanomą sprendimą“, ir kad nėra prasmės šiame etape atsiimti paraišką dėl narystės ES.

6.2.3 Galiausiai, itin keblus klausimas gali būti 2006 m. priimtas Islandijos sprendimas atnaujinti komercinę banginių medžioklę, kadangi tai prieštarauja ES politikai, ir jeigu sprendimas nebus rastas, tai gali tapti rimta kliūtimi Islandijai prisijungti prie ES.

6.2.4 Bendra žuvininkystės politika šiuo metu yra persvarstoma. Numatomi pakeitimai greičiausia priartins ją prie Islandijos modelio. Tačiau Islandijos stojimo derybos būtų grindžiamos

dabartiniu *acquis*, todėl gali iškilti įvairių konfliktinių klausimų. Islandijos stojimo derybose žuvininkystė tikriausiai bus pats svarbiausias klausimas. Šio sektoriaus lobistai yra labai įtakingi politikos procese ir labai tikėtina, kad jie atliks svarbų vaidmenį diskusijose dėl narystės ES, nes iš žuvininkystės gaunamos pajamos, tenkančios vienam gyventojui, Islandijoje yra daug didesnės nei bet kurioje ES valstybėje narėje.

6.3 Žemės ūkio sektorius

6.3.1 Kita organizacija, turinti ilgą politinio dalyvavimo istoriją, yra Ūkininkų asociacija. Islandijoje ūkininkai tradiciškai yra stipri jėga, užmezgusi glaudžius ryšius su vyriausybe, nepaisant to, kad jų įtaka ilgainiui silpnėjo, nes sumažėjo sektoriaus dydis. Kaip ir Žvejojimo laivų savininkų federacija, Ūkininkų asociacija atidžiai seka ES teisėkūros procedūrą. Ūkininkų asociacija yra ES žemės ūkio profesinių organizacijų komiteto ir ES žemės ūkio kooperatyvų konfederacijos (COPA/COGECA) partnerė, todėl jos dalyvavimas tam tikra prasme yra ribotas. Šioje Europos skėtinėje organizacijoje daugiausia nagrinėjami su ES susiję klausimai.

6.3.2 Ūkininkų asociacija griežtai prieštarauja narystei ES, tvirtindama, kad tai sukeltų plataus masto darbo vietų naikinimą žemės ūkyje ir turėtų didelį neigiamą poveikį maisto saugai ir šalies apsirūpinimui maistu. Pagrindinis tokių argumentų motyvas – Islandija turėtų atverti kelią neribotam žemės ūkio produktų importui iš ES, o Islandijos ūkininkams būtų sunku su jais konkuruoti. Nepaisant to, ES maisto produktus reglamentuojantys įstatymai⁽³⁾, kuriais užtikrinama maisto sauga, jau įtraukti į EEE susitarimą ir įsigalios 2011 m. pabaigoje. Įgyvendinant maisto produktus reglamentuojančių įstatymų paketą nacionaliniu lygmeniu, Ūkininkų asociacija išsikovojo, kad Islandijos teisės aktuose nebūtų panaikintas šviežios mėsos importo uždraudimas, nepaisant to, kad toks draudimas neabejotinai nesuderinamas su ES teisės aktu tikslais. Pagal EEE susitarimo 19 straipsnį, Islandija sutiko konkrečioms produktams netaikyti tarifinių kvotų ir nuolaidų, o tai Ūkininkų asociacijai kelia susirūpinimą.

6.3.3 Stojimo derybose viena pagrindinių sričių bus žemės ūkis, o vienas Islandijos tikslų bus aiški parama pieno produktų gamybai, avininkystei ir kitam tradiciniam ūkininkavimui. Panaši ilgalaikė nacionalinės pagalbos sistema, kokia taikoma kitiems ES regionams, esantiems į šiaurę nuo 62-osios lygiagretės, galėtų padėti išlaikyti žemės ūkio veiklą šiose retai apgyvendintose vietovėse, pasižyminčiose sunkiomis klimato sąlygomis.

6.4 Aplinkos apsaugos sektorius

6.4.1 Islandijoje veikia keletas aktyvių aplinkos apsaugos grupių. Tokios aplinkos apsaugos grupės Europos Sąjungoje paprastai atidžiai stebi ES aplinkos politiką, vykdo veiklą Europos lygmeniu ir priklauso skėtinėms organizacijoms. Susidaro įspūdis, kad daugelį metų Islandijos aplinkos apsaugos grupėms tokia veikla nebuvo itin svarbi, nors kai kurios jų veikia tarptautiniu mastu.

⁽³⁾ Bendrasis maistui skirtų teisės aktų reglamentas (EB) Nr. 178/2002 ir susiję teisės aktai.

6.4.2 Tokią padėtį gali paaiškinti keletas priežasčių. Visų pirmą, Europos interesų grupės palankiai vertina prieš banginių medžioklę nukreiptą politiką ir galbūt todėl Islandų aplinkos apsaugos grupės nejučia palankumo analogiškoms Europos organizacijoms. Antra, Islandijos aplinkos apsaugos grupės, pavyzdžiui, „Landvernd“, didžiausią dėmesį skiria dirvožemio erozijos problemai ir natūralių buveinių išsaugojimui Islandijoje ir todėl dažnai priešinasi hidroelektrinių užtvankų statybai siekiant didinti aliuminio gamybą. Nors didžioji ES aplinkos politikos dalis įtraukta į EEE susitarimą, jis netaikomas teisės aktams dėl natūralių buveinių išsaugojimo. Galiausiai, Islandijos aplinkos apsaugos grupėms trūko finansavimo ir išteklių. Galbūt dėl šių priežasčių jos nebuvo tokios aktyvios ES lygmeniu kaip jų Europos kolegos, ir apskritai iki šiol nerodo didelio aktyvumo diskusijose dėl narystės ES. Pavyzdžiui, „Landvernd“ nėra nustačiusi oficialios pozicijos dėl narystės ES, nors iš esmės ši organizacija mano, kad apskritai ES aplinkos apsaugos teisės aktų poveikis yra teigiamas. „Landvernd“ taip pat yra suinteresuota išsiaiškinti, kokį vaidmenį ji galėtų atlikti stojimo derybose, įskaitant tolesnį dalyvavimą ES programose, pavyzdžiui, gamtos apsaugos programoje.

6.5 Vartotojų apsauga

6.5.1 Islandijos vartotojų asociacija – tai nepriklausoma, ne pelno, nevyriausybinė organizacija, įsteigta 1953 m., vykdo veiklą Europos lygmeniu ir priklauso skėtinėms organizacijoms. Ji glaudžiai bendradarbiauja su Europos vartotojų centro Islandijos padaliniu, priklausančiu Europos vartotojų centro tinklui. Islandijos

vartotojų asociacija neužėmė tvirtos pozicijos už ar prieš Islandijos stojimą į ES. Tačiau ši asociacija seniai laikosi nuomonės, kad Islandija turėtų apsvarstyti visus ES narystės privalumus ir trūkumus, o asociacijos generalinė asamblėja, susirinkusi 2008 m., priėjo prie išvados, jog Islandija turėtų pateikti paraišką dėl narystės ES, kad būtų galima išsiaiškinti, kokios problemos kyla iš tikrųjų, ir kad remiantis konkrečiais faktais būtų surengta nešališka diskusija dėl ES. 2008 m. Islandijos vartotojų asociacija taip pat parengė pranešimą, kuriame nagrinėjami Islandijos stojimo į ES pranašumai ir trūkumai vartotojams. Taigi, neužimdama tvirtos pozicijos ir nesuformuodama ES palaikančios ar prieštaraujančios jai politikos, Islandijos vartotojų asociacija nuolat rėmė patį paraišką dėl narystės ES pateikimo faktą ir stengėsi atverti kelių diskusijoms dėl ES.

6.6 Kitos organizacijos

6.6.1 Kitos svarbios organizacijos – tai Neįgalių asmenų organizacija, Prekybos rūmai, kurie yra EUROCHAMBERS narys, EUROCOMMERCE narė Prekybos ir paslaugų federacija, Islandijos prekybos federacija ir įvairios kitos nevyriausybinės organizacijos. Šiuo metu minėtos organizacijos dar nėra suformavusios oficialios nuomonės dėl narystės ES, nors jos gali susitelkti už arba prieš tam tikras Europos politikos sritis. Taip pat yra tokių grupių kaip „Evrópusamtökin“ ir „Heimssýn“, kurios vienareikšmiškai pasisako už arba prieš ES.

2010 m. gruodžio 9 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl valstybės pagalbos nekonkurencingų anglių kasyklų uždarymui palengvinti

(nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 54/03)

Pagrindinis pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. spalio 21 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl valstybės pagalbos nekonkurencingų anglių kasyklų uždarymui palengvinti.

2010 m. spalio 20 d. Komiteto biuras pavedė Pramonės permainų konsultacinei komisijai atlikti parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 8 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Antonello Pezzini ir priėmė šią nuomonę 158 nariams balsavus už, 8 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK mano, kad būtinas priemonių paketas, kuris pagreitintų tvarios energetikos modelio sukūrimą ir suteiktų sektoriui aiškų ir stabilų orientacinį pagrindą, apimančią energetinį planavimą, kuris užtikrintų energijos tiekimo saugumą, **socialinių, teritorinių ir aplinkos apsaugos aspektų ir 2020–2050 m. veiksmų plano įgyvendinimą.**

1.2 Komitetas rekomenduoja pratęsti šiuo metu galiojančio reglamento dėl anglių pramonės (2002 m. liepos 23 d. Reglamentas (EB) Nr. **1407/2002** dėl valstybės paramos anglies pramonei) galiojimo trukmę laikotarpiui, kuris lygus galioti baigiančio reglamento trukmei, nepadidinant ES biudžeto ir kategoriškai nereikalaujant, kad kasyklos būtų uždaromos, tačiau šiame strateginių žaliavų sektoriuje numatant galimybę suteikti valstybės pagalbą, skirtą investicijoms, novatoriškoms švarioms anglių technologijoms ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų ugdymui. Komitetas primygtinai ragina iš dalies pakeisti Komisijos pasiūlymą siekiant sudaryti palankias sąlygas konkurencingam anglių kasyklų restruktūrizavimui ir konsoliduoti Bendrijos strategines atsargas.

1.3 EESRK ragina atlikti laikotarpio vidurio patikrinimą, kurio metu būtų įvertinti šie dalykai: švarių anglių konkurencingumas palyginti su kitų ES vietinių energijos išteklių konkurencingumo lygiu žvelgiant iš 2020 m. perspektyvos, kitiems vietiniams energijos ištekliais skiriama pagalba ir parama anglių naudojimui pasaulio rinkose, tarptautinių iškastinio kuro kainų svyravimai ir vietinių išteklių pridėtinė vertė Europai, elektrinių rekonstrukcijos ir nebenaudojamų anglių kasyklų uždarymo sąnaudos.

1.4 Komitetas mano, kad šis patikrinimas, planuojamas 2014 m., turėtų būti įvykdytas nepažeidžiant Lisabonos sutarties nuostatų dėl naujos Bendrijos energetikos politikos (žr. 194 straipsnį) ir turėtų būti suderintas su ES energijos tiekimo saugumo ir išteklių prieinamumo strategija ir kitomis Bendrijos politikos sritimis, visų pirma pramonės, prekybos, mokslinių tyrimų ir inovacijų politika.

1.5 Komitetas ragina Europos Parlamentui, Tarybai ir pačiam Komitetui 2015 m. pateikti laikotarpio vidurio ataskaitą apie Europos anglių pramonės konkurencingumą. Ataskaitoje būtina nepamiršti vien tik dėl dabartinės krizės susiklosčiusiomis išskirtinėmis aplinkybėmis, atsižvelgti į pirmiau nurodytus parametrus šio sektoriaus ypatumams apibūdinti ir pabrėžti jo strateginius, ekonominius, technologinius, socialinius ir aplinkosauginius pokyčius, taip pat energetinio priklausomumo mažinimą.

1.6 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad ES pirmauja švarios energijos technologijų mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos srityje, ypač anglies dioksido surinkimo ir saugojimo, švarių anglių technologijų, anglis deginančio kombinuotojo ciklo elektros energijos ir šilumos gamybos srityje siekiant integruotų teršalų neišskiriančių sprendimų⁽¹⁾, kurie yra įtraukti į 2007–2013 m. Europos Sąjungos septintąją bendrąją MTTP programą.

(1) Žr. ZEP – (angl. – Zero emissions platform), Europos neteršiančių aplinkos kietojo kuro elektrinių technologijų platforma. 2010–2012 m. įgyvendinimo planas, www.zeroemissionsplatform.eu/ccs-technology/capture.html, ES Tarybai pirmininkaujančios Belgijos 2010 m. Europos strateginio energetikos technologijų plano (panas SET) konferencija (2010 m. lapkričio 15–16 d.) Europos neteršiančių aplinkos kietojo kuro elektrinių technologijų platforma (ETP-ZEP)..., <http://setis.ec.europa.eu/technologies/Zero-emission-fossil>.

1.7 EESRK pabrėžia, kad Europos vidaus rinkoje nėra konkurencijos iškraipymo problemų, nes, kaip nurodė pati Komisija, valstybės narės nevykdo didelio masto anglių prekybos jau vien dėl to, kad elektrinių technologinis procesas sukalibruotas konkrečiai nuosavų anglių rūšiai.

1.8 EESRK pažymi, kad dabar nei bet kada anksčiau yra teisingi Anglių reglamento (Reglamento (EB) Nr. 1407/2002) teiginiai, ypač šie:

- „konkurencinės pusiausvyros tarp Bendrijos ir importuotų anglių nebuvimas privertė anglių pramonės srityje imtis esminių restruktūrizavimo priemonių, kurių tarpe, per pastaruosius keletą dešimtmečių, buvo žymus veiklos apimtis sumažinimas;
- Bendrija tapo vis labiau priklausoma nuo išorinių pirminės energijos šaltinių;
- politinė padėtis pasaulyje numato visiškai naują geopolitinę ir saugumo rizikos energijos srityje vertinimo dimensiją bei suteikia platesnę prasmę išteklų saugumo koncepcijai.“

1.9 Atsižvelgdamas į šias priežastis ir strateginę energijos išteklių svarbą, Komitetas rekomenduoja veiksmingai pereiti prie naujo Europos tvarios energetikos modelio, pagal kurį būtų užtikrinta mišrių energijos rūšių naudojimas, apimantis visus energijos išteklius, taikomos mažiau teršalų išmetančios technologijos ir numatyti realistiški terminai priklausomybę nuo išorės išteklių mažinančių veiksnių įgyvendinimui, įvedimui ir išlaikymui.

1.10 Komitetas mano, kad siekiant energijos vartojimo efektyvumo, kovojant su klimato kaita ir mažinant išmetamo anglies dioksido ir kitų teršalų kiekį svarbu užtikrinti stiprų demokratinį konsensuą. Todėl Komitetas primygtinai ragina sustiprinti ir geriau struktūruoti visus anglių pramonės **sektorinio** socialinio dialogo lygmenis įgyvendinat ES ekonominės ir socialinės sanglaudos politiką angliakasybos regionuose, kur dabartinės pasaulinės krizės sąlygomis nutraukus gamybą tam tikrose vietovėse būtų prarasta daugiau kaip 300 000 darbo vietų.

2. Įžanga

2.1 Šiuo metu Europos Sąjungoje akmens anglių iškasama apie 288 milijonus tonų anglies ekvivalento (Mtae) ⁽²⁾, iš kurių 122 Mtae – juodosios akmens anglys (antracitas). Akmens anglys paprastai naudojamos elektros energijos, šilumos arba plieno gamybai ir kitiems pramoniniams procesams. Europos Sąjungoje daugiausiai akmens anglių iškasama Lenkijoje ir Vokietijoje.

2.2 Iš dešimties antracito kasybos sektorių turinčių valstybių narių šešios šalys teikia kokia nors forma valstybės pagalbą: didžiausia pagalba skiriama Vokietijoje ir Ispanijoje, kiek mažesniu mastu – Vengrijoje, Lenkijoje, Rumunijoje ir Slovakijoje (Slovėnija pagalbą teikia tik jau uždarytomis kasykloms).

2.3 1951 m. Europos anglių ir plieno bendrijos (EAPB) steigimo sutartyje buvo išdėstytos aiškios taisyklės apie tai, ar valstybės narės gali skirti pagalbą anglių ir plieno pramonės bendrovėms: *Toliau nurodyti dalykai yra nesuderinami su anglių ir plieno sektoriaus bendrąja rinka ir ... (bus) draudžiami Bendrijoje, kaip nurodyta šioje Sutartyje: ... subsidijos ar pagalba, kurią valstybės suteikia ... bet kokia forma.* Šis draudimas bendrovėms suteikti bet kokią pagalbą atskirose šalyse, kaip nurodyta 4 straipsnio c dalyje, buvo logiška visų nacionalinių apsaugos priemonių pašalinimo bendrojoje rinkoje pasekmė.

2.4 Tačiau sukūrus bendrą rinką, netrukus paaiškėjo, kad be valstybės pagalbos nebus įmanoma užtikrinti saugaus Europos apsirūpinimo energija. Kaip pagrindas, leidžiantis teikti tam tikrą Bendrijos pagalbą, buvo pasitelktas 95 straipsnis dėl po Sutarties pasirašymo galinčių susidaryti nenumatytų aplinkybių. Šiuo straipsniu buvo leidžiamos Bendrijos intervencinės priemonės tais atvejais, kai tai buvo reikalinga siekiant vieno ar daugiau Sutarties tikslų.

2.5 Pasibaigus Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo sutarties galiojimui, 2002 m. liepos 23 d. Taryba priėmė Reglamentą (EB) Nr. 1407/2002 dėl valstybės paramos anglies pramonei, kuris nustoja galioti 2010 m. gruodžio 31 d. 2003–2008 m. laikotarpiu buvo leista šiam sektoriui skirti daugiau kaip 26 milijardus eurų pagalbos.

2.6 Dėl šios pagalbos schemos Komitetas pateikė nuomonę ⁽³⁾, kurioje pritarė EAPB konsultacinio komitetui, kad reglamente, kuriuo siekiama pagerinti energijos tiekimo saugumą ir sukurti tvirtą pirminės energijos bazę, negalima tuo pačiu metu reikalauti „nuolat mažinti“ bet kokią pagalbą akmens anglių sektoriui.

2.7 Komitetas teigiamai įvertino tai, kad valstybėms narėms [buvo] sudaroma galimybė išlaikyti stabilų minimalų vietinių juodųjų akmens anglių (antracito) gamybos lygį, todėl buvo galima eksploatuoti didelius telkinius. Tai reiškė galimybę išsaugoti funkcinę infrastruktūrą, skirti daugiau dėmesio svarbiems darbuotojų saugos ir sveikatos klausimams ir specifinėms priemonėms, užtikrinti aukštą darbuotojų profesinę kvalifikaciją ir technologinę kompetenciją.

2.8 Tačiau Komitetas pabrėžia, jog svarbu, kad šis specifinis vietinių strateginių žaliavų sektorius aktyviai prisidėtų prie to, kad Europa taptų patrauklesnė investuotojams ir darbdaviams, stiprintų įmonių konkurencingumą ir socialinę sanglaudą, remtų mokslinius tyrimus ir inovacijų diegimą ir galiausiai skatintų naujų žinių kūrimą bei platinimą bei darbuotojų rengimą ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Šioje nuomonėje, remiantis Reglamento (EB) Nr. 1407/2002 2 straipsniu, „anglys“– tai rusvosios ir juodosios akmens anglys.

⁽³⁾ OL C 48, 2002 2 21, p. 49.

⁽⁴⁾ OL C 65, 2006 3 17, p. 1.

2.9 Be to, Komitetas nurodė, kad Komisija turėtų sutelkti dėmesį į didelę įtaką prekybai turinčios valstybių narių pagalbos tyrimą, nešvaistydama jėgų visų atvejų, turinčių tik vietinį poveikį, tyrimui, ir kad ji turėtų patikslinti „vietinio poveikio“ sąvokos reikšmę ir aiškinimą ⁽⁵⁾.

2.10 Komitetas taip pat pabrėžė, kad iškastinis kuras ⁽⁶⁾ – akmens anglis, žalia nafta ir gamtinės dujos – šiuo metu Europoje ir pasaulyje sudaro energijos tiekimo pagrindą. Be to, per artimiausius dešimtmečius jie nepraras savo svarbos ir išliks nepakeičiami ⁽⁷⁾.

2.11 Šią priklausomybę galima būtų sumažinti veiksmingiau naudojant gausius Europos anglių telkinius. Iki šiol išgauta tik 3 proc. bendrojo 3 400 mlrd. tonų naftos ekvivalentų įvertinto anglių kiekio. [...] Prognozuojami pasaulyje esančių anglių, naftos ir dujų resursiniai ir rezerviniai išteklių priklauso nuo daugelio veiksnių (ekonomikos augimo, tyrimų, techninės raidos). Išteklių pakaks dar daug dešimtmečių (anglių – netgi keletą šimtmečių) [...] ⁽⁷⁾.

2.12 Remiantis Jungtinio tyrimų centro (JTC) ⁽⁸⁾ prognozėmis 2030–2050 m. laikotarpiui, akmens anglis ir toliau bus itin svarbios tenkinant energijos poreikius XXI amžiuje. Vis labiau siekiama mažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, todėl reikia didelių investicijų į mokslinius tyrimus, švartų anglių rinkos technologijų ir vis veiksmingesnių anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijų vystymą. Pasaulio mastu akmens anglis išliks svarbus energijos šaltinis, patenkinantis daugiau kaip 20 proc. pasaulio energijos poreikių.

2.13 Kaip Komitetas nurodė savo ankstesnėje nuomonėje ⁽⁹⁾, po pradžioje sumažėjusio anglių sunaudojimo, maždaug nuo 2015 m. vėl tikimasi jų naudojimo augimo. Tą lems padidėjęs šio energijos šaltinio konkurencingumas elektros energijos gamybos srityje, kurį skatina didėjančios gamtinių dujų kainos ir kėtinimas įdiegti pažangias technologijas anglių gavybos srityje.

2.14 Kinijoje, JAV, Indijoje, Australijoje ir Rusijoje iškasama daugiausiai akmens anglių visame pasaulyje: Kinija iškasa 2 761 mln. tonų per metus (47 proc. pasaulinio kiekio), JAV – 1 006 mln. tonų (17 proc.), o Rusija – 247 mln. tonų (4 proc.). ES importuoja 180 mln. tonų antracito per metus, daugiausia iš Rusijos (30 proc.), Kolumbijos (17,8 proc.), Pietų Afrikos (15,9 proc.) ir JAV (12,8 proc.) ⁽¹⁰⁾.

⁽⁵⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽⁶⁾ Rusvosios ir juodosios akmens anglis.

⁽⁷⁾ OL C 28, 2006 2 3, p. 5.

⁽⁸⁾ *Coal of the future (supply prospects for thermal coal by 2030-2050)* („Akmens anglis ateityje (šilumai gaminti naudojamų akmens anglių tiekimo perspektyvos 2030–2050 m.)“), Jungtinio tyrimų centro generalinis direktoratas (JTC GD), Energetikos institutas, Petenas (Nyderlandai) 2007 m. vasario mėn.

⁽⁹⁾ Žr. 8 išnašą.

⁽¹⁰⁾ JAV vis dar aktyviai finansuoja akmens anglių deginančias elektrines tiek šalies viduje, tiek ir tarptautiniu mastu. Tai prieštarauja Prezidento Barack Obama pažadui, duotam Didžiojo dvidešimtuko susitikime, palaiptinui atsisakyti iškastinio kuro subsidijavimo.

3. Pasiūlymas

3.1 Atsižvelgdama į tai, kad greitai nustos galioti 2002 m. liepos 23 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1407/2002 dėl valstybės pagalbos anglies pramonei, Komisija neseniai nustatė šias šešias pasirinktinas galimybes:

- 1 galimybė. Komisija nesiūlytų naujo anglių sektoriui skirto teisės akto, taikytino nustojus galioti Anglių reglamentui. Būtų taikomos bendrosios valstybės pagalbos taisyklės,
- 2 galimybė. Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 3 dalies c punktą būtų priimtos gairės, kurios būtų panašios į laivų statybos ir plieno sektoriams skirtas gaires (pagalba dėl kasyklos uždarymo atleistiems arba anksti į pensiją išleidžiamiems darbuotojams ir tokių darbuotojų konsultavimo ir profesinio perkvalifikavimo išlaidoms padengti),
- 3 galimybė. Reglamentas, kuriuo būtų leidžiama pagalba veiklai ribotu laikotarpiu (pagalba uždarymui), kuri būtų proporcingai mažinama, su sąlyga, kad bus stabdoma veikla pagal tikslų kasyklos uždarymo planą,
- 4 galimybė. Reglamentas, kuriuo būtų suteikiama galimybė padengti išskirtines sąnaudas (perimtus socialinius ir aplinkos išpareigojimus), susijusias su anglių kasyklų uždarymu;
- 5 galimybė. Reglamentas, kuris, remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 3 dalies c punktu, suteiktų valstybėms narėms galimybę teikti tiek pagalbą uždarymui, tiek pagalbą ypatingosioms sąnaudoms padengti; arba
- 6 galimybė. Dabartinio Anglių reglamento galiojimo pratęsimas dar 10 metų, t. y. iki 2020 m. pabaigos, nekeltiant anglių kasyklų uždarymo sąlygos ir nesuteikiant galimybės teikti pagalbos investicijoms.

3.2 Komisija nusprendė pateikti pasiūlymą dėl naujo Tarybos reglamento pagal 5 galimybę. Ši papildoma valstybėms narėms skirta kasyklų uždarymo socialinio ir regioninio poveikio sušvelninimo priemonė padės didinti socialinę Europos regionų sanglaudą.

3.3 Be bendrosiose valstybės pagalbos taisyklėse numatytų galimybių – stiprinti įmonių konkurencingumą ir socialinę sanglaudą, skatinti norą vykdyti mokslinius tyrimus ir diegti inovacijas ir galiausiai skatinti kurti ir skleisti naujas žinias ir ugdyti žmogiškuosius išteklius, – šiame pasiūlyme Komisija siūlo galimybę paskelbti dviejų rūšių antracito pramonei skirtą pagalbą, suderinamą su vidaus rinka: tai pagalba uždarymui ir pagalba ypatingoms sąnaudoms padengti.

3.3.1 Konkrečiai kalbant, kad būtų galima anglių kasykloms teikti pagalbą, būtina patenkinti šiuos reikalavimus:

- būtina iki 2014 m. spalio 1 d. parengti išsamų nekonkurencingų anglių kasyklų, veikusių iki 2009 m. gruodžio 31 d., galutinio uždarymo planą,
- laikui bėgant pagalba turi būti proporcingai mažinama, t. y. 33 proc. po kiekvieno 15 mėnesių laikotarpio,
- jeigu iki nustatytos datos kasykla neuždaroma, visa pagalbos suma privalo būti grąžinta,
- valstybės narės turi parengti priemonių planą, skirtą sušvelninti neigiamą anglių naudojimo poveikį aplinkai.

3.3.2 Pagalba ypatingosioms sąnaudoms padengti skiriama kompensuoti ypatingąsias objektų restruktūrizavimo ir kasyklų eksploatavimo nutraukimo sąnaudas, tiesiogiai nesusijusias su dabartine gamyba, taip pat ji skiriama perimtiems socialiniams ir aplinkos išpareigojimams, atsirandantiems dėl kasyklų uždarymo, su sąlyga, kad tai vienintelė šių išpareigojimų atsiradimo priežastis.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas apgailestauja, kad Taryba nesikreipė į Komitetą dėl konsultacijos šiuo klausimu, ypač atsižvelgiant į tai, kad Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI), kuri yra Komiteto nuolatinės darbo struktūros dalis ir perėmė Europos anglių ir plieno bendrijos (EAPB) konsultacinio komiteto funkciją, yra kompetentinga spręsti šį klausimą.

4.2 Visų pirma, Komitetas pasinaudoja savo teise pateikti nuomonę šiuo klausimu, kuris yra itin svarbus pramonės permainoms ES požiūriu, kaip tai padarė EAPB konsultacinis komitetas dėl Reglamento (EB) Nr. 1407/2002, nurodymas, kad siekiant pagerinti energijos tiekimo saugumą ir sukurti tvirtą pirminės energijos bazę negalima tuo pačiu metu reikalauti „nuolat mažinti“ bet kokią pagalbą anglių sektoriui.

4.3 Komitetas pažymi, kad 2009 m. kovo 19–20 d. Europos Vadovų Taryba pritarė *Antrajai strateginei energetikos apžvalgai*, kurią 2008 m. lapkričio 13 d. paskelbė Komisija. Joje pabrėžiama, kad būtina „kuo geriau panaudoti ES vietos energijos išteklius“ ir „geriau panaudoti nuosavus energijos išteklius, įskaitant atsinaujinančiuosius energijos išteklius, išskaitant kūrą ir branduolinę energiją šalyse, kurios nusprendžia taip daryti“.

4.4 Komitetas taip pat nurodo, kad vienas iš 2002–2012 m. Šeštosios aplinkosaugos veiksmų programos tikslų – „skatinti naudoti atsinaujinančiuosius išteklius ir iškastinį kūrą, kuriame yra mažiau anglies, energijai gaminti“, ir kad dabartinio Reglamento dėl paramos anglių sektoriui 1 straipsnyje numatyta „kaip apsaugos priemonė išsaugoti būtiniausias vietinių anglių gamybos normą, kuri užtikrintų galimybę naudotis ištekliais“.

4.5 Galiausiai Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad Bendrijos tyrimai, kuriuos atliko Jungtinio tyrimų centro Energetikos institutas Petene, taip pat rodo, kad juodosios anglys (antracitas) ir toliau bus itin svarbios tenkinant energijos poreikius XXI amžiuje.

4.6 Komitetas pritaria Komisijos siūlomoms priemonėms, nes jos patenkina sektoriaus įmonių konkurencingumo plėtojimo poreikius ir yra grindžiamos ne tik į konkurencingumą neorientuotu požiūriu⁽¹¹⁾, taikant bendrą sistemą ir siekiant:

- išlaikyti pakankamą vietinių energijos išteklių lygį, prisidėti prie tiekimo saugumo ir mažinti energetinę priklausomybę,

- išlaikyti Europos pirmaujančią poziciją pažangios kasybos technologijų ir „švarių anglių“ bei anglies dioksido surinkimo ir saugojimo aplinkosaugos technologijų srityje: plačiau naudoti anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijas bus galima tik po 2020 m. ir tik su sąlyga, kad būtina veikla MTTP srityje bus savalaikė ir sėkminga,

- reaguoti į rinkos ydas, susijusias su investicijomis į mokslinius tyrimus, inovacijomis ir restruktūrizavimu, kad Europos anglių sektoriaus įmonės galėtų įsigyti naujų rinkos technologijų mažesnėmis sąnaudomis ir taptų konkurencingos,

- pasiekti socialinius ir aplinkos apsaugos tikslus konkrečiose vietovėse kuriant materialinę gerovę bei darbo vietas, padedančias vystyti regionams, kuriuose kasybos, gavybos ir susiję sektoriai yra pagrindinės arba vienintelės pramonės šakos,

- sektoriui taikyti „vietinio poveikio“ sąvoką, atsižvelgiant į tai, kad Bendrijos vidaus prekyba šiam sektoriui daro mažai įtakos arba iš viso jos nedaro, todėl ji nėra labai svarbi, ir kad dabartinė pagalbos sistema nesukėlė jokių esminių prekybos iškreipimų,

(11) Šioje srityje, kaip nurodoma visuose Komisijos energetikos politikos dokumentuose – nuo Strateginių energetikos technologijų plano iki 2011–2020 m. energetikos strategijos – būtina įvertinti įvairius parametrus, pavyzdžiui, kitų ES vietinių energijos išteklių konkurencingumo lygį žvelgiant iš 2020 m. perspektyvos, kitiems vietiniams energijos ištekliams skiriamą pagalbą ir paramą anglių naudojimui pasaulio rinkose, tarptautinių iškastinio kuro kainų svyravimus ir vietinių strateginių išteklių pridėtinę vertę Europai energijos tiekimo saugumo požiūriu, ypač tarptautinių neramumų ir krizių laikais. Taip pat reikėtų apsvaistyti anglimis kūrenamų elektrinių rekonstrukcijos ir nebe naudojamų anglių kasyklų uždarymo sąnaudas.

- sudaryti sąlygas modernizuoti elektros energijos jėgaines ir užtikrinti nacionalinių ⁽¹²⁾ sektoriaus restruktūrizavimo terminų ir procedūrų laikymąsi, remti angliakasybos regionų tinklus ir kasybos bei naudingųjų išteklių panaudojimo kompetencijos centrus, taip pat aukštos kvalifikacijos darbuotojų mokymo tinklus,
- išsaugoti būtiniausių vietinių anglių strateginių atsargų koncepciją, kad būtų galima vykdyti viešojo sektoriaus įsipareigojimą teikti universalias paslaugas siekiant užtikrinti energijos tiekimo saugumą, kaip numatyta SESV 106 straipsnyje (buvusio Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 86 straipsnyje),
- konsultuoti, mokyti ir teikti profesinio perkvalifikavimo paslaugas nekonkurencingų kasyklų darbuotojams ir specialistams, remti ankstyvą išėjimą į pensiją sektoriuje ir susijusiose pramonės šakose,
- plėtoti ir remti socialinį dialogą Europos kasybos pramonės sektoriuje ir organizuoti techninius tinklų pagrindu veikiančius forumus, panašius į Berlyno forumą iškastinio kuro klausimais,
- skatinti informacijos sklaidimą ir keitimąsi geriausia praktika, ypač techniniu ir aplinkos apsaugos požiūriu, siekiant užtikrinti, kad pažangi angliakasyba ir jos taikmenos būtų konkurencingi bei tvarūs, ar pradėti restruktūrizaciją, veiklos įvairinimą ir uždarymą (ir kasybos vietos aplinkos atkūrimą ⁽¹³⁾), kai šių procesų įgyvendinti neįmanoma.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

4.7 Komitetas mano, kad Komisijos nustatytas laikotarpis yra pernelyg trumpas ir neatitinka sektoriaus vystymosi poreikių: 2011–2018 m. laikotarpis būtų tinkamesnis (kaip ir 2002–2010 m. laikotarpis) išsiaiškinti, ar sektoriaus įmonės yra konkurencingos atsižvelgiant į rinkos technologijų raidą nebrangių anglies dioksido surinkimo ir saugojimo, švarių anglių ir kasybos būdų srityse.

4.8 Be to, Komiteto nuomone, išlaidų proporcingo mažinimo norma yra pernelyg didelė ir susieta su terminais, kurie yra per trumpi konkurencingumui atkurti ir inovacijoms įdiegti gamybos, švarių anglių ir anglies dioksido surinkimo ir saugojimo srityse. Tam tikrą konkurencingumą susigrąžinusioms įmonėms reikėtų skirti pagalbą, o ne jas „bausti“ (kaip numatyta pasiūlyme).

4.9 Kalbant apie iškreiptą importuotų ir vietinių produktų konkurenciją, galbūt reikėtų aiškiau ir skaidriau iširti eksportuojančių šalių pagalbos sistemas prieš nurodant, kad reikia riboti Bendrijos pagalbos sistemą. Komitetas taip pat laikosi nuomonės, kad pasirašant susitarimus su trečiosiomis šalimis reikėtų atidžiau ir nuosekliau tikrinti, ar įtrauktas reikalavimas laikytis atitinkamų TDO socialinių standartų, kad būtų užkirstas kelias angliakasių išnaudojimui, užtikrintos optimalios saugos sąlygos ir darbuotojų apsauga nuo dažnai mirtinų nelaimingų atsitikimų, kurie įvyksta didžiausiose pasaulio angliakasybos vietose.

4.10 Galiausiai Komitetas mano, kad, siekiant geresnės anglių kasybos ir elektros energijos gamybos sektorių veiklos ateities, Europos įmonėms ir valstybėms narėms būtina suteikti aiškią ir iniciatyvią sistemą, kurioje būtų nurodyta, kokią horizontalią pagalbą galima sektoriui teikti socialiniais ir aplinkos apsaugos sumetimais ir MTTP vykdymo, inovacijų diegimo, darbuotojų mokymo ir profesinio perkvalifikavimo tikslais.

⁽¹²⁾ Žr., pavyzdžiui, Vokietijos planą, skirtą anglių kasykloms iki 2018 m.

⁽¹³⁾ Eksploatavimo nutraukimas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl tiekimo saugumo ES žemės ūkio ir maisto sektoriuose

(nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 54/04)

Pranešėjas **Armands KRAUZE**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. vasario 18 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Tiekimo saugumo ES žemės ūkio ir maisto sektoriuose

(nuomonė savo iniciatyva).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. lapkričio 17 d. priėmė savo nuomonę.

467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Apsirūpinimo maistu užtikrinimas turėtų būti vienas pagrindinių ES žemės ūkio politikos tikslų. Bendroji ES žemės ūkio politika (BŽŪP) po 2013 m. turėtų ir toliau užtikrinti tiekimo saugumą žemės ūkio ir maisto sektoriuose atsižvelgiant į su pasauliniu apsirūpinimo maistu saugumu susijusias problemas ir nežinomybę.

1.2 Tvari žemės ūkio gamyba ir sklandžiai veikiančios žemės ūkio rinkos yra ES apsirūpinimo maistu saugumo pagrindas. Būsimai BŽŪP būtini tvirti rinkos valdymo mechanizmai, kad būtų užtikrintas žemės ūkio rinkų veikimas ir kainų stabilumas. Prekybos žemės ūkio produktais taisyklės turėtų užtikrinti apsirūpinimą maistu visose šalyse ir visomis aplinkybėmis.

1.3 Kad galėtų atliepti būsimus iššūkius ir užtikrinti saugų tiekimą žemės ūkio ir maisto sektoriuose visose valstybėse narėse, ES reikia stiprios BŽŪP. Ji turi ir ateityje išlikti viena pagrindinių ES politikos sričių. Ateityje BŽŪP turi būti tinkamai finansuojama.

1.4 Pagrindinis apsirūpinimo maistu saugumą visame pasaulyje užtikrinantis veiksnys – tvari vietinė maisto produktų gamyba. Visoje ES turėtų būti išlaikoma ir skatinama žemės ūkio produktų gamybos įvairovė. Ypač didelį dėmesį reikėtų skirti atokiems regionams ir vietovėms, kurioms būdingos specifinės kliūtys.

1.5 ES turi skirti daugiau pastangų sisteminiam tiekimo saugumo planavimui siekiant užtikrinti žemės ūkio gamybos ir viso maisto sektoriaus veikimą net ir kilus krizei ir avarinei situacijai. Tačiau už praktinius veiksmus (atsargos, žemės ūkio infrastruktūra, mokymas ir kt.) šioje srityje ir toliau turėtų būti atsakingos

valstybės narės. Šiuo metu nereikia naujų ES teisės aktų dėl tiekimo saugumo žemės ūkio ir maisto produktų sektoriuje.

1.6 Valstybės narės gali taikyti ES kaimo plėtros politiką kaip priemonę skatinti veiksmus, skirtus remti ir gerinti tiekimo saugumą žemės ūkio ir maisto sektoriuose. Valstybės narės turėtų panaudoti šia galimybe savo kaimo plėtros programose.

1.7 Žemės ūkio sektorius galėtų vaidinti svarbų vaidmenį didinant saugų ir tvarų apsirūpinimą energija ES ir mažinant ES priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro. Žemės ūkio valdų lygiu nuosava energijos gamyba gali labai prisidėti prie apsirūpinimo saugumo. Reikėtų didinti bioenergijos naudojimą žemės ūkio valdose ir toliau vystyti bioenergijos technologijas. Bioenergijos gamyba turėtų būti tvari ir daugiau dėmesio turėtų būti skiriama geresniam žemės ūkio ir maisto sektoriaus šalutinių produktų panaudojimui bei taršos ir į aplinką išskiriamo anglies dioksido kiekio mažinimui.

2. Įžanga

2.1 Tiekimo saugumas žemės ūkio ir maisto sektoriuose reiškia, kad yra pakankamos maisto atsargos, žmonės turi ekonominę galimybę apsirūpinti juo ir bado panaikinimą. Daugelis ES ūkių pajėgūs pagaminti tiek produktų, kad užtektų ES gyventojams pamaitinti; tai įgyvendinti padėjo ES vykdoma bendra žemės ūkio politika (BŽŪP). Rinka nekompensuoja aprūpinimo maistu kaip viešosios gėrybės, kurią teikia žemės ūkio ir maisto sektorius visos visuomenės naudai, tačiau tai turės būti svarbus BŽŪP tikslas po 2013 m ⁽¹⁾.

(1) Rengiant nuomonę 2010 m. gegužės 31 d. Helsinkyje buvo surengtas seminaras „Maisto tiekimo užtikrinimas Europos Sąjungos žemės ūkio ir maisto sektoriuje“.

2.2 Per ateinančius dešimtmečius aprūpinimo maistu saugumas taps pagrindiniu iššūkiu pasaulio žemės ūkio ir maisto sektoriams. Dėl kilusių maisto ir ekonomikos krizių daugiau nei milijardas pasaulio gyventojų patiria badą.

2.3 Apsirūpinimo maistu saugumas reiškia turėti pakankamai maisto sveikai gyventi, taip pat turėti saugaus bei neužteršto maisto. Tai gana sudėtingas uždavinys, susijęs su kitais sektoriais, pavyzdžiui, naftos gavyba, logistika ir t. t. Bet kokios logistikos ar gamybos problemos, kilusios pagrindiniuose gamybos regionuose dėl netikėtai prasidėjusios krizės, gali daryti neigiamą poveikį milijonų žmonių, ypač gyvenančių miestuose, galimybei apsirūpinti maistu. Pagrindinis aprūpinimą maistu visame pasaulyje užtikrinantis veiksnys – tvari vietinė maisto produktų gamyba ⁽²⁾.

3. Pasaulinei maisto gamybai iškilę iššūkiai

3.1 Remiantis JT maisto ir žemės ūkio organizacijos prognozėmis, iki 2050 m. pasaulio gyventojų skaičius išaugs iki beveik 9,5 mlrd.; kad būtų galima tiek žmonių išmaitinti, pasaulio maisto gamybos mastas turės padidėti du kartus palyginti su dabartiniu gamybos lygiu. Ypač sparčiai didės besivystančių šalių miestų gyventojų skaičius. Dėl tokios padėties padidės su ūkininkų veikla susiję lūkesčiai ir spaudimas verstis intensyvesniu ūkininkavimu. Norint išmaitinti pasaulio gyventojus, kurių skaičius nuolat didėja, turės didėti žemės ūkio našumas. Galimybę plėsti žemėnaudą riboja su žemės ūkiu nesusijęs tokios žemės poreikis ir ūkininkavimui tinkamos žemės trūkumas.

3.2 Investicijas į žemės ūkio sektorių teks didinti visose šalyse, ypač besivystančiose šalyse, kurios turi didelį potencialą plėsti gamybą. Be to, besivystančiose šalyse būtina gerinti kaimo infrastruktūrą, galimybę naudotis pažangiomis priemonėmis, tvarų dirvožemio tvarkymą ir galimybę apsirūpinti vandeniu, švietimo sistemas ir žemės ūkio rinkų veikimą. Tačiau ilgai nei pagrindiniu apsirūpinimo maistu aspektu taps maisto kiekio pakankumas ir maisto prieinamumas. Pati veiksmingiausia apsirūpinimą maistu užtikrinanti priemonė bus bendras vystymasis ir pajamų lygio augimas skurdžiausiose šalyse. Žemės ūkis yra ypač svarbus užtikrinant apsirūpinimo maistu saugumą, tačiau vien tik žemės ūkiu tai padaryti sunku ⁽³⁾.

3.3 2009 m. įvykusio JT maisto ir žemės ūkio organizacijos aukščiausiojo lygio susitikimo maisto klausimais baigiamojoje deklaracijoje rekomenduojama, kad už maisto gamybą būtų atsakingos pavienės šalys.

3.4 Maisto bei ekonomikos krizės ir besikeičianti padėtis pasaulyje leido geriau suprasti, kad visoms šalims ir regionams, įskaitant mažiau palankius ūkininkauti regionus, turi būti suteikta teisė ir netgi nustatytas įpareigojimas pasigaminti maisto savo reikmėms. Turi būti įmanoma pagaminti daugiau maisto tvaresniu būdu.

⁽²⁾ Kaip buvo apibrėžta JT Maisto ir žemės ūkio organizacijos aukščiausiojo lygio susitikime maisto klausimais.

⁽³⁾ OL C 100, 2009 4 30, p. 44.

3.5 Be to, kad gyventojų skaičius nuolat didėja, kita pasauliniam apsirūpinimui maistu kilusi svarbi problema yra klimato kaita ir su ja susiję gamtos išteklių naudojimo suvaržymai. Klimato kaita gali turėti didelį poveikį maisto gamybai ypač besivystančiose šalyse, nes kai kurios jų turi mažiausiai galimybių prisitaikyti prie klimato kaitos. Žemės ūkio sektoriuje būtina stengtis mažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kieki, tačiau šią problemą galima iš dalies išspręsti taikant anglies dioksido sekvestraciją dirvožemyje. Būtina siekti veiksmingesnės gamybos ir kartu mažinti išmetamųjų teršalų kieki. Žemės ūkis turi padėti gerinti oro ir vandens kokybę, išsaugoti gamtos įvairovę ir užkirsti kelią erozijai. Taip pat svarbūs pasaulinio apsirūpinimo maistu iššūkiai – užtikrinti pakankamus žemės ūkio paskirties plotus ir galimybes gauti gėlo vandens.

3.6 Inovacijos žemės ūkio sektoriuje atlieka svarbų vaidmenį sprendžiant su apsirūpinimo maistu saugumu ir klimato kaita susijusius iššūkius. Pagrindinės šių sričių inovacijos dažniausiai yra susijusios su augalų ir gyvūnų veisimu, drėkinimo būdais, potvynių kontrole, atsparumu karščiui ir šalčiui, tradicinių ūkininkavimo būdų įvairinimu ir t. t. Vienas iš būsimų problemų sprendimo būdų galėtų būti didesnis augalų veisimo būdų efektyvumas, kuris galėtų smarkiai padidinti žemės ūkio našumą.

4. Tiekimo saugumo sąvoka

4.1 Apsirūpinimas maistu yra visiems pasaulio gyventojams svarbus strateginis klausimas. Maisto prieinamumas yra vienas platesnės saugumo sąvokos aspektų. Dėl maisto prieinamumo kylančios problemos labai greitai sukelia didesnę socialinę nestabilumą ir neramumus. Atsakomybė už maisto prieinamumą net ir krizės ir avarinės situacijos atvejais tenka visuomenei.

4.2 Apsirūpinimo maistu saugumas pažangioje tinklaveika grindžiamoje ekonomikoje priklauso nuo daugelio dalykų. Apsirūpinimo saugumui būtinas stabilus energijos tiekimas (naftos ir elektros), IT, veiksminga logistika, gera higiena ir veikianti skubaus įspėjimo sistema apsaugoti visuomenę nuo kenksmingo maisto. Valstybės narės turi užtikrinti kritinės infrastruktūros apsaugą žemės ūkio ir maisto sektoriuje ir konkrečius veiksmus vietoje.

4.3 Visuomenė privalo pasirengti avarinei maisto tiekimo situacijai. Tai laikoma „tiekimo saugumu“. Paprastai ši sąvoka suprantama kaip žaliavų srautų (pvz., atsargų kaupimas avarinėms situacijoms) užtikrinimas, tačiau platesne prasme tiekimo saugumas reiškia gebėjimą tęsti pagrindinę visuomenės ekonominę veiklą, kuri svarbi žmonių gyvenimo sąlygoms ir visuomenės funkcionavimui ir saugumui užtikrinti. Todėl tiekimo saugumas kalbant apie pakankamą maisto kiekį reiškia gebėjimą užtikrinti maisto gamybą ir viso maisto sektoriaus veikimą net ir krizės bei avarinės situacijos atvejais.

5. ES žemės ūkio politika ir tiekimo saugumas

5.1 Europos Sąjunga šiuo metu rengiasi kitam BŽŪP persvarsavimui, t. y. žemės ūkio politikai po 2013 m. 2010 m. lapkričio mėn. Komisija paskelbė komunikatą dėl būsimos politikos. Greičiausiai 2011 m. antroje pusėje ji pateiks atitinkamus pasiūlymus dėl teisės aktų, o Tarybos ir Europos Parlamento sprendimo galima tikėtis 2012 m. ES ir toliau pakankama maisto gamyba bus užtikrinama pasitelkus BŽŪP.

5.2 ES žemės ūkio politikos tikslai, kurie buvo nustatyti Europos bendrijos steigimo sutartyje ir kurie nepakeisti buvo įtraukti į praėjusiais metais ratifikuotą Lisabonos sutartį, yra:

- didinti žemės ūkio našumą,
- užtikrinti deramą ūkininkų gyvenimo lygį,
- stabilizuoti rinkas,
- garantuoti pakankamą tiekimą,
- užtikrinti vartotojams priimtinas tiekiamos produkcijos kainas.

5.3 Aišku, kad visuotiniai pokyčiai ir su jais susiję nauji iššūkiai iškels naujus ES žemės ūkio politikos tikslus, tačiau pirmiau minėti pagrindiniai tikslai ir išliks svarbūs ir aktualūs. Daugelį metų ES žemės ūkio politika buvo kritikuojama, taip pat ir prekybos derlybose. Iš esmės BŽŪP įgyvendino jai nustatytus tikslus geriau nei patenkinamai. Ji garantavo maisto tiekimą visoje Sąjungoje nepaisant kintančių kainų ir krizės metu. BŽŪP išsaugojo tiekimo saugumą ES, nors ES ir nėra pajėgi visiškai pati apsirūpinti kai kuriais žemės ūkio produktais ir kai kuriomis žaliavomis. Tačiau ES neturi pamiršti, kad tuo laikotarpiu, kai kainos ypač smarkiai svyruoja, ES pakraščiuose esančioms šalims paprastai nelengva užtikrinti tiekimo saugumą.

5.4 Ateityje pasaulio rinkos veiks dar atviriau. Bet kokie būsimi prekybos susitarimai leis ES nepriklausančių šalių žemės ūkio produktams lengviau patekti į ES (taikant maisto saugos kriterijus), bet kartu sudarys galimybę ES žemės ūkio produktams patekti į kitas rinkas. Pasaulio demografija ir rinkos keičia žemės ūkio produktų gamybos prioritetus ir maisto paklausą visame pasaulyje. Vis didėja visuomenės ir ekonominių zonų tarpusavio priklausomybė. Kintant klimatui oro sąlygos tampa vis ekstremalesnės. Kadangi vien tik intensyvesnės tarptautinės prekybos nepakanka maisto tiekimui garantuoti, ateityje didės žemės ūkio produktų kainų svyravimai ir rinkos nestabilumas. Būsima ES žemės ūkio politika turi numatyti rinkos stabilizavimo mechanizmus. ES privalo ne skatinti nestabilumą pasaulio maisto rinkose, bet kuo aktyviau stengtis jį pašalinti.

5.5 Europos Sąjunga yra pagrindinė pasaulio maisto gamintoja ir eksportuotoja. Geriausias būdas, kuriuo ES galėtų padėti išlaikyti pasaulio maisto rinkų stabilumą ir išvengti maisto krizių, yra užtikrinti savo žemės ūkio rinkos pusiausvyrą ir veiksmingą veikimą. ES taip pat turėtų atlikti svarbią funkciją užtikrinant apsirūpinimo maistu saugumą visame pasaulyje.

5.6 Europos vartotojai ir toliau nori maitintis aukštos kokybės, maistingu ir saugiu maistu. Būsima žemės ūkio politika turi užtikrinti, kad visa produkcija būtų gaminama taip, kad nebūtų daroma žala aplinkai (orui, dirvožemiui, vandeniui) ir būtų apsaugota ūkiuose auginamų gyvūnų gerovė. Kadangi ES standartai yra griežtesni nei kitose pasaulio šalyse, didėja Europos gamintojų sąnaudos, tad ES žemės ūkio politika turi suteikti žemės ūkiui ir verslui priemones, kad būtų sukurtos vienodos gamybos sąlygos ES ir kitose šalyse. Ko ES turėtų imtis, tai pasinaudoti turimomis priemonėmis (pavyzdžiui, prekybos susitarimais) ir parengti naujų, kurios priverstų kitas maistą gaminančias šalis lygiuotis į ES maisto gamintojams taikomus maisto gamybos standartus.

5.7 Kaimo plėtros politika (2-asis BŽŪP ramstis) ir toliau bus labai svarbi subalansuotam kaimo vietovių vystymuisi. Kaimo vietovės yra esminė Europos dalis. Daugiau kaip 60 proc. dabartinės Europos Sąjungos su 27 valstybėmis narėmis gyventojų gyvena kaimo vietovėse, o kaimo vietovės sudaro 90 proc. viso Sąjungos žemės ploto. Kaimo plėtros politika, kurioje daugiau dėmesio būtų skiriama skirtingoms valstybių narių aplinkybėms, ateityje gali tapti dar svarbesnė. Didės kaimo plėtros politikos kaip kaimo bendruomenių darbdavio ir verslo galimybių įvairintojo vaidmuo. Kaimo plėtros politika galėtų būti naudojama kaip ES priemonė tiekimo saugumui žemės ūkio ir maisto sektoriuose skatinti.

5.8 Būsimoje ES žemės ūkio politikoje ir toliau turi būti skiriama dėmesio tiekimo saugumo klausimams atsižvelgiant į su pasauliniu apsirūpinimo maistu saugumu susijusius iššūkius ir nežinomumą. Pagrindinis ES žemės ūkio politikos tikslas – garantuoti pakankamą maisto atsargų kiekį. ES turi skirti daugiau pastangų sisteminiam planavimui, kad būtų užtikrintas žemės ūkio gamybos ir viso maisto sektoriaus gyvybingumas net ir krizės bei avarinių situacijų atvejais. Tam būtina turėti mechanizmus. Vienas pagrindinių ES žemės ūkio politikos tikslų turėtų būti žemės ūkio produktų gamybos įvairovės išlaikymas ir skatinimas visoje ES. Didelės aukštos kokybės, įvairiose kaimo vietovėse visoje ES gaminamų maisto produktų įvairovės užtikrinimas ES piliečiams taps tinkamu strateginiu ES maisto politikos sprendimu. Tai taip pat padės garantuoti tiekimo saugumą.

5.9 Ilguoju laikotarpiu kalbant apie tiekimo saugumą žemės ūkio ir maisto sektoriuose būtina tvirti žemės ūkio gamybą. Be ekologinio tvarumo nemažiau svarbus yra ekonominis ir socialinis matmuo. Reikėtų geriau akcentuoti žemės ūkio vaidmenį prisitaikant prie klimato kaitos ir švelninant jos padarinius. Žemės ūkio ir maisto sektorius taip pat yra svarbus bioenergijos gamybai. Strategijos „ES 2020“ tikslai turi atsispindėti žemės ūkio politikoje.

5.10 Bioenergijos gamyba padėjo ES žemės ūkiui tapti svarbiu veiksniumi diegiant atsinaujinančiosios energijos technologijas. Tvarus ūkininkavimas ir maisto sektorius gali labai prisidėti mažinant ES priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro ir užtikrinti saugų energijos tiekimą ES vartotojams. Žemės ūkio atliekų ir šalutinių produktų (mėšlo, maisto pramonės atliekų ir pan.) pavertimas bioenergija padės sumažinti taršą ir į aplinką išskiriamo anglies dioksido kiekį.

2010 m. gruodžio 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES ir Rusijos santykių**(nuomonė savo iniciatyva)**

(2011/C 54/05)

Pranešėjas **Ivan VOLEŠ**

2010 m. vasario 17–18 d. plenarinėje sesijoje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė savo iniciatyva parengti nuomonę dėl

ES ir Rusijos santykių.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. lapkričio 23 d. priėmė savo nuomonę.

467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 195 nariams balsavus už ir 8 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina Bendrą pareiškimą „Partnerystė siekiant modernizavimo“, priimtą Rostove prie Dono vykusiame aukščiausiojo lygio ES ir Rusijos susitikime (2010 m. gegužės 31 d.–birželio 1 d.), taip pat kreipimąsi į pilietinę visuomenę, siekiant paskatinti ją dalyvauti ES ir Rusijos bendradarbiavime plėtojant intensyvesnį dialogą. ES ir Rusijos santykiai turi strateginę reikšmę abiem šalims ir turėtų būti grindžiami abipusiu pasitikėjimu. Pilietinė ES ir Rusijos visuomenė turėtų aktyvinti savo bendradarbiavimą ir prisidėti prie „Partnerystės siekiant modernizavimo“ iniciatyvos įgyvendinimo. EESRK yra pasirengęs aktyviai dalyvauti šioje iniciatyvoje.

1.2 Bendrų erdvių aspektu EESRK pritaria dabartinei struktūrai, bet ragina labiau įtraukti abiejų šalių pilietinę visuomenę pristatant savo požiūrį ir iniciatyvas įvairiose veiklos srityse.

1.3 EESRK siūlo į dialogą dėl ekonominių ir prekybos santykių įtraukti tinkamesnius dalyvius ir apsvarstyti galimybę sukurti platformai stovaujanti ES ir Rusijos verslo forumą.

1.4 EESRK pritaria pastangoms greitai pasiekti pažangos derybose dėl vizų režimo supaprastinimo ir liberalizavimo.

1.5 ES ir Rusijos konsultacijose dėl žmogaus teisių turėtų dalyvauti daugiau nevalstybinių subjektų. EESRK yra pasirengęs dalyvauti šios platformos veikloje.

1.6 Turėtų būti daugiau platformų, per kurias ES ir Rusijos pilietinės visuomenės organizacijos galėtų prisidėti prie ES ir Rusijos santykių plėtojimo ir stebėsenos. ES ir Rusijos pilietinės visuomenės forumas, panašiai kaip Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumas, galėtų tapti tokia priemone.

1.7 EESRK ragina stiprinti tiesioginius žmonių tarpusavio ryšius ir mainus švietimo ir kultūrų dialogo srityse, taip gerinant tarpusavio supratimą ir pasitikėjimą.

1.8 Valstybių narių pozicija dėl Rusijos turėtų būti geriau suderinta, kad ES būtų vieninga, siekdama plataus užmojo tikslų, kuriuo tuo pat metu būtų realistiniai ir kurių būtų siekiama pakankamai lanksčiai.

1.9 EESRK teikia esminę svarbą Rusijos narystei PPO, visapusiškai palaiko šį procesą ir norėtų, kad jis kuo greičiau būtų užbaigtas.

1.10 ES turėtų persvarstyti finansinės paramos Rusijos NVO pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę, taisyklę, kuriomis nustatoma didelė bendro finansavimo dalis, o tai daugeliui Rusijos NVO neleidžia pasinaudoti šiomis dotacijomis.

1.11 EESRK rekomenduoja ieškoti galimybių įtraukti Rusiją į stambius regioninius projektus, kurie būtų aptariami su Rytų partnerystės šalimis, ypač aplinkos, transporto ir energijos vartojimo efektyvumo srityse. Rusijos pilietinę visuomenę reikėtų pakviesti dalyvauti Rytų partnerystės šalių pilietinės visuomenės forumo susitikimuose įvairiais lygmenimis, kur būtų aptariami tokie ir ES, ir Rytų partnerystės šalims, ir Rusijai svarbūs projektai. Taip pat rekomenduotinas aktyvesnis pilietinės visuomenės įtraukimas į Šiaurės dimensijos politikos, Baltijos jūros strategijos, Juodosios jūros sinergijos ir kitų atitinkamų iniciatyvų įgyvendinimą.

1.12 EESRK pakartoja savo pasiūlymą būsimame susitarime numatyti įsteigti bendrą ES ir Rusijos pilietinės visuomenės organą.

1.13 EESRK sudarys specialią grupę ryšiams palaikyti ES ir Rusijos santykių srityje ir toliau plėtos savo ryšius su Rusijos Federacijos piliečių rūmais (RFPR), kartu siūlydama sustiprinti kitų pilietinės visuomenės organizacijų, kurioms šiuose Rūmuose nėra atstovaujama, dalyvavimą bendroje veikloje.

2. ES ir Rusijos santykiai: dabartinė padėtis

2.1 ES ir Rusijos santykiuose per pastaruosius du dešimtmečius būta pakilimų ir nuosmukių. Rusijos ir Gruzijos 2008 m. rugpjūčio mėn. karinis konfliktas, Rusijos ir Ukrainos 2009 m. sausio mėn. ginčas dėl dujų neigiamai paveikė tarpusavio santykius. Nepaisant to, abi šalys toliau stengėsi išėiti iš aklavietės. Pagrindinis šios nuomonės tikslas – pateikti EESRK rekomendacijas kaip pagerinti ES ir Rusijos santykius ir kaip ES ir Rusijos Federacijos pilietinė visuomenė galėtų padėti siekti šio tikslo.

2.2 Derybos dėl naujo ES ir Rusijos dvišalio susitarimo, kuris turėtų pakeisti 1994 m. Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą, buvo inicijuotos Chanty Mansijske 2008 m. birželio mėn., o oficialiai pradėtos 2008 m. liepos mėn. Abi šalys pradėjo derybas turėdamos skirtingus požiūrius dėl naujo susitarimo pobūdžio. ES nori sudaryti platų ir išsamų strateginį susitarimą, o Rusija teikia pirmenybę politiniam pagrindų susitarimui, kurį pasirašius būtų sudaromi išsamūs sektoriainiai susitarimai Rusijai svarbiuose konkrečiuose sektoriuose (1).

2.3 ES ir Rusijos Federacijos derybų, kurios vyko pagal bendras erdves sudarytose darbo grupėse, 12-asis raundas prasidėjo 2010 m. lapkričio mėn. Dabartinius derybų rezultatus Europos Komisija vertina su santūriu optimizmu, tačiau dar per anksti prognozuoti, kada derybos dėl naujojo susitarimo galėtų baigtis.

2.4 Lėta vykstančių derybų dėl naujojo susitarimo pažanga atspindi skirtingus abiejų šalių požiūrius į tarpusavio santykius. ES pasisako už kompleksinį visuomeninį, politinį ir ekonomikos modernizavimą, atitinkantį Europos *acquis* ir institucijas. Rusija nori, kad ją vertintų kaip suverenią pasaulinę jėgą su savitu požiūriu į demokratiją, žmogaus teises, su savitais ekonominiais ir saugumo interesais (2). Šiam vaidmeniui atlikti Rusija pasitelkia visus turimus išteklius – gamtinių dujų ir naftos, branduolinių ginklų pajėgumus, kosmoso programas ir kt., įskaitant savo pozicijas tarptautinėse organizacijose, pvz., JT Saugumo Taryboje, Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijoje, NVS, Didžiąjame dvidešimtuose (G-20) ir pan. Tačiau šių ambicijų įgyvendinimą tarptautiniu lygmeniu riboja dabartinės Rusijos socialinės ir ekonominės padėties trūkumai (3).

(1) EESRK atstovų susitikimas su Rusijos Federacijos Ministro pirmininko pavaduotoju Alexander Zhukov 2010 m. birželio 29 d.

(2) Žr. Rusijos Federacijos nacionalinę saugumo strategiją iki 2020 m., patvirtintą Rusijos Federacijos prezidento 2009 m. gegužės 12 d. dekretu Nr. 537.

(3) Rusijos Federacijos nacionalinė saugumo strategija iki 2020 m., patvirtinta Rusijos Federacijos prezidento 2009 m. gegužės 12 d. dekretu Nr. 537, žr. 2 dalį. Šiuolaikinis pasaulis ir Rusija: dabartinė padėtis ir raidos tendencijos, p. 4–8 ir 9 dalis. Strateginis stabilumas ir lygiavertė partnerystė, p. 29–31.

2.5 ES ir Rusija skiriasi iš esmės, kai kalbama apie galimus Europos saugumo struktūros pokyčius. Rusija nori pakeisti Europos saugumo struktūrą taip, kaip nurodyta jos pasiūlyme dėl naujo Europos saugumo pakto sudarymo, kurį paskelbė Prezidentas Dmitrijus Medvedevas 2008 m. birželio mėn.

2.6 Didelių skirtumų išliko ir energetinio saugumo srityje. Rusija nori pasiekti, kad būtų laikoma pagrindine ES energijos tiekėja, tiekiančia gamtines dujas ir naftą, taip pat kad jos energetikos bendrovėms būtų suteikta privilegijų ir prieiga prie ES rinkos, įskaitant jos specialios padėties ir interesų Baltarusijoje ir Ukrainos energetikos sektoriuose pripažinimą (4). 2009 m. rugpjūčio mėn. Rusija pasitraukė iš Energetikos chartijos sutarties (ECHS). ES savo ruožtu mano, kad ECHS yra tolesnio jos energetikos rinkos liberalizavimo, taip pat ir jos atvirumo Rusijos energetikos bendrovėms pagrindas. Pastaroji Prezidento Medvedevo iniciatyva dėl naujos Pasaulinės energetinio saugumo sutarties, kuri pakeistų ECHS, sudarymo buvo skirta Didžiojo dvidešimtuko (G-20) valstybėms narėms, ne tik ES, nors ES energetikos srityje išlieka pagrindinė Rusijos prekybos partnerė.

2.7 Rusija bando įgyvendinti savo su ES susijusius interesus plėtodama specialius ryšius su tradicinėmis „didžiosiomis“ Europos galiomis. Iš tiesų ES valstybės narės pačios yra užmezgusios jų tradicijas ir interesus atspindinčius dvišalius santykius su Rusija, tačiau itin svarbu, kad jos stengtųsi užtikrinti, jog jų pozicijos ir veikla būtų geriau suderintos ir būtų formuojama bendra ES politika Rusijos atžvilgiu. Nauja Lisabonos sutartis sustiprino bendrą ES saugumo ir užsienio politiką, taip pat suteikė ES naują kompetenciją energetinio saugumo srityje.

2.8 Rusija ir ES taip pat nesutaria dėl Rytų partnerystės, į kurią Rusija žvelgia kaip į bandymą išplėsti ES įtakos zoną. ES savo ruožtu mano, kad Rytų partnerystė yra priemonė pasidalyti bendromis vertybėmis ir standartais su savo rytiniais kaimynais, nes jų įgyvendinimas padeda siekti ekonominio ir socialinio modernizavimo, užtikrinti saugumą ir stabilumą visame Europos žemyne.

2.9 ES ir Rusijos bendradarbiavimas pagerėjo vykdant bendros ES, Islandijos, Norvegijos ir Rusijos Šiaurės dimensijos politiką. Apčiuopiamų rezultatų pasiekta partnerystės projektuose aplinkos, visuomenės sveikatos, kultūros, transporto ir infrastruktūros srityse. EESRK prisidėjo prie politikos įgyvendinimo, pabrėždamas savo nuomonėje dėl Šiaurės dimensijos politikos pilietinės visuomenės įtraukimo į jos įgyvendinimą svarbą (5).

2.10 Nepaisydamos dabartinių, pirmiau minėtų, nesusipratimų ir sunkumų, ir Rusija, ir ES laikosi bendros pagrindinės nuomonės, kad dvišaliai santykiai yra strategiškai svarbūs. Politinė valia stiprinti dvišalius santykius buvo aiškiai išreikšta ES

(4) Rusijos energetikos strategija iki 2030 m., patvirtinta Rusijos Federacijos vyriausybės 2009 m. lapkričio 13 d. dekretu Nr. 1715-r, žr. 9 dalį: Užsienio energetikos politika, p.55–58.

(5) OL C 309, 2006 12 16, p. 91–95.

ir Rusijos aukščiausiojo lygio susitikime, vykusiame Rostove prie Dono (2010 m. gegužės 31 d.–birželio 1 d.), priimtose išvadose, taip pat ir Bendrame pareiškime dėl partnerystės siekiant modernizavimo ⁽⁶⁾.

3. Ko pasimokyta Bendrų erdvių srityje

3.1 Bendrosios išvados

3.1.1 Institucionalizuotas dialogas įvairias bendras erdves apimančioje ⁽⁷⁾ struktūroje sudarė galimybę palaikyti intensyviausią dialogą visoje ES išorės santykių su bet kuria trečiaja šalimi istorijoje. Derybose dėl naujos ES ir Rusijos sutarties reikėtų turėti omenyje šią dabartinio ES ir Rusijos bendradarbiavimo bendros erdvės įgytą patirtį: ⁽⁸⁾

- Bendrų erdvių (BE) struktūra yra tvirta institucinė struktūra, skirta plačiam politiniam ir sektoriniam ES ir Rusijos dialogui vykti, ji turėtų būti išsaugota,
- nepaisant kai kurių teigiamų pažangos sprendžiant sektorių klausimus pavyzdžių, BE pasiekti rezultatai, palyginti su pradiniais abiejų šalių lūkesčiais, yra gana kuklūs,
- norint pagerinti dialogą ir bendradarbiavimą, būtina tvirtesnė abiejų šalių politinė valia, abipusis pasitikėjimas ir gebėjimas susitarti dėl sąlygų ir vertybių, taip pat dėl standartų, kuriems pritarę abi šalys.

3.2 Bendra ekonominė erdvė

3.2.1 ES, kurdama bendrą ekonominę erdvę (BEE), siekė sukurti atvirą ir integruotą ES ir Rusijos rinką. Pažanga siekiant šio tikslo yra lėta, laisvos prekybos zona šiuo metu atrodo tolimos ateities klausimas. Būtina, kad Rusija taptų PPO nare, ir EESRK teigiamai

⁽⁶⁾ „Partnerystės siekiant modernizavimo“ prioritetinės kryptys bus: galimybių investuoti į svarbiausius augimą ir inovacijas skatinančius sektorius plėtojimas, dvišalių prekybos ir ekonominių santykių stiprinimas ir gilinimas, smulkaus ir vidutinio verslo skatinimas; techninių reglamentų ir standartų suderinimo skatinimas, aukšto lygio intelektinės nuosavybės teisių apsaugos įgyvendinimas; transporto sistemos tobulinimas; tvarios mažai anglies dioksidą į aplinką išskiriančios ir efektyviai energiją naudojančios ekonomikos propagavimas, tarptautinės derybos dėl kovos su klimato kaita; bendradarbiavimo inovacijų, mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos bei kosmoso srityse stiprinimas; darnaus vystymosi užtikrinimas, sprendžiant ekonominio restruktūrizavimo sukeltas regionines ir socialines pasekmes; teismų darbo veiksmingumo užtikrinimas ir kovos su korupcija stiprinimas; tiesioginių žmonių tarpusavio ryšių skatinimas; dialogo su pilietine visuomene stiprinimas, siekiant skatinti asmenų ir verslo aktyvumą.

⁽⁷⁾ 2003 m. gegužės mėn. ES ir Rusija susitarė dėl naujo struktūruoto bendradarbiavimo keturiuose erdvėse: bendroje ekonominėje erdvėje, bendroje laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje, bendroje išorės saugumo erdvėje ir bendroje mokslinių tyrimų, švietimo ir kultūros erdvėje. 2005 m. gegužės mėn. abi šalys derėjosi dėl Bendrosios erdvės įgyvendinti skirto veiksmų planų paketo. Taip pat žr. http://ec.europa.eu/external_relations/russia/docs/commonsplaces_prog_report_2009_en.pdf.

⁽⁸⁾ Žr. Naujo postūmio ES ir Rusijos santykiams paieška. Darbotvarkė, priemonės ir institucijos. Bratislava: Slovakijos užsienio politikos asociacijos mokslinių tyrimų centras, 2009 m.

vertina Rusijos norą kuo greičiau įstoti į PPO. Tačiau Muitų sąjungos su Kazachstanu ir Baltarusija kūrimas iškėlė klausimų, kaip tai paveiks derybas su PPO.

3.2.2 Dialogas dėl BEE įvairiose srityse yra daugiapakopis ir apėpia daug su ekonomika, prekyba ir pramone susijusių klausimų aspektų ⁽⁹⁾. EESRK rekomenduoja, kad BEE dialogas taip pat apimtų užimtumą ir socialinę politiką, jame dalyvautų socialiniai partneriai, kurie dar nebuvo įtraukti į derybų procesą, kartu atsižvelgiant į ES kompetencijos šiose srityse ribas. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas visuomenės sveikatos klausimams, įskaitant sanitarines ir fitosanitarines priemones bei vartotojų apsaugą.

3.2.3 ES ir Rusijos pramoninkų apskritasis stalas yra tinkama verslo dalyvavimo Bendroje ekonominėje erdvėje institucinė platforma. Nors stipri abiejų pusių verslo bendruomenės parama siekiant gilesnės ekonominės integracijos turi teigiamų aspektų, kai kurios darbo grupės, sukurtos siekiant palengvinti ES ir Rusijos dialogą reglamentavimo ir pramonės klausimais, vis dar nepradėjo dirbti ⁽¹⁰⁾, politikai ir valstybės administracija neatsižvelgė į rekomendacijas ir pasiūlymus. Platesnis ir sistemiškesnis atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas derybų procese padėtų nustatyti ir panaikinti „dirbtines“ tarpusavio prekybos ir investavimo kliūtis. Reikia sukurti priemones tokiame dalyvavime remti. Tokia priemonė galėtų tapti ES ir Rusijos verslo forumas, kuriam būtų atstovaujama pagrindiniams ūkio ir verslo subjektams.

3.2.4 Pagrindinis visų BEE darbo grupių tikslas turėtų būti šalinti verslo ir investicijų kliūtis, užkirsti kelią protekcionizmui, užtikrinti sąžiningą konkurenciją ir derėtis dėl teisės aktų ir standartų suderinimo. EESRK reikalauja didinti atskaitomybę už padarytą pažangą ir stiprinti Rusijos gebėjimus įgyvendinti teisės aktų ir praktikos pakeitimus. Be to, Lisabonos sutartimi ES suteikiama išskirtinė kompetencija tiek investicijų reguliavimo, tiek apsaugos srityje. Todėl į naująjį susitarimą, pakeisiantį ir atnaujinsiantį Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimą, ES turėtų įtraukti esmines nuostatas dėl investavimo, be kita ko, dėl sąžiningų ir vienodų sąlygų, o ypač – įtikinamas ir patikimas arbitražines nuostatas, kurios sutvirtintų investuotojų ir valstybės santykius.

⁽⁹⁾ BEE struktūroje sudarytos šios pagrindinės darbo grupės: transporto, pramonės ir įmonių politikos; dialogo dėl pramonės produktų reguliavimo; kosmoso; informacinės visuomenės; žemės ūkio; žuvininkystės; makroekonominės politikos; finansinių paslaugų; energetikos; viešųjų pirkimų; aplinkos; prekybos sąlygų gerinimo; INT; investicijų; tarpregioninio bendradarbiavimo; statistikos; makroekonominių ir finansinių klausimų.

⁽¹⁰⁾ Darbo grupės, įskaitant tokius pogrūpius: statybos produktų, mašinų ir elektros įrangos, atitikties vertinimo ir standartizacijos, aviacijos ir kosmoso, visuomenės sveikatos.

3.2.5 ES finansinės priemonės, skirtos bendradarbiavimui šioje srityje remti, turėtų būti labiau susietos su politikos sritimis, o naudojimas jomis, kalbant apie administracines procedūras, turėtų būti supaprastintas. Turi būti sustiprinti šio proceso įgyvendinimo ir vertinimo etapai. Visų pirma turėtų būti sukurtas smulkių projektų patikos fondas ir taikomos supaprastintos procedūros, kad lėšomis galėtų pasinaudoti didesnis tikslinių grupių ir institucijų, tarp jų – moterų verslininkių, MVI, socialinės ekonomikos sričių institucijų ir kt., skaičius⁽¹¹⁾. Turimų lėšų sumažėjimą turėtų kompensuoti didesnė Rusijos dalis bendrame finansavime, tai turėtų daugiau įtakos jos atsakomybei už programas ir projektus.

3.3 Bendra laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė

3.3.1 Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė yra labai svarbi, nes aprėpia demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinės laisvės sritis. Abi šalys yra suinteresuotos spręsti su organizuotu nusikalstamumu, terorizmu, narkotikais ir nelegalia migracija iškilusius iššūkius.

3.3.2 Viena pagrindinių derybų temų – vizų ir readmisijos politika. EESRK prašo atsižvelgti į pilietinės visuomenės nuomonę dėl vizų išdavimo supaprastinimo verslo subjektams, pilietinės visuomenės organizacijoms, studentams, daugkartinio įvažiavimo vizų išdavimo pasienio regionų gyventojams, vizų mokesčių sumažinimo arba panaikinimo, užsienio piliečių registracijos ir jos supaprastinimo, suderinto ir nediskriminuojamo atitinkamų taisyklių, susijusių su darbo ir gyvenimo leidimais, įgyvendinimo, kartu gerbti valstybių narių kompetenciją šiose srityse. EESRK pritaria greitai vizų režimo supaprastinimui ir liberalizavimui, įgyvendinant abipusiškai suderintus šipareigojimus.

3.3.3 ES turi toliau stengtis įtraukti kitus, nevalstybinius subjektus į ES ir Rusijos konsultacijas dėl žmogaus teisių.

3.4 Bendra išorės saugumo erdvė

3.4.1 Bendros ES ir Rusijos pastangos išorės saugumo srityje yra ribotos. Rusija dalyvavo ES misijose Vakarų Balkanuose ir Čade. ES, remdamasi teigiama bendrų misijų Vakarų Balkanuose ir Čade patirtimi, tikrai turėtų siekti įtraukti Rusiją į bendrą veiklą, kuria siekiama išlaikyti saugumą.

3.4.2 Rusija pakvietė ES tarpininkauti sprendžiant konfliktą su Gruzija po 2008 m. rugpjūčio mėn. Rusijos ir Gruzijos konflikto. Rusija vis dar neįvykdė visų savo šipareigojimų pagal 2008 m. rugpjūčio 12 d. ir rugsėjo 8 d. susitarimus. Europos Sąjungos

stebėjimo misija yra būtinas padėties Gruzijoje stabilizavimo veiksnys. Europos Sąjungos stebėjimo misija, vykdydama savo įgaliojimus, privalo būti įleista į Pietų Osetijos ir Abchazijos sritis. Šiuo požiūriu be galo svarbus yra Rusijos bendradarbiavimas.

3.4.3 Nepaisant skirtingų požiūrių į saugumą Europoje ir pasaulyje, abi šalys turėtų tęsti dvišalį saugumo dialogą ir dialogą per tarptautines institucijas, kurias derėtų pasitelkti į pagalbą debatuose dėl ES ir Rusijos santykių, tai – JT, Europos Vadovų Taryba, ES-BO, NATO ir Rusijos taryba.

3.4.4 ES savo santykiuose su Rusija negali pamiršti rytinių kaimynų interesų, o santykiuose su pastaraisiais – Rusijos interesų, ji taip pat turi tvirtai laikytis savo pasiryžimo palengvinti rytinių partnerių pertvarkos procesą.

3.4.5 Vieningumas sprendžiant svarbius klausimus (santykiai su Rusija, energetikos politika, santykiai su rytiniais partneriais) sustiprins ES poziciją santykiuose su Rusijos Federacija. ES visų pirma turėtų pradėti kalbėti vienu balsu.

3.4.6 Nors oficialūs ryšiai palaikomi, ES ir Rusijos pilietinės visuomenės organizacijos, mokslinių tyrimų institutai ir ekspertų grupės bendradarbiauja vis dar nedaugeliu klausimų. Dėl nepakankamų ryšių ir bendradarbiavimo stokos „kito“ partnerio interesai ir ketinimai suprantami stereotipiškai. Todėl dvišalis pilietinės visuomenės dialogas turėtų padėti sukurti naują požiūrį į abiem šalims aktualius klausimus, tokius kaip tarptautinis terorizmas ir jo ištakos.

3.5 Bendra mokslinių tyrimų, švietimo ir kultūros erdvė

3.5.1 Ši bendra erdvė gali būti sėkmingiausias ES ir Rusijos bendradarbiavimo, kur dominuoja gryojo mokslo projektai, pavyzdys.

3.5.2 Sėkmę liudija aktyvus abiejų šalių dalyvavimas – tai rodo programos, skiriamos lėšos ir „iš apačios į viršų“ principo taikymas, o tai reiškia, kad mokslininkams leidžiama patiems organizuoti savo darbą ir pasirinkti tinkamiausias formas⁽¹²⁾.

3.5.3 Kita vertus, ši sėkmė nedera su gana menku judumu švietimo srityje, kur įgyvendinta tik keletas mainų projektų, pavyzdžiui, per programas *Tempus* ir *Erasmus mundus*. Taip pat sunku gauti išsamesnės informacijos apie darbo grupių veikimą. Reikėtų daugiau dėmesio skirti jaunimo judumui ir kultūriniais mainams. Pilietinė visuomenė turėtų būti aktyviau įtraukiama į derybas ir susitarimų įgyvendinimo stebėseną šioje bendroje erdvėje tam, kad būtų galima stebėti mokslinių tyrimų projektų poveikį žinių visuomenei.

(11) Pasaulio prekyba, sąžininga prekyba, sąžininga konkurencija, teisė kreiptis į teismą, duomenų apsauga ir privatumas, tvarumas, energijos vartojimo efektyvumas, vandens tiekimas, vartotojų švietimas, e.prekyba, maisto politika, grupiniai veiksmai, sveikata, atsakomybė už nekokybiškus gaminius ir paslaugas, finansiniai klausimai, telekomunikacijos, sutartinės sąlygos ir kt.

(12) Darbo grupės veikia šiose srityse: sveikatos, maisto, žemės ūkio ir biotechnologijų, nanotechnologijų ir naujų medžiagų, energetikos, aeronautikos ir aplinkos, branduolinio skilimo ir branduolinės sintezės, informacinių ir ryšio technologijų srityse; buvo sudarytos 7 grupės bendradarbiavimo kosmoso srityje.

4. Pilietinės visuomenės padėtis Rusijoje

4.1 Turima informacija apie Rusijos pilietinės visuomenės padėtį, socialinį ir pilietinį dialogą⁽¹³⁾ rodo, kad ji dar nevisiškai atitinka Europos standartus, nors jos pozicija ir įtaka iš dalies pasikeitė ir pagerėjo nuo paskutinio ES ir Rusijos santykių vertinimo.⁽¹⁴⁾

4.2 2006 m. įkurti Rusijos Federacijos piliečių rūmai (RFPR) tapo oficialia institucija, atstovaujančia Rusijos pilietinei visuomenei. Šie Rūmai įsteigti Prezidento, kuris skiria vieną trečdalį Rūmų narių, dekretu. Rūmams pavyko tapti pilietinės visuomenės nuomonės svarbiais nacionaliniais ir regioniniais klausimais reiškimo priemone nacionaliniu ir regionų lygmenimis, kadangi daugelyje regionų buvo įsteigti vietos rūmai. Rūmai teikia savo rekomendacijas, pastabas dėl teisės aktų projektų, analizuoja sektorius, regionų padėtį. Rūmų pozicija dėl vyriausybės politikos kartais būna labai atvira ir kritiška⁽¹⁵⁾.

4.3 Kaip nurodyta RFPR paskelbtoje 2009 m.⁽¹⁶⁾ Ataskaitoje dėl pilietinės visuomenės padėties Rusijos Federacijoje, pelno nesiekiančių nevyriausybinių organizacijų (PNNO) kaip juridinių asmenų, įregistruotų Rusijoje, skaičius pasiekė 670 tūkstančių. Nuo 2004 iki 2009 m. jų bendras skaičius sumažėjo 17 proc. RFPR rekomenduoja keisti PNNO klasifikaciją ir taikyti JT metodą, pagal kurį institucijos, kurias įsteigė valstybės valdžios institucijos ne laikomos NVO.

4.4 Pagal veiklos sritis daugiausia NVO veikia socialinių reikalų srityje (54 proc.), taip pat mokslo ir švietimo (44 proc.), teisių gynimo (42 proc.), labdaros (39 proc.), turizmo ir sporto (32 proc.), kultūros (30 proc.), informacijos (27 proc.), sveikatos (22 proc.), aplinkos (12 proc.), savivaldos (9 proc.), religijos (9 proc.), ekonomikos (6 proc.), būsto (5 proc.) ir kitose srityse (5 proc.).

4.5 RFPR užmezgė santykius su užsienio organizacijomis partnerėmis, tarp jų – EESRK (2008 m. Susitarimo memorandumas), ir tapo AICESIS nariu bei organizavo jos tarybos posėdį 2009 m. gruodžio mėn. EESRK ir RFPR santykius sustiprino kartu organizuojami praktiniai seminarai bendrai rūpimais klausimais, po kurių buvo priimtos bendros išvados⁽¹⁷⁾.

4.6 Rusijos vadovai ima suprasti, kad be pilietinės visuomenės dalyvavimo nebūtų įmanoma pasiekti strateginio tikslo – modernizuoti Rusiją. Per pastaruosius metus buvo priimtos kelios

dabartinių teisės aktų pataisos, siekiant pagerinti pilietinės visuomenės padėtį, taip pat sumažinti apribojimus, taikomus užsienio finansuojamai NVO veiklai.

4.7 Nepaisant laipsniškai augančio organizuotos pilietinės visuomenės vaidmens modernizuojant Rusijos politinę sistemą supratimo, reikės nueiti dar ilgą kelią.

4.8 Socialinių partnerių socialinis dialogas nacionaliniu lygmeniu vyksta Rusijos **trišaliame komitete**, skirtame reguliuoti socialinius ir darbo santykius. Derybos dėl bendrųjų susitarimų vyksta tarp visos Rusijos profesinių sąjungų ir darbdavių asociacijų, dalyvaujant vyriausybei. Kolektyviniai susitarimai dažniausiai sudaromi įmonėse, kuriose yra profesinių sąjungų atstovų, vis dėlto ginčai kartais perauga į streikus. Rusija ratifikavo dauguma TDO konvencijų, tačiau svarbiausia, kad šių konvencijų būtų laikomasi.

4.9 **Darbdaviams** atstovauja Rusijos pramoninkų ir verslininkų sąjunga (RPVS) – nepriklausoma nevyriausybė organizacija. Sąjunga atstovauja daugiau kaip 120 regioninių aljansų ir pramonės asociacijų pagrindinėse ūkio šakose ir atlieka aktyvų socialinio partnerio vaidmenį Rusijos trišaliame komitete. Ji gali inicijuoti naujų įstatymų projektus ir nuolat stengiasi tobulinti esamus teisės aktus, susijusius su ekonomika ir verslumu. Sąjunga glaudžiai bendradarbiauja su „BusinessEurope“, remia verslo santykių tarp Rusijos ir ES bei jos valstybių narių gerinimą.

4.10 Verslininkams ir darbdaviams atstovauja ne tik RVPS, bet ir tokios organizacijos kaip Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmai⁽¹⁸⁾, Rusijos vadovų asociacija, „Opora Rossii“ (MVĮ asociacija) ir kitos. Jos turi savo atstovus RFPR.

4.11 **Profesinės sąjungos** yra atstovaujamos dviejų profesinių sąjungų organizacijų: Nepriklausomų Rusijos profesinių sąjungų federacijos (FNPR) ir Rusijos darbo konfederacijos (KTR). Abi šios organizacijos yra Tarptautinės profesinių sąjungų konfederacijos (ITUC) ir jos regioninės struktūros – Visos Europos regioninės tarybos (PERC) – narės⁽¹⁹⁾.

4.12 EESRK susirūpinimą kelia Rusijos profesinių sąjungų problemos, kurios pastaraisiais metais suintensyvėjo. Laisvos profesinės sąjungos mano, kad svarbiausia problema yra nepagarba pagrindinėms darbuotojų teisėms – teisei į asociacijas, kolektyvines derybas ir streikus. Yra akivaizdžių atviro spaudimo profesinėms sąjungoms ir jų nariams bei vadovams atvejų, siekiant sukliudyti jų teisėtai veiklai, taip pat diskriminacijos atvejų. Nėra veiksmingos darbuotojų teisinės apsaugos, kurią turėtų užtikrinti vyriausybės administracija, atsakinga už pramoninių santykių teisės aktų įgyvendinimą.

(13) RFPR 2009 m. paskelbta Ataskaita dėl pilietinės visuomenės padėties Rusijos Federacijoje <http://www.oprf.ru/documents/1151/1256/>, RELEX generalinio direktorato 2009 m. vasario mėn. pranešimas Europos Parlamentui.

(14) OL C 294, 2005 11 25, p. 33–37.

(15) Žr. Rusijos Federacijos piliečių rūmų interneto svetainę, taip pat dokumentų sąrašą (nuomones, stebėsenos ataskaitas, įsikišimo atvejus ir kt.) <http://www.oprf.ru>. Svarbiausi pasiekimai, t. y. sėkmingi įsikišimo į valstybės valdžios institucijų sprendimus atvejai federaliniu ir regioniniu lygiu aptarti skiltyje „Pavyko!“ <http://www.oprf.ru/ru/press/984/>.

(16) Žr. 13 išnašą.

(17) Informaciją apie bendrus seminarus ir išvadų tekstą galima rasti <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-eu-russia-june-2010>

(18) Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmai yra Europos prekybos ir pramonės rūmų asociacijos (Eurochambres) narys.

(19) FNPR pirmininkas yra pastaruoju metu išrinktas Visos Europos regioninės tarybos (PERC) pirmininkas. Pagal Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC) įstatus jos generalinis sekretorius eina ir PERC generalinio sekretoriaus pareigas.

4.13 Yra didelė **nevyriausybinių organizacijų** įvairovė. Jų veiklos sritys išvardytos 4.4. dalyje. Žmogaus teisių apsaugos organizacijos, kurios priešinasi vyriausybei⁽²⁰⁾, susiduria su įvairaus pobūdžio kliūtimis, spaudimu ir grasinimais. Pagrindinės NVO, atstovaujančios vartotojams, aplinkosaugininkams, socialinei ekonomikai, jaunimui ir t. t., daugiausia susiduria su finansavimo problemomis⁽²¹⁾. Be federaliniu lygmeniu veikiančių pilietinės visuomenės organizacijų, tūkstančiai NVO dirba regioniniu ir vietos lygmenimis, kai kurios jų susiduria su vietos valdžios institucijų boikotu arba nedraugišku požiūriu.

5. EESRK pasiūlymai, kaip gerinti ES ir Rusijos santykius

5.1 Bendrieji pasiūlymai

5.1.1 Reikia sukurti abipusį Rusijos ir ES pasitikėjimą – ši užduotis visų pirma tenka abiejų šalių politiniams vadovams, taip pat pilietinei visuomenei, kuri turėtų būti svarbia šio proceso rėmėja. Be pasitikėjimo pažanga ES ir Rusijai derantis dėl naujos sutarties ir dialogo plėtojimas Bendrų erdvių struktūroje vargu ar įmanomi.

5.1.2 Kalbant apie ES, būtina bendra valstybių narių suderinta pozicija, aiškesni tikslai, realios ambicijos ir didesnis lankstumas galėtų padėti siekti ES ir Rusijos santykių pažangos plačiąja prasme ir kurti keturias bendras erdves.

5.1.3 ES ir Rusijos santykiams reikia naujo politinio postūmio, kad abi šalys atnaujintų savo bendradarbiavimą ir būtų atgaivinta strateginės partnerystės dvasia. „Partnerystės siekiant modernizavimo“ darbotvarkę, sutartą 2010 m. birželio 1 d. Rostove prie Dono vykusiame aukščiausiojo lygio susitikime, ES turėtų laikyti į ateitį orientuotų bendradarbiavimo pasiūlymų paketu. Jie turėtų suteikti naują postūmį ES ir Rusijos santykiams, remiantis Bendrose erdvėse įgyta patirtimi, kartu papildyti šešioms Rytų Europos šalims jau pateiktą Rytų partnerystės pasiūlymą.

5.1.4 EESRK teigiamai vertina tai, kad į „Partnerystę siekiant modernizavimo“ įtraukti ne tik technologiniai ir ekonominiai aspektai, bet ir žmonių tiesioginių tarpusavio ryšių skatinimas, dialogo su pilietine visuomene stiprinimas siekiant padidinti asmenų ir verslo subjektų aktyvumą. Ėsime įsitikinę, kad Rusijos visuomenės modernizavimo tikslo pasiekti nebus įmanoma, jei nebus

skiriamas ypatingas dėmesys tokiems klausimams kaip žmogaus teisės, demokratija, kova su korupcija, teisinė valstybė, žiniasklaidos laisvė, socialinis dialogas, pilietinės visuomenės vaidmens didinimas rengiant ir įgyvendinant būtinas reformas bei tęsiant su jomis susijusį tolesnį darbą.

5.1.5 Kad Rusijos NVO būtų lengviau pasinaudoti ES pagalba ir ji būtų veiksmingesnė, EESRK rekomenduoja apsvarstyti galimybę sumažinti dabartinį 20 proc. bendrojo finansavimo reikalavimą, taikomą Rusijos NVO, norinčioms kreiptis dėl paramos pagal Europos demokratijos ir žmogaus teisių iniciatyvos dotacijų programą. Reikalavimas bendrai finansuoti Europos demokratijos ir žmogaus teisių iniciatyvos dotacijas labai susiaurina Rusijos NVO, kurios galėtų pasinaudoti ES parama, ratą.

5.1.6 Rusijos susirūpinimas dėl Rytų partnerystės iniciatyvos neturėtų reikšti, kad ES negali siūlyti ir siekti bendradarbiavimo ir partnerystės su Rusija konkrečiuose regionuose ir regioniniuose projektuose su sąlyga, kad jų bendrų kaimynų bendradarbiavimas bus lygiavertis ir konstruktyvus. Šiuo požiūriu reikėtų atsižvelgti į EESRK nuomones dėl Šiaurės dimensijos⁽²²⁾, Baltijos jūros strategijos⁽²³⁾, Juodosios jūros sinergijos⁽²⁴⁾, Rytų partnerystės⁽²⁵⁾ ir Dunojaus strategijos. Svarbu, kad Europos Sąjungos su savo rytiniais kaimynais ir Rusija sutarti tikslai būtų kuo artimesni. Sektorių dialogas su Rusijos Federacija ir veiksmų planai, sutarti su rytiniais partneriais, turėtų vesti ta pačia kryptimi, nors greičiausiai jie skirsis ir savo mastu, ir užmojais.

5.1.7 ES, Rusijos Federacija ir jų bendri kaimynai turėtų kurti plataus masto projektus tokiose srityse kaip energetikos politika, infrastruktūros plėtojimas, sienų valdymas, aplinkos klausimai ir standartų suderinimas, kurie padėtų įveikti takoskyras, kurių galiausiai gali rasti įgyvendinant Rytų partnerystę.

5.1.8 Pilietinė visuomenė turėtų būti įtraukta nustatant ES, Rytų partnerystės šalims ir Rusijai svarbius projektus, o Rusijos pilietinės visuomenės organizacijos turėtų būti kviečiamos dalyvauti atitinkamose Rytų partnerystės pilietinės visuomenės forumo darbo grupėse, kai jose bus aptariami visam regionui aktualūs klausimai. ES ir Rusijos pilietinės visuomenės forumas galėtų tapti panašia priemone, padedančia įtraukti Rusijos pilietinės visuomenės organizacijas į ES ir Rusijos santykių vystymą.

5.2 EESRK vaidmuo

5.2.1 EESRK ir Rusijos nepriklausomos pilietinės visuomenės organizacijos turėtų būti kviečiamos dalyvauti ES ir Rusijos konsultacijose dėl žmogaus teisių, kurios vyksta nuo 2005 m.

⁽²⁰⁾ Žymiausios organizacijos: Demokratijos ir žmogaus teisių plėtojimo centras, Rusijos žmogaus teisių institutas, Jaunimo žmogaus teisių judėjimas, Visuomenės verdiktas, Glasnost apsaugos fondas, Rinkėjų teisių apsaugos asociacija *Golos*, Žmogaus teisių stebėsenos organizacija (Rusijos skyrius), *Memorial* (žmogaus teisių grupė), SOVA ir kt.

⁽²¹⁾ Pavyzdžiui, Tarpregioninė automobilių organizacija „Pasirinkimo laisvė“, „Greenpeace Russia“, „Bellona“ (aplinkos apsauga), Kolektyvinių veiksmų institutas, Judėjimas prieš nelegalią migraciją, „Pamyat“ (istorinių paminklų ir dokumentų apsauga), Rusijos ortodoksų bažnyčia, Rusijos–Čečėnijos draugystės sąjunga, SOVA analitinis-informacijos centras, Karių motinų komitetų sąjunga, Pasaulio laukinės gamtos fondas (Rusijos skyrius).

⁽²²⁾ OL C 309, 2006 12 16, p. 91–95.

⁽²³⁾ OL C 277, 2009 11 17, p. 42–48.

⁽²⁴⁾ OL C 27, 2009 2 3, p. 144–151.

⁽²⁵⁾ OL C 277, 2009 11 17, p. 30–36.

5.2.2 Kad sustiprintume EESRK ir Rusijos pilietinės visuomenės sąveiką, turėtume imtis šių priemonių:

5.2.2.1 sudaryti naują ryšių grupę EESRK Išorės santykių skyriuje, kuri spręstų ES–Rusijos santykių klausimus,

5.2.2.2 pasiūlyti – kaip vieną iš būsimo ES ir Rusijos susitarimo punktų – sukurti bendrą EESRK ir Rusijos pilietinės visuomenės organą. Jo pagrindinis tikslas turėtų būti pilietinės visuomenės indėlis į ES ir Rusijos bendradarbiavimo vystymą.

5.2.3 Bendradarbiavimas su Rusijos Federacijos piliečių rūmais ir priemonės glaudesniai dialogui palaikyti turėtų būti tęsiamos, kad šis procesas taptų nuolatinis ir reguliarus. Kartu EESRK turėtų paprašyti Rusijos pakviesti kitų pilietinės visuomenės organizacijų, kurioms šiuo metu šiuose Rūmuose neatstovaujama, atstovus dalyvauti bendroje veikloje.

5.2.4 EESRK taip pat turėtų padėti palaikyti dabartinius Europos ir Rusijos pilietinės visuomenės ryšius vykdant Šiaurės dimensijos politikos, Baltijos jūros strategijos, Juodosios jūros sinergijos ir kitas atitinkamas regionines iniciatyvas.

2010 m. gruodžio 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų Komiteto
Pirmininkas
Staffan NILSSON*

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

467-oji PLENARINĖ SESIJA, 2010 M. GRUODŽIO 8, 9 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su matavimo vienetais, suderinimo (kodifikuota redakcija)

(COM (2010) 507 galutinis – 2010/0260 (COD))

(2011/C 54/06)

2010 m. spalio 7 d. Taryba ir 2010 m. spalio 15 d. Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su matavimo vienetais, suderinimo

COM (2010) 507 galutinis – 2010/0260 (COD).

Komitetas, manydamas, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo nėra pastabų, savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d (gruodžio 8 d. posėdis), 85 nariams balsavus už ir 1 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl leistino motorinių transporto priemonių garso lygio ir dujų išmetimo sistemų (kodifikuota redakcija)

(COM(2010) 508 galutinis – 2010/0261 (COD))

(2011/C 54/07)

2010 m. spalio 15 d. Taryba ir 2010 m. spalio 7 d. Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl leistino motorinių transporto priemonių garso lygio ir dujų išmetimo sistemų

COM(2010) 508 galutinis – 2010/0261 (COD).

Komitetas, manydamas, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo nėra pastabų, savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d (gruodžio 8 d. posėdis), vieningai nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos pasiūlymo dėl konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo, pritvirtinamų prie siauros tarpvėžės ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių galinės dalies (kodifikuota redakcija)

(COM(2010) 510 galutinis – 2010/0264 (COD))

(2011/C 54/08)

2010 m. lapkričio 15 d. Taryba ir 2010 m. spalio 7 d. Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos pasiūlymo dėl konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo, pritvirtinamų prie siauros tarpvėžės ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių galinės dalies

COM (2010) 510 galutinis – 2010/0264 (COD).

Komitetas, manydamas, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo nėra pastabų, savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (2010 m. gruodžio 8 d. posėdis), nariams balsavus vieningai, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl nuorodų arba žymų maisto produkto partijai identifikuoti (kodifikuota redakcija)

(COM (2010) 506 galutinis – 2010/0259 (COD))

(2011/C 54/09)

2010 m. spalio 7 d. Taryba ir 2010 m. spalio 15 d. Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl nuorodų arba žymų maisto produkto partijai identifikuoti

COM (2010) 506 galutinis – 2010/0259 (COD).

Komitetas, manydamas, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo nėra pastabų, savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 8 d. posėdis), 88 nariams balsavus už ir 3 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 460/2004, įsteigiantis Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūrą, jos veiklos trukmės atžvilgiu

(COM(2010) 520 galutinis – 2010/0274 (COD))

(2011/C 54/10)

2010 m. spalio 19 d. Taryba ir 2010 m. spalio 29 d. Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 460/2004, įsteigiantis Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūrą, jos veiklos trukmės atžvilgiu

COM(2010) 520 galutinis – 2010/0274 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (2010 m. gruodžio 8 d. posėdis), 101 nariui balsavus už, 1 – prieš, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl GALILEO programos pagrindu sukurtos pasaulinės navigacijos palydovų sistemos valstybinėms institucijoms prieigos tvarkos

(COM(2010) 550 galutinis – 2010/0282 (COD))

(2011/C 54/11)

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172 straipsniu, 2010 m. spalio 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl GALILEO programos pagrindu sukurtos pasaulinės navigacijos palydovų sistemos paslaugos valstybinėms institucijoms prieigos tvarkos

COM(2010) 550 galutinis – 2010/0282 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra [visiškai] priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 8 d. posėdis), 97 nariams balsavus už ir 3 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
Pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų

(COM (2010) 289 galutinis – 2010/0160 (COD))

(2011/C 54/12)

Pranešėjas **Carmelo CEDRONE**

2010 m. birželio 23 d. Europos Parlamentas ir 2010 m. liepos 13 d. Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento,*

kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų

COM(2010) 289 galutinis – 2010/0160 (COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. lapkričio 25 d. priėmė savo nuomonę.

467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (2010 m. gruodžio 8 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 172 nariams balsavus už, 12 prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Šioje nuomonėje nagrinėjamas antrasis etapas iš Komisijos trijų etapų programos, taikomos kredito reitingų agentūrų reguliavimui. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad šiuo atveju, sprendžiant tokią sudėtingą problemą, kuri padarė didelės žalos mūsų ekonomikai, mūsų įmonėms ir mūsų piliečiams (o pabaigos dar nesimato), Europos Sąjunga ėmėsi aktyvių veiksmų, numatytų ir nagrinėjamame pasiūlyme, ir paskatino panašią reakciją tarptautiniu lygmeniu. EESRK teigiamai vertina tai, kad šis darbas atliekamas pastoviai ir nuosekliai.

1.2 Komitetas taip pat laikosi nuomonės, kad reikia imtis skubių veiksmų siekiant pašalinti neatitikimus tarp finansų rinkos integracijos lygio ir finansinės priežiūros masto (pastaroji vis dar priklauso valstybių narių kompetencijai), nes šie skirtumai yra viena iš patirtos žalos priežasčių. Todėl EESRK **teigiamai vertina** nagrinėjamą pasiūlymą, kuriame numatoma suteikti Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai (EVPRI) ⁽¹⁾ įgaliojimus prižiūrėti kredito reitingų agentūras. Jos veiksmingumas priklausys nuo atitinkamų nacionalinių teisinių normų pritaikymo ir vis dar tebesitęsiančios **painiavos** pašalinimo, siekiant aukštesnių tikslų nei numatyta dabartiniuose pasiūlymuose, kaip prašo kai kurios šalys.

1.3 EESRK taip pat teigiamai vertina 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų ⁽²⁾ išdėstytus pasiūlymus, ypač dėl šių esminių klausimų: skaidrumas ir interesų konfliktai, informacija, konkurencija ir užsienio kredito reitingų agentūros. Tačiau, nors

EESRK suvokia šio klausimo sudėtingumą, jis apgailestauja, kad toks reglamentas vėluoja įsigaliooti, nes jame jau turėjo būti numatyti šiuo metu siūlomi pakeitimai.

1.4 EESRK opiu klausimu laiko specifinį valstybės skolos pobūdį ir ypač nesugebėjimą įsteigti Europos valstybių skolų vertinimo tarnybos. Su dideliu susidomėjimu laukiame šiuo metu vykstančių viešųjų konsultacijų rezultatų ⁽³⁾.

1.5 EESRK pirminės svarbos klausimu laiko tai, kad naujoji priežiūros sistema taikoma agentūrų, kurių buveinė yra už ES teritorijos ribų, Europos filialams. Šiuo klausimu EESRK pritaria 2009 m. reglamento atitinkamoms nuostatoms. Geriausias sprendimas būtų Didžiojo dvidešimtuko susitarimas nustatyti visuotines taisykles, kuriomis būtų suderintos skirtingose jurisdikcijose taikomos šios srities nuostatos, sukurti visoms agentūroms privalomus tarptautinius elgesio kodeksus ir patikėti priežiūrą Finansinio stabilumo tarybai, kuriai taip pat reikėtų suteikti įgaliojimus taikyti sankcijas pagal susitarimą su įvairių valstybių institucijomis. EESRK džiaugiasi, kad Europos Sąjunga jau suteikė impulsą šiam procesui.

1.6 EESRK nuomone, pradėtas reformų procesas turi būtų baigtas kuo greičiau.

1.7 Gyvybiškai svarbu atkurti „vartotojų“ ir investuotojų pasitikėjimą finansų rinka. Tai galima pasiekti tik aiškiai parodant ir garantuojant žmonėms, kad šis klausimas sprendžiamas labai rimtai ir kad taisyklių nesilaikantiems „veikėjams“ taikomos griežtos priemonės.

⁽¹⁾ Angl. – *European Securities and Markets Authority*.

⁽²⁾ Toliau – 2009 m. reglamentas.

⁽³⁾ Viešosios konsultacijos dėl kredito reitingų agentūrų, 2010 m. lapkričio 5 d.

1.8 Atsižvelgdamas į kredito reitingų agentūrų atliktą vaidmenį dabartinės pasaulio vertybinių popierių ir finansų rinkų krizės metu, EESRK teigiamai vertina pradėtą trijų etapų programą, kuria siekiama reglamentuoti, kokią funkciją atlieka šios agentūros, veidamos investuotojų ir vartotojų naudai (žr. Komisijos pateiktą dokumentą dėl viešųjų konsultacijų šioje srityje). Kredito reitingų agentūrų veikla yra labai svarbi renkant būtiną informaciją ir siekiant išvengti pernelyg didelio kredito operacijų rizikingumo (ši funkcija pati savaime padeda užtikrinti finansų rinkos stabilumą ir saugumą), tačiau daugiau abejonių kelia suverenioms valstybėms šių agentūrų teikiamos kredito reitingavimo paslaugos. EESRK teigiamai vertina tai, kad į šiuo metu vykstančias viešąsias konsultacijas įtrauktas valstybių skolų klausimas.

1.9 Apsvarstyti oligopolijos padėtį, kurią užima keletas kredito reitingų agentūrų, teikiančių investuotojų, bankų, draudimo įmonių ar nacionalinių vyriausybių turimų finansinių priemonių ir obligacijų rizikos vertinimo paslaugas, reikia remiantis prielaida, kad šių agentūrų teikiama informacija pagal savo pobūdį yra viešoji gėrybė, vadinasi jos teikia visuotinės svarbos paslaugas. Todėl EESRK džiaugiasi, kad kredito reitingų sektoriuje buvo naujų Europos įmonių, kurios pirmosios kreipėsi į Europos vertybinių popierių ir rinkų instituciją dėl leidimo atlikti kredito reitingų agentūros funkcijas.

1.10 Kai kredito reitingų agentūros priima sprendimą dėl suverenios valstybės finansinio tvarumo (šalies kredito rizikos), kaip atsitiko, kai buvo sumažintas Graikijos ir kitų tarptautinėse rinkose stipriai išsiskolinusių ES valstybių narių kredito reitingas, kyla problema, ar šių agentūrų veikla atitinka jų tikslus (teikti rinkai skaidrią ir atsakingai parengtą informaciją) ir, be to, ar nekyla interesų konfliktas tarp privačių tarptautinių investuotojų (kurie remiasi nustatytu kredito reitingu savo investicinės veiklos rizikai įvertinti) ir atitinkamos šalies plačiosios visuomenės (vartotojų), kurie nukentčia nuo bet kokio valstybės nemokumo tikimybės viešo paskelbimo, nepaisant to, kad nemokumo priežastis galėjo būti politinių kompetencijos stoka ir nusizengimai.

1.11 Kredito reitingų agentūros galėtų veiksmingai atlikti valstybių skolos vertinimus, jeigu jos turėtų tinkamų priemonių bei deramą metodiką ir veiktų pagal šiuo tikslu kompetentingų valstybės institucijų nustatytas taisykles.

1.12 EESRK mano, kad valstybės skolos reitingavimas yra viešojo intereso klausimas. Jis palankiai vertina Komisijos pradėtas viešąsias konsultacijas ir tinkamu laiku pateiks pagrįstą nuomonę šiuo klausimu. Bet kuriuo atveju Komitetas tikisi, kad valstybės skolą įvertins šiai užduočiai atlikti pasiūlyta tarptautinė arba europinė nepriklausoma agentūra siekiant, kad būtų apsaugotas viešasis interesas. Ši agentūra turėtų veikti greitai, taikyti skaidrias procedūras ir tinkamas priemones.

1.13 Svarbiausia, kad nustatant reitingus būtų sukuriama didesnė nepriklausomai tarpusavyje ir su trečiosiomis šalimis dirbančių reitingo agentūrų konkurencija. Be to, vėlavimų ar nesugebėjimo susitarti tarptautiniu lygiu atveju EESRK rekomenduoja apsvarstyti galimybę įsteigti atskirą Europos agentūrą

valstybių skoloms vertinti. Siekiant užtikrinti didesnį sektoriaus konkurencingumą taip pat reikėtų skatinti įsteigti autoritetinę Europos agentūrą, kuri nustatytų įprastų kreditų reitingus.

1.14 Kartu su pasiūlymu vykdyti Europos kredito reitingų agentūrų priežiūrą EESRK teigiamai vertina tai, kad 2009 m. reglamente buvo svarstomi kiti su ja susiję klausimai (sankcijų, konkurencijos, interesų konfliktų, informacijos) ⁽⁴⁾.

1.15 EESRK palankiai vertina, tai kad šį sektorių reglamentuojantys teisės aktai varžo valstybių narių veiksmų laisvę. Taip siekiama sudaryti palankesnes sąlygas keistis informacija ir užtikrinti įvairių teisės aktų nuoseklumą, kad nebūtų neutralizuotas Europos priežiūros sistemos poveikis.

1.16 EESRK siūlo labiau suderinti nacionalinius teisės aktus siekiant apsaugoti finansinių produktų ir paslaugų naudotojus (vartotojus, įmones ir pan.). Taip pat galima numatyti, kad Europos priežiūros institucijoje (dabar tai – Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EFPIS)) vartotojams atstovautų vienas ar daugiau atstovų, kuriuos išrinktų socialiniai partneriai ir vartotojų asociacijos.

1.17 EESRK rekomenduoja plačiąją prasme stimuliuoti finansinės informacijos platinimo sistemą, numatant klausimų įvairovę ir nustatant naujas svarbias taisykles, užtikrinančias didesnį reitingavimo metodų skaidrumą ir veiksmingumą.

1.18 EESRK siūlo atsakyti dabartinės savireguliacijos sistemos, netgi tarptautiniu lygmeniu. Būtina tęsti skirtingų kompetentingų institucijų veiksmų suderinimo procesą, nustatyti visiems taikomas griežtas taisykles ir **užtikrinti, kad jų būtų laikomasi**. ES turi dėti visas įmanomas pastangas, kad šis tikslas būtų pasiektas tarptautinėse institucijose.

1.19 Galiausiai, EESRK siūlo supaprastinti ir išaiškinti reglamentą, kad jį būtų lengviau suprasti ir taikyti. Sudėtingas taisykles lengviau apeiti.

1.20 EESRK reikalauja panaikinti reikalavimą, kad vertybinius popierius, kuriais norima prekiauti, turi įvertinti kredito reitingų agentūros (tokį pasiūlymą pateikė ir Finansinio stabilumo taryba). Panaikinus šį privalomą reikalavimą vertybiniams popieriams rinkoje išleisti būtų išvengta pasyvaus pritarimo itin rizikingoms finansinėms priemonėms, net jeigu jų „reitingas“ yra aukštas. Komitetas pritaria Jacques de Larosière grupės pareikštam susirūpinimui, kad reitingų naudojimas reguliuojamajam kapitalui nuima pernelyg daug atsakomybės nuo finansų įstaigų ir tuo pačiu metu įtvirtina kredito reitingų agentūrų oligopoliją. EESRK palankiai vertina tai, kad šis klausimas įtrauktas į šiuo metu vykstančias viešąsias konsultacijas.

⁽⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl kredito reitingų agentūrų, OL C 277/25, 2009 11 17, p. 117.

2. Įžanga

2.1 Kaip žinoma, viena pagrindinių dabartinės krizės priežasčių buvo rimti tarptautinių finansų reglamentavimo ir priežiūros trūkumai. Be to, krizė akivaizdžiai atskleidė prieštaravimus, kylančius tarp finansų sistemos ir bankų grupių, kurios veikia kaip pasaulinės įmonės, tačiau yra reglamentuojamos ir priverstos nutraukti veiklą kaip nacionalinės teisės subjektai („Bank of England“ valdytojas Mervyn King).

2.2 Tie patys principai veikia ir Europos Sąjungoje, kurioje po krizės dar paastrėjo būtinybė skubiai nustatyti Europos orientacinių pagrindą tiek reglamentavimo, tiek ir priežiūros srityse. Vis labiau integruotos finansų rinkos aplinkybėmis tapo aišku, kad valstybės narės nustato labai skirtingas taisykles ir priežiūros sistemas.

2.3 Europos Komisija ėmė taikyti laipsnišką požiūrį į kredito reitingų agentūrų reguliavimą. Iš karto po bankų krizės dėmesys buvo sutelktas į reguliavimą ir priežiūrą, ypač sudėtingų investicinių finansinių priemonių reitingavimą ir susijusius interesų konfliktus. Šių priemonių netinkamas reitingavimas turėjo esminio poveikio krizei ⁽⁵⁾.

2.4 Tuo metu, kai vyko 2009 m. reglamento teisėkūros procedūra, Jacques de Larosière grupės nustatyti faktai paskatino priimti sprendimą iš esmės persvarstyti finansų reguliavimą ir priežiūrą Europos Sąjungoje. Pasiūlymas ES įgyvendinti dviejų pakopų priežiūros sistemą jau priimtas. Žemesnėje pakopoje paskirti trys priežiūros organai, ir vienas jų, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (EVPRI), turėtų būti atsakinga už kredito reitingų agentūrų priežiūrą. Šioje nuomonėje svarstomas reglamento pasiūlymas yra susijęs tik su 2009 m. reglamento pakeitimais, būtiniais tam, kad į 2009 m. reglamento nuostatas būtų galima įtraukti EVPRI suteiktus įgaliojimus.

2.5 Kadangi po bankų sukeltos finansų krizės kilo su valstybių skolomis susijusi krizė, iškilo naujų klausimų dėl kredito reitingų agentūrų vaidmens, be kita ko susijusio su valstybių skolomis. Gali būti, kad šio tolesnio veiklos etapo rezultatas bus trečias reglamentas, kuris kol kas yra tik 2010 m. lapkričio 5 d. viešųjų diskusijų dokumentas. Iš jo skyrių antraščių aišku, kokios temos nagrinėjamos: pasikliovimas kredito reitingais nustatant reguliuojamąjį kapitalą, valstybės garantuotų skolų reitingavimas, konkurencijos didinimas kredito reitingų sektoriuje, civilinė kredito reitingų agentūrų atsakomybė ir galimi interesų konfliktai. Numatoma, kad atėjus laikui EESRK pateiks pagrįstą nuomonę dėl šių klausimų, kurie gali būti išdėstyti pirmiau minėtame naujajame reglamente.

2.6 Be to, net ir Europos lygmeniu suderintose taisyklėse palikta daug laisvės veikti savo nuožiūra ir taikyti nacionalinius sprendimus, taip pat savaip „aiškinti“ teisinės nuostatas perkeliant jas į nacionalinę teisę.

2.7 Jacques de Larosière grupė nustatė, kad kredito reitingų agentūrų veikla turi didelių trūkumų (visų pirma sudėtingų išvestinių finansinių priemonių atveju), susijusių su taikomų vertinimo metodų ribotumu, informacijos bei skaidrumo stoka ir akivaizdžiais interesų konfliktais ⁽⁶⁾.

2.8 Be to, susiduriame su tikra oligopolija, nes apie 90 proc. kredito reitingų nustatymo rinkos kontroliuoja trys agentūros: „Moody's“, „Standard & Poor's“ ir „Fitch“, kurios visos iš dalies yra JAV bendrovės. Jos atliko svarbų vaidmenį pasaulį ištikusios finansų ir ekonomikos krizės raidoje. Nors valstybės ir įmonių skolų atveju metodas „moka vertybinio popieriaus emitentas“ gana pagrįstas, sudėtingų išvestinių finansinių priemonių atveju dėl jo kilo didžiuliai interesų konfliktai ir taip buvo sukurtas užburtas ratas, darantis žalą vykdomos veiklos skaidrumui.

2.9 Tačiau, lyg nieko nebūtų įvykę, tos pačios agentūros ir toliau atlieka reitingavimą, kuris ne visada būna objektyvus. Pavyzdžiui, 2010 m. balandžio 26 d., nepaisant Europos Sąjungos Graikijai skirtos 110 milijardų eurų sumos, „Standards & Poor's“ sumažino Graikijos kredito reitingą iki Azerbaidžano lygio.

2.10 Tik po šių įvykių ir aukšto rango Europos vadovų išsakytos kritikos dėl kredito reitingų sistemos veikimo Europos Vadovų Taryba nusprendė pradėti pirmiau minėtas viešąsias konsultacijas, į kurias įtrauktas ir valstybės skolos klausimas. Kai kurių valstybių narių vyriausybėms labai nepatinka mintis, kad rinkos gali atskleisti išlaidžių vyriausybių klaidas ir apsiskaičiavimus, nors vyriausybėms nuo neatmenamų laikų pasitaiko neįvykdyti su valstybės skola susijusių išpareigojimų. Tačiau ši nuomonė yra susijusi tik su 2009 m. reglamentu.

2.11 2010 m. birželio 2 d. komunikate ⁽⁷⁾ Komisija apibendrinė iki šiol padarytą pažangą (žr. Priede pateikiamas lenteles) kuriant saugesnę, skaidresnę ir atsakingesnę Europos finansų sistemą, kuri tarnautų realiajai ekonomikai ir visai visuomenei.

2.12 Todėl prašoma vykdyti Europos Sąjungoje veikiančių kredito reitingų agentūrų **centralizuotą priežiūrą** ir perduoti atsakomybę už šią sritį naujai Europos finansinės priežiūros sistemai ir trims Europos priežiūros institucijoms, o vėliau išspręsti su šia sritimi susijusius esminius klausimus.

⁽⁵⁾ 2009m. reglamento dėl kredito reitingų agentūrų santrauka pateikiama EESRK nuomonės dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl kredito reitingų agentūrų 3 skyriuje, OL C 277/25, 2009 11 17, p. 117.

⁽⁶⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl kredito reitingų agentūrų, OL C 277/25, 2009 11 17, p. 117.

⁽⁷⁾ Finansinių paslaugų reguliavimas siekiant užtikrinti tvarų augimą (COM(2010) 301 galutinis).

3. Siūlomi Reglamento (EB) Nr. 1060/2009 pakeitimai

3.1 *Dalykas, taikymo sritis ir sąvokų apibrėžtys (I antraštinės dalies pakeitimai)*

3.1.1 Kaip jau buvo minėta, pagrindinis ir svarbiausias aspektas – perėjimas nuo priežiūros nacionaliniu lygiu prie Europos lygiu vykdomos priežiūros suteikiant **Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai (EVPRI) didžiausius įgaliojimus** vykdyti Europoje registruotų agentūrų ir kitoms šalims priklausančių, tačiau Europoje veikiančių agentūrų (Europos filialų) priežiūrą.

3.1.2 4 straipsnyje išvardijami **alternatyvaus investavimo fondų** valdytojai siekiant užtikrinti, kad jie kredito reitingų naudojimo požiūriu būtų traktuojami taip pat kaip kitos ES finansų įstaigos. Tai reiškia, kad tais atvejais, kai šie fondai naudoja kredito reitingus, juos turi būti nustačiusi tinkamai įregistruota ir pagal naująjį reglamentą sertifikuota kredito reitingų agentūra.

3.2 *Kredito reitingų suteikimas, prieiga prie informacijos (II antraštinės dalies pakeitimai)*

3.2.1 Turi būti reikalaujama, kad struktūruotų finansinių priemonių emitentai arba susijusios trečiosios šalys **suteiktų prieigą prie informacijos** ir agentūroms, konkuruojančioms su jiems paslaugas suteikusia agentūra; tokia informacija negali būti naudojama jokiais kitais tikslais išskyrus kredito reitingavimą. Tai turėtų padėti išvengti interesų konfliktų, kai kredito reitingų agentūroms atlygį moka emitentas, t. y. subjektas, prašantis nustatyti jo kredito reitingą (*sic!*) (modelis „emitentas moka“).

3.3 *Registracijos procedūra ir kredito reitingavimo veiklos priežiūra (I-II antraštinės dalies pakeitimai)*

3.3.1 Įsteigus vieną bendrą Europos priežiūros instituciją, turi būti panaikintos dabartinės nuostatos, kuriomis numatomas kolegialus priežiūros koordinavimas (kolegijos panaikinimas), kad būtų sudarytos sąlygos daugelyje jurisdikcijų veikiančių kredito reitingų agentūrų veiksmingesnei kontrolei. Be to, Europos priežiūros institucija gali paprašyti Europos Komisijos reglamentuoti registracijos tvarką ir standartus, susijusius su informacija, kuri turi būti pateikta. Ji turi teisę prašyti informacijos, tirti galimus reglamento taikymo pažeidimus, atlikti patikrinimus ir pan.

3.4 *Europos priežiūros institucijos ir kompetentingų institucijų bendradarbiavimas (III antraštinės dalies pakeitimai)*

3.4.1 **Nacionalinės institucijos** stebi, kaip prižiūrimi subjektai (bankai, draudimo bendrovės, investicinės bendrovės ir pan.) naudoja kredito reitingus, keičiasi informacija apie kredito reitingų agentūras, bendradarbiauja ir padeda Europos priežiūros institucijai.

3.4.2 Europos priežiūros institucija taip pat gali pavesti tam tikras užduotis atlikti kompetentingoms nacionalinėms institucijoms, be kita ko sąnaudų mažinimo sumetimais. Visų pirma ji gali perduoti šias funkcijas: tiriamojo pobūdžio užduotis ir patikrinimus vietoje, registracijos paraiškų vertinimą, kitas su priežiūra susijusias užduotis. Šiuo tikslu Europos priežiūros institucija, kuri išliks atsakinga už šią sritį, turėtų pateikti specialias gaires.

3.5 *Sankcijos, komiteto procedūra (IV antraštinės dalies I skyriaus pakeitimai)*

3.5.1 Europos priežiūros institucija gali prašyti Europos Komisijos **skirti sankcijas** kredito reitingų agentūroms, siekiant viešu pranešimu sustabdyti pažeidimą, gauti prašomos informacijos ar pradėti tyrimą dėl kredito reitingų agentūros veiklos. Jeigu kredito reitingų agentūra pažeidė reglamentą, Europos priežiūros institucija gali jai skirti baudą, reikalauti laikinai sustabdyti reitingavimo veiklą, raginti nutraukti pažeidimus arba kraštutiniu atveju panaikinti registraciją.

3.5.2 *Komiteto procedūros suderintos su Lisabonos sutartimi.*

3.6 *Pereinamojo laikotarpio ir baigiamosios nuostatos (IV antraštinės dalies II skyriaus pakeitimai)*

3.6.1 Kai pradės veikti Europos finansų rinkų priežiūros institucija, nacionalinių institucijų įgaliojimai šioje srityje turės būti sustabdyti. Taip pat reikės nustatyti nacionalinių institucijų dokumentų ir informacijos pateikimo tvarką.

3.7 EESRK mano, kad neseniai Europos Komisijos paskelbtų viešųjų konsultacijų dėl kredito reitingų agentūrų metu išsakytos mintys yra panašios į šioje nuomonėje išdėstytas išvadas. EESRK pasilieka sau teisę, prireikus, išsamiau aptarti nuomonėje nagrinėjamus klausimus.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Naujajame Komisijos pasiūlyme buvo pasirinkta teisinga kryptis – pereiti nuo priežiūros nacionaliniu lygiu prie Europos lygiu vykdomos priežiūros. Tai labai sudėtingas procesas, todėl jeigu norime, kad jis būtų sėkmingas, jam reikia daugiau nei kolegialių valstybių narių pastangų⁽⁸⁾, kaip siūloma ankstesniajame reglamente. Be to, pasiūlyme laikomasi tinkamo požiūrio, kuris buvo rekomenduotas Jacques de Larosière ataskaitoje⁽⁹⁾. Teisinės nuostatos yra nepakankamai aiškios, nes jos ne visada siūlo aiškius sprendimus.

⁽⁸⁾ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 2009 m. rugsėjo 16 d. dėl kredito reitingų agentūrų.

⁽⁹⁾ Žr. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Bendrijos finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūros ir Europos sisteminės rizikos valdybos steigimo (COM(2009) 499 galutinis - 2009/0140 (COD), Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiama Europos bankininkystės institucija, pasiūlymas, COM(2009) 501 galutinis - 2009/0142 (COD), Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiama Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija (COM(2009) 502 galutinis - 2009/0143 (COD), Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiama Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (COM(2009) 503 galutinis - 2009/0144 (COD)), OL C 339/08, 2010 12 14, p. 34.

4.2 Vis dėlto, nepaisant to, dabartinis pasiūlymas nedaug skiriasi nuo ankstesnio reglamento (2009 m. rugsėjo mėn.), kurio turi laikytis kredito reitingų agentūros, kad būtų įregistruotos arba galėtų tęsti savo veiklą.

4.3 Bet kuriuo atveju, svarbiausias klausimas yra susijęs su kredito reitingų agentūromis, vykdančiomis veiklą už Europos ribų, nes joms netaikomi siūlomi pakeitimai: **kam iš tikrųjų taikomas Europos reglamentas?** Kaip panaikini reitingus, kuriuos nustatė, pavyzdžiui, „Moody’s“, „Standard & Poor’s“ ir „Fitch“, kurios tebėra įtakingiausios kredito reitingų agentūros, nepaisant sumaišties, kurią jos sukėlė? Ar pakanka kontroliuoti jų Europos filialus, kad būtų panaikina jų pasaulinė oligopolija?

4.4 Gerai žinoma, kurios pagrindinės kredito reitingų agentūros veikia tarptautiniu lygiu: „Moody’s“, „Standard & Poor’s“, „Fitch ratings“, „Dun & Bradstreet“, „A. M. Best“, „Egan-Jones Ratings Company“ (visos JAV), „Dominion Bond Rating“ (Kanada), „Baycorp Advantage“ (Australija), „China Credit Information Service“ (Kinija), „Japan Credit Rating“ (Japonija), „Rating Agency Malaysia“ (Malaizija), „NKC Independent Economists“ (Pietų Afrika). **Kur Europa?** Faktas lieka faktas – Europa, pasaulio ekonomikos lyderė, NETURI nė vienos kredito reitingų agentūros, netgi valstybių kreditingumui įvertinti!

4.5 Tai, kad agentūrų grupės yra anglosaksiškos, atspindi anksčiau anglosaksiško kapitalizmo vyravimą, kurio nesugriovė nei du pasauliniai karai, nei specifiniai su Azijos ekonomika susiję veiklos klausimai. Stebina, kad nuo pat bendrosios rinkos atsiradimo nesukūrė nė viena europinė agentūra, o prancūzams priklausanti „Fitch“ įsisteigė ne Prancūzijoje. Tai, kad nuo 1957 m. ES neatsirado kredito reitingų agentūrų, veikiančių pasauliniu mastu, galima palyginti su nė kiek ne stipresniais ES rezultatais aukštųjų technologijų sektoriuje per tą patį laikotarpį. ES nesudaro palankių sąlygų verslininkams, veikiančiams šiuolaikinės pramonės sektoriuose. Konsultacijose dėl kredito reitingų agentūrų bus svarstomas ir konkurencijos klausimas. Reikės analizuoti, kodėl verslumas yra nepakankamas.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK teigiamai vertina Europos finansų rinkos priežiūros institucijos įsteigimą. Pasiūlymas, be abejonės, yra žingsnis teisinga kryptimi, nes juo teisinis pagrindas geriau atliepia iškilusius poreikius bandant atkurti piliečių ir įmonių pasitikėjimą rinkomis ir

jų saugumą. Vis dėlto, pasiūlymas dar nėra pakankamas norint pasiekti nustatytus tikslus.

5.2 Palankiai vertinamas ir pasiūlymas reitinguoti alternatyvaus investavimo fondus, jeigu to reikia; tai atliktą registruota ir sertifikuota agentūra.

5.3 Sunkiau dabartiniu pasiūlymu užtikrinti modelio „emiten-tas moka“ skaidrumą, objektyvumą ir konkurencingumą, nes sistema nepašalina interesų konflikto. Tačiau tokioje padėtyje atsidūrusiems įmonėms reikėtų neleisti reitinguoti savo partnerių. Geras dalykas – tarptautiniu lygiu pradėtas taisyklių konvergencijos procesas, pavyzdžiui, kaip daroma JAV, Japonijoje ir pan.

5.4 EESRK teigiamai vertina tai, kad (be kita ko, sąnaudų mažinimo sumetimais) tam tikros funkcijos perduodamos nacionalinėms institucijoms, tačiau su sąlyga, kad bus aiškiai atskirtos Europos ir nacionalinių institucijų atsakomybės sritys. Visų pirma svarbu apibrėžti tinkamus įsipareigojimus ir nustatyti priemones, susijusias su informacijos tikslumu, registracija ir patikinimais vietoje.

5.5 EESRK teigiamai vertina sankcijų įvedimą kredito reitingų agentūroms, kurios nesugeba atlikti savo užduočių arba nesilaiko reglamento nuostatų.

5.6 Turint omenyje tai, kad šioje srityje veikia ne „naujokai“, tikras iššūkis politikos formuotojams – ne tik nustatyti aiškias ir atgrasančias taisykles, bet ir užtikrinti jų įgyvendinimą. Reikia numatyti **sankcijas**, skiriamas ir Europos bei tarptautinių rinkų priežiūros institucijų **vadovams** ir atsakingiems pareigūnams, kurie nevykdo savo pareigų, atsižvelgiant į žalą, kurią jų neveikimas sukelia bankams ir tinkamai veikiančiai finansų sistemai, taip pat ekonomikai, įmonėms ir piliečiams. Savo veiksmais jie tik skatina spekuliaciją ir visus tuo užsiimančius. Jie turi bent jau asmeniškai sumokėti už nesugebėjimą vykdyti savo pareigų. Be atskaitomybės ir sankcijų bus sunku užtikrinti „etiką“, kurios daugelis reikalauja šiuo neramiu laikotarpiu.

5.7 Be to, su tarptautiniais aspektais susijusi dalis yra visiškai netinkama. Reikėtų tinkamiau apsvarstyti ir klausimus, susijusius su vartotojais – įmonėmis ir ypač piliečiais.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų Komiteto
Pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. .../... dėl žemės ir miškų ūkio transporto priemonių patvirtinimo

(COM(2010) 395 galutinis – 2010/0212 (COD))

(2011/C 54/13)

Pagrindinis pranešėjas **Ludvík JÍROVEC**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. .../2010 dėl žemės ir miškų ūkio transporto priemonių patvirtinimo

COM(2010) 395 galutinis – 2010/0212 COD.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras 2010 m. rugsėjo 14 d. pavedė Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 9 d. posėdis), pagal savo Darbo tvarkos taisyklių 57 straipsnį pagrindiniu pranešėju paskyrė Ludvík Jírovec ir priėmė šią nuomonę 142 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 9 susilaikius.

1. Įžanga ir svarbiausios pasiūlymo nuostatos

1.1 Siūlomo reglamento tikslas – nustatyti suderintas žemės ir miškų ūkio transporto priemonių gamybos taisykles. Bus pakeisti galiojantys teisės aktai, kad pasiūlymas atitiktų geresnio reglamentavimo ir supaprastinimo principus. Pasiūlymu skatinamas pramonės konkurencingumas ir vidaus rinkos veikimas.

1.2 Remiantis CARS 21 ataskaitoje pateikta rekomendacija pasiūlyme gerokai supaprastinami tipo patvirtinimą reglamentuojantys teisės aktai – 24 pagrindinės direktyvos (ir maždaug 35 susijusios keičiančios direktyvos), reglamentuojančios žemės ir miškų ūkio transporto priemonių techninius reikalavimus, pakeičiamos vienu Tarybos ir Parlamento reglamentu.

1.3 Komitetas mano, kad būtų labai naudinga visus esamus teisės aktų tekstus sujungti į vieną reglamentą. Pasiūlymu kodifikuoti teisės aktus garantuojama, kad nebus daromi esminiai pakeitimai ir bus siekiama vienintelio tikslo – teisės aktus išdėstyti aiškiai ir skaidriai. Komitetas visiškai pritaria šiam tikslui ir atsižvelgdamas į šią garantiją pasiūlymą vertina palankiai.

2. Pastabos

2.1 Kadangi tipo patvirtinimo procedūra ilgai trunka, EESRK nuogaštuoja, kad naujos mašinos bus pradėtos vėliau naudoti. Nedideliams gamintojams tai turėtų sunkių padarinių. Todėl

naujasis reglamentas turi būti pakankamai lankstus, kad būtų galima tęsti esamų mašinų kūrimą ir pradėti naudoti naujus mašinų tipus.

2.2 Turėtų būti apsvarstytos galimybės tam tikriems ne keliuose naudojamų traktorių tipams netaikyti su naudojimu kelyje susijusių nuostatų. Specializuotoms transporto priemonėms tai yra didelė problema.

2.3 EESRK nuomone, bet koks reguliavimas turėtų būti grindžiamas didesniu greičio tipų skaičiumi nei esami du. Kadangi technika tobulėja ir gerėja traktorių stabilumas ir stabdymo galia, padidės keliais važiuojančių greitaeigių traktorių greitis. Reikėtų atverti galimybes lėtesnėms transporto priemonėms, kurios bus priskirtinos „žemės ir miškų ūkio kategorijai“. EESRK mano, kad dėl padidėjusių nereikalingų su reglamento laikymusi susijusių sąnaudų siūlomas reglamentas gali kliudyti kurti nedidelius traktorius. Tuo pat metu reglamente nepripažįstama, jog būtini transporto priemonių, galinčių važiuoti iki 65 km/val. greičiu, o ateityje galbūt ir greičiau, pakeitimai.

2.4 Be to, EESRK norėtų, kad Komisija nagrinėtų ir antraeilis su žemės ir miškų ūkio transporto priemonių naudojimu keliuose susijusius klausimus. Visų pirma EESRK norėtų paskatinti nustatyti europinius vairuotojo pažymėjimo, transporto priemonių apžiūros ir naudojimo keliuose standartus. Tai padėtų užtikrinti visoje Europoje bendras traktorių naudojimo taisykles ir tvarką ir atsakyti šiuo metu skirtingų nacionalinių taisyklių.

2.5 EESRK rekomenduoja sudaryti sąlygas, kad iki reglamento įsigaliojimo gamintojai atitiktų reikalavimus, įskaitant ir techninius reikalavimus. Tais atvejais, kai to negalima užtikrinti, turėtų būti taikomos išimtys arba pereinamasis laikotarpis.

2.6 Kalbant apie 8 straipsnį „Darbo saugos reikalavimai“, EESRK nuomone, būtų tikslinga papildomą reguliavimą nustatyti ne būsimoje tipų patvirtinimo direktyvoje, o Direktyvoje 2006/42/EB dėl mašinų.

2010 m. gruodžio 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų

(COM(2010) 484 galutinis – 2010/0250 (COD))

(2011/C 54/14)

Pagrindinis pranešėjas **Edgardo Maria IOZIA**

2010 m. spalio 13 d. Taryba ir 2010 m. spalio 7 d. Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų

COM(2010) 484 galutinis – 2010/0250 (COD).

2010 m. spalio 20 d. Komiteto biuras pavedė Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriui organizuoti Komiteto darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 8 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Edgardo Maria Iozia ir priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Pastabos ir rekomendacijos

1.1 Tarptautinis atsiskaitymų bankas (TAB) teigia, kad išvestinių finansinių priemonių tariamoji vertė 2009 m. pabaigoje sudarė maždaug 615 000 mlrd. JAV dolerių, t. y. sumą, daugiau nei dešimt kartų viršijančią pasaulio BVP. 2010 m. šios išvestinės finansinės priemonės bankams turėtų duoti iki 150 mlrd. dolerių pajamų. 40 proc. šios apyvartos tenka nebiržinėms rinkoms (angl. *over-the-counter*). Remiantis neseniai stambios pasaulinės bankų grupės atliktu tyrimu, dėl Europos ir Jungtinių Amerikos valstijų numatomų šių nebiržinių rinkų reformų pajamos sumažės ne mažiau kaip maždaug 15 mlrd. dolerių.

1.2 EESRK palankiai vertina reglamento dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų pasiūlymą ir pritaria Komisijos nario Michel Barnier teiginiui, kad nė viena finansų rinka neturi sau leisti veikti pagal džiunglių įstatymus. Ne biržos išvestinės finansinės priemonės turi didžiulę įtaką realiajai ekonomikai, pradedant būsto paskolomis ir baigiant maisto produktų kainomis. Tai, kad šios priemonės nėra reguliuojamos, prisidėjo prie finansų krizės ir mūsų visų šiuo metu patiriamų visuotinių padarinių.

1.3 Komiteto manymu, sprendimas šiai sričiai susisteminti panaudoti reglamentą yra tinkamas ir atitinka reikalavimą įvesti bendras ir vienodas prievoles visiems šios veiklos vykdytojams.

1.4 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui standartizuotų ne biržos išvestinių finansinių priemonių tarpuskaitai pasitelkti pagrindines sandorio šalis ir prižiūrėti, kad pagrindinės sandorio šalys, kurios prisiims papildomą riziką, laikytųsi vienodų rizikos ribojimo standartų. Beje, ši mintis jau buvo išreikšta vienoje iš ankstesnių EESRK nuomonių: „Ne biržos išvestinių finansinių priemonių rinkoje turėtų būti vykdomi ne dvišaliai sandoriai, o sandoriai tarp

pagrindinių šalių, kuriais, kontroliuojant bendrą rizikos lygį, galima apriboti pervertintų šalių dalyvavimo sandoriuose galimybę. Tokie sandoriai turėtų vykti arba vienoje platformoje, arba konkrečiai apibrėžtose platformose, taip užtikrinant didesnę rinkos skaidrumą.“

1.5 EESRK palankiai vertina sprendimą pavesti nacionalinėms institucijoms ir EVPRI prisiimti bendrą atsakomybę už ne biržos išvestinių finansinių priemonių rinkos stebėseną, skirtingų išvestinių finansinių priemonių, kurias valdytų pagrindinės sandorio šalys, klasių nustatymą ir už leidimų pagrindinėms sandorio šalims suteikimą, jų panaikinimą arba dalinį pakeitimą ir už analogiškos veiklos vykdymą sandorių duomenų saugyklų atžvilgiu.

1.6 EESRK mano, kad būtina plėtoti EVPRI ir nacionalinių institucijų bendradarbiavimą. Pastarųjų be jokios abejonės bus paprašyta prisidėti savo patirtimi ir vietinės rinkos išmanymu ir taip pat skatinti laipsnišką pagrindinių sandorio šalių sąveikos vystymą ištiriant jų kompetencijos lygį, organizacinę struktūrą ir gebėjimą įveikti riziką. Komitetas laikosi nuomonės, kad sprendimas taikyti nuostatas dėl sąveikos tik finansinėms priemonėms, už kurias atsiskaitoma grynaisiais pinigais, yra teisingas.

1.7 Iš esmės pasiūlymu dėl reglamento įgyvendinamos Finansinio stabilumo tarybos (FST) rekomendacijos išplėsti pagrindinių sandorio šalių paslaugas, kad jos apimtų ir standartizuotas ne biržos išvestines finansines priemones; Didžiojo dvidešimtuko (G-20) susitikime susitarta, kad nuo 2012 m. pabaigos tokiomis sutartimis turės būti prekiaujama biržose arba pasitelkus elektroninės prekybos platformas ir taikant pagrindinių sandorio šalių tarpuskaitą. Beje, apie ne biržos išvestinių finansinių priemonių sutartis turėtų būti pranešama atitinkamoms organizacijoms (sandorių duomenų saugykloms).

1.8 Tarptautiniu lygiu, jungtinė CPSS ir IOSCO darbo grupė (Mokėjimų ir atsiskaitymų sistemų komitetas ir Tarptautinė vertybinių popierių komisijų organizacija) 2010 m. vasario mėn. pradėjo visuotinę rinkos infrastruktūros (mokėjimų sistemos, vertybinių popierių atsiskaitymų sistemos ir pagrindinės sandorio šalys) peržiūrą. Šios darbo grupės tikslas – papildyti ir sustiprinti dabartines rekomendacijas ir principus atsižvelgiant į pastarojo meto finansų krizės patirtį. Pirmu reikšmingu rezultatu tapo 2010 m. gegužės mėn. paskelbtas dokumentas „Pastabos dėl biržos išvestinių finansinių priemonių rinkų sandorių duomenų saugyklų“. Beje, dar 2004 m. gegužės mėn. techninis komitetas pateikė naudingų rekomendacijų dėl pagrindinių sandorio šalių funkcijos, bet į jas, deja, nebuvo atsižvelgta.

1.9 Komisijos pasiūlyme visiškai neužsimenama apie konkrečią kredito įsipareigojimų neįvykdymo apseiktimo sandoriams (angl. *Credit Default Swaps* – CDS) taikomą taisyklę. EESRK prašo artimiausiu metu taip pat priimti reglamentą dėl kredito įsipareigojimų neįvykdymo apseiktimo sandorių, kuriems nuo 2012 m. liepos 1 d., taip pat kaip ir skolintų vertybinių popierių pardavimui (angl. *short selling*), bus įvesti apribojimai, o išvestinėms finansinėms priemonėms ta pati tvarka bus taikoma nuo 2012 m. pabaigos.

1.10 2009 m. spalio mėn. Komisija parengė komunikatą dėl būsimų išvestinių finansinių priemonių rinkų reguliavimo veiksmų. Šiuo komunikatu siekiama padidinti skaidrumą, standartizuojant sumažinti operacinę riziką ir vystyti standartizuotų sutarčių rinkas atliekant reikiamus direktyvos dėl finansinių priemonių rinkų pakeitimus (MiFID).

1.11 EESRK yra tvirtai įsitikinęs, kad siūlomos priemonės padeda padidinti rinkų skaidrumą, kadangi sandorių duomenų saugykloms teks vis svarbesnis vaidmuo, ir sumažinti sandorio šalių riziką, kadangi laipsniškai daugės sandorių, kuriuos reguliuos pagrindinės sandorio šalys, kurioms, savo ruožtu, bus taikomos griežtesnės taisyklės valdymo, organizacinės struktūros, kapitalo reikalavimų srityse. Galiausiai Komitetas yra įsitikinęs, kad siūlomos priemonės leis sumažinti operacinę riziką, kadangi ne biržos išvestinių finansinių priemonių sutarčių sąlygoms patvirtinti bus naudojamos elektroninės procedūros.

1.12 EESRK pritaria ir pasiūlymui dėl pagrindinių sandorio šalių, ir skolintų vertybinių popierių pardavimui taikomiems apribojimams. Priversti užtikrinti sandorių skaidrumą, įpareigoti veiklos vykdytojus ir sandorio šalis prisiimti atsakomybę ir vengti bet kokią perdėto spekuliacinio ir svarbūs tikslai, kurių Komisija veiksmingai siekia parengdama priemones, skirtas bent iš dalies užpildyti reguliavimo spragą, kuri prisidėjo prie finansų krizės išplitimo.

1.13 Vis tik EESRK pastebi, kad yra pavojų, kurių nereikėtų nuvertinti, pavyzdžiui, rizikinga pernelyg sureikšminti naudą, kurią trumpuoju laikotarpiu kredito įsipareigojimų neįvykdymo apseiktimo sandorių rinkai gali duoti pagrindinės sandorio šalys. Skirtingų pagrindinių sandorio šalių konkurencinis pobūdis vykstant tarpuskaitą ir visą procesą, kuris yra labai suskaidytas, – kitas veiksnys, kurio nereikėtų užmiršti, taip pat kaip ir rizikos, kuri kyla ribojant prieinamų priemonių spektrą ir didinant su finansine veikla susijusias sandorio sąnaudas.

1.13.1 Norint veiksmingai spręsti su šiais rizikos veiksniais susijusius klausimus, pirmiausiai reikėtų kruopščiai išnagrinėti tokius klausimus kaip pagrindinių sandorio šalių sąveika, duomenų mainų konfidencialumas, duomenų rinkimo koncentravimas ir pranešimo prievolės priskyrimas pagrindinei sandorio šaliai, klientų įtraukimas į pagrindinių sandorių šalių valdymą.

1.14 EESRK ES institucijoms rekomenduoja:

- nedelsiant priimti reglamentą dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, kuris sugrąžins pasitikėjimą rinkomis ir nurašins padėtį jose bei apsaugos taupančiuosius,
- atsižvelgiant į Komisijos išdėstytas pastabas, papildyti naująjį reglamentą dėl išvestinių finansinių priemonių,
- dėti pastangas, kad būtų sparčiau užbaigta visa institucinė ir reguliavimo struktūra, t. y. procesas, kuris yra susijęs su finansų rinkų reguliavimo reforma.

2. Komisijos pasiūlymo nuostatos

2.1 Didžiojo dvidešimtuko (G20) šalių vadovai ne kartą nurodė, kad yra pasirengę sparčiau priimti ryžtingas priemones, skirtas skaidrumui padidinti ir užtikrinti, kad teisės aktuose ne biržos išvestinėms finansinėms priemonėms būtų skiriama daugiau dėmesio.

2.2 Reglamento pasiūlyme remiamasi daugeliu 2010 m. birželio 15 d. Europos Parlamento rezoliucijoje „Išvestinių finansinių priemonių rinkos. Būsini politiniai veiksmai“ pasiūlytų priemonių ir jis dera su neseniai Jungtinių Amerikos Valstijų priimtais teisės aktais (angl. *Frank-Dodd act*).

2.3 Kalbant apie ne biržos išvestinių finansinių priemonių tarpuskaitą, ataskaitų teikimą ir rizikos mažinimą, tik standartizuotos ne biržos išvestinių finansinių priemonių sutartys atitinka sąlygas ir yra laikomos tinkamomis pagrindinių sandorio šalių tarpuskaitai. Todėl siekiant užtikrinti, kad tarpuskaitos prievolės mechanizmas apimtų kuo didesnę ne biržos išvestinių finansinių priemonių sutarčių skaičių, reglamente numatyti du metodai, kaip nuspręsti, kurių sutarčių tarpuskaita privaloma.

2.4 Taikant pirmą metodą „iš apačios į viršų“, pagrindinė sandorio šalis gauna kompetentingos institucijos leidimą priimti sprendimus dėl tam tikrų sutarčių tarpuskaitos vykdymo. Davusi minėtą leidimą, ta pati kompetentinga institucija apie tai privalo informuoti EVPRI. EVPRI suteikiami įgaliojimai nuspręsti, ar tokia tarpuskaitos prievolė turėtų būti taikoma visoms analogiškomis sutartims ES.

2.5 Tuo tarpu taikant antrą metodą „iš viršaus į apačią“ galima nustatyti, kokių sutarčių tarpuskaita neatliekama per pagrindinę sandorio šalį. Pagal šį metodą numatyta, kad EVPRI kartu su Europos sisteminės rizikos valdyba nuspręš, kurių sutarčių tarpuskaitą atlikti galėtų būti privaloma. Sandorio šalys, kurioms taikoma tarpuskaitos prievolė, turi pasitelkti pagrindinę sandorio šalį.

2.6 Reglamentas iš esmės nebus taikomas ne finansų sandorio šalims, nebent minėtų sandorio šalių ne biržos išvestinių finansinių priemonių pozicijos pasiektų ribines vertes ir taptų svarbios sistemai.

2.7 Reglamentas numato procesą, leidžiantį nustatyti ne finansų institucijas, kurių ne biržos išvestinių finansinių priemonių pozicijos yra svarbios sistemai, ir numato joms specialius reikalavimus. Šis procesas grindžiamas dvejų ribų nustatymu: a) informacijos ribos ir b) tarpuskaitos ribos.

2.8 Reglamente reikalaujama naudoti elektronines priemones ir nustatyti rizikos valdymo procedūras. Galiausiai, finansų sandorio šalys ir ne finansų sandorio šalys, kurios viršija tarpuskaitymo ribą, sandorių duomenų saugyklos privalo pateikti išsamią informaciją apie kiekvieną sudarytą išvestinių finansinių priemonių sutartį ir bet kokius vėlesnius jos pakeitimus.

3. Reikalavimai pagrindinėms sandorio šalims

3.1 Turint omenyje, kad pagrindinės sandorio šalys turi prisiimti papildomą riziką, saugumo sumetimais reglamente numatyta, kad joms būtų taikomi griežti organizaciniai, veiklos vykdymo ir rizikos ribojimo reikalavimai (vidaus valdymo taisyklių, griežtesni kapitalo reikalavimai ir kt.).

3.2 Pagrindinė sandorio šalis privalo turėti griežtą valdymo tvarką, kad ją taikant būtų galima reaguoti į bet kokius galimus jos savininkų, vadovų, tarpuskaitymo narių ir netiesioginių jos dalyvių interesų konfliktus. Ypač svarbus nepriklausomų valdybos narių vaidmuo. Kad pagrindinei sandorio šaliai būtų leidžiama vykdyti veiklą, ji turi atitikti minimalaus kapitalo reikalavimus. Šiame reglamente bus reikalaujama, kad pagrindinė sandorio šalis turėtų įsipareigojimų neįvykdymo fondą, į kurį pagrindinės sandorio šalies nariai turės įnešti lėšų.

4. Sandorių duomenų saugyklų registravimas ir jų priežiūra

4.1 Reglamente nustatyti reikalavimai pranešti apie ne biržos išvestinių finansinių priemonių sandorius, kurių tikslas padidinti šios rinkos skaidrumą ir apie sandorius informuoti sandorių duomenų saugyklas. Sandorių duomenų saugyklos turi būti registruojamos EVPRI, kuri vykdo jų priežiūrą.

4.2 Reglamente taip pat numatytos nuostatos, pagal kurias sandorių duomenų saugyklos privalo garantuoti atitiktį standartams. Jie parengti siekiant užtikrinti, kad informacija, kurią sandorių duomenų saugyklos saugo reguliavimo tikslais, būtų patikima, saugi ir apsaugota. Pirmiausia sandorių duomenų saugyklos turės laikytis organizacinių ir veiklos reikalavimų, padėsiančių užtikrinti tinkamą apsaugą.

5. EESRK pastabos

5.1 Vertybinių popierių rinkos infrastruktūra atskleidė didelius savo trūkumus, susijusius su sandorio šalies rizikos valdymu ir derybų, vykdomų ne biržos išvestinių finansinių priemonių rinkoje, skaidrumu, visų prama turint omenyje kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėitimo sandorius (angl. *credit default swaps* arba CDS), kurie laikomi ekonomikos nuosmukio priežastimi.

5.2 Dėl šių netipinių sutarčių iš dalies nebuvo tinkamai įvertinta rizika ir užsitęsė krizė, kuri skaudžiai palietė vertybinius popierius išleidusias įstaigas, o kartu ir taupančiuosius. Galiausiai dėl emitentų reikia pasakyti, kad spekuliacinė praktika, kurią vykdė nepadengtus (t. y. be pagrindinio turto) kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėitimo sandorius pardavinėję bankai, padidino palūkanas, taigi, ir emitentų finansinę našta, kas galiausiai lėmė jų bankrotą.

5.3 Dėl šių priešasčių kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėitimo sandoriai buvo pavadinti „švininiais parašutais“, kadangi iš esmės jie gali kelti pavojų sužlugdyti pasaulio finansų rinką. Vienintelis taikytas konkretus sprendimas buvo neleisti žlugti finansų įstaigoms valstybės lėšomis restruktūrizuojant jų kapitalą, taigi jas nacionalizuojant. Tokie veiksmai tiesiog neišvengiamai padidino valstybės skolą ir taip perkėlė problemą ir riziką nuo banko ant kilmės šalies pečių, būtent tai euro zonoje sukėlė didelę sumaištį valiutų keitimo rinkose. Visos valstybės buvo priverstos taikyti griežtas taupymo priemones, kurios lėmė vangų ekonomikos atsigavimą.

5.4 Jungtinėse Amerikos Valstijose *Depository Trust & Clearing Corporation* (DTCC) įsteigė *ad hoc* įmonę (*The Warehouse Trust Company LLC*), kuriai leista atlikti sandorių registravimo sistemos vaidmenį (sandorio duomenų saugyklos) vykdamas kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėitimo sandorius; vyriausybė pradėjo įgyvendinti su prekyba ne biržos išvestinėmis finansinėmis priemonėmis susijusių teisės aktų reformą, kurioje numatytas reikalavimas standartizuotų sandorių ir prekybos koncentracijos reguliuojamose rinkose arba organizuotose platformose naudoti pagrindines sandorio šalis.

5.5 Europoje Europos Komisija šiuo metu rengia pasiūlymą dėl teisės akto dėl rinkos infrastruktūros, kuri padėtų užtikrinti didesnę ne biržos išvestinių finansinių priemonių rinkos skaidrumą ir stabilumą. Numatyti veiksmai yra analogiški amerikiečių pasiūlymui, kadangi siekiama užkirsti kelią reguliaciniam arbitražui (tai yra svarbu).

5.6 EESRK taip pat norėtų įspėti apie tam tikrą riziką, susijusią su siūlomomis priemonėmis dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių reguliavimo. Finansų rinkų žlugimo negalima sieti tik su ne biržos išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, pagrindinių sandorio šalių nebuvimu arba draudimu parduoti skolintus vertybinius popierius.

5.7 Nuo devintojo dešimtmečio finansų rinkose paplito vis sudėtingesnės išvestinės finansinės priemonės, kurios padidino šių rinkų veiksmingumą, taip priartindamos jas prie ekonomikos teorijoje aprašytų idealių rinkų. Atitinkamai sudėtingesnė tapo reguliavimo veikla ir priežiūra, taip pat iškilio poreikis užtikrinti didesnę budrumą; visomis priemonėmis siekiama labiau kontroliuoti rinkas, nors tai dažnai mažina jų veiksmingumą.

5.8 Kuo geriau vertybinių popierių kaina (arba pelningumas) atspindi turimą informaciją, tuo rinka veiksmingesnė. Taigi, norint užtikrinti veiksmingesnę rinką, reikia sudaryti palankias sąlygas informacijos viešinimui, kad ji galėtų būti kuo greičiau susieta su vertybinių popierių kaina. Svarbu žinoti, ko prireiks norimam veiksmingumui užtikrinti.

5.9 Visų prama priemonės, kuriomis siekiama mažinti turimų finansinių priemonių spektrą, pavyzdžiui, nepadengtų kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėitimo sandorių pardavimui taikomi apribojimai arba kitų skolintų vertybinių popierių pardavimas, gali trukdyti užtikrinti didesnę rinkos veiksmingumą. Priemonių, kurios gali būti taikomos, ribojimas iš esmės mažina rinkos galimybes sugerti ir skleisti veiklos vykdytojų turimą informaciją.

5.10 Žinoma, galima diskutuoti apie nepadengtų kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėrimo sandorių pardavimo naudą, jiems būdingą papildomą informaciją (palyginti su kitomis priemonėmis) arba apie jų įtaką kapitalo sąnaudoms. Tačiau veiksmingumo požiūriu paprasčiausias jų uždraudimas nebus naudingas. Galimybių parduoti skolintus vertybinius popierius ribojimas mažina sistemos likvidumą, o kartu ir gebėjimą skubiai reaguoti į naują pasirodančią informaciją. Be to, ne biržos sandorių apribojimas priverčiant veiklos vykdytojus prekiauti išvestinėmis priemonėmis reguliuojamose rinkose arba bendradarbiaujant su tarpuskaitos namais gali turėti dvigubo poveikio.

5.11 Viena vertus, tai padės užtikrinti skaidresnę rinką (bus lengviau, pavyzdžiui, kontroliuoti su veiklos vykdytojų turimais vertybiniais popieriais susijusį kapitalą ir riziką) ir bent iš dalies sumažinti galimus nestabilumo šaltinius. Tačiau finansinio streso metu tik skaidrumo gali nepakakti. Komisijos pasiūlyme nacionaliniams reguliuotojams aiškiai suteikiama teisė išskirtinėmis aplinkybėmis laikinai apriboti arba uždrausti parduoti bet kokias skolintas finansines priemones bendradarbiaujant su EVPRI, kuri visais atvejais turės galimybę tiesiogiai įsikišti dvejais atvejais: kai kyla pavojus sklandžiam rinkų veikimui ir jų vientisumui, arba kai nacionaliniai reguliuotojai nesiima jokių priemonių arba taikomos priemonės nepakankamos.

5.12 Kita vertus, gali kilti pavojus, kad bus apribotas turimų priemonių spektras ir padidės su finansine veikla susijusių sandorių sąnaudos. Ateities sandorių rinkos (angl. *futures market*) standartizavimo ir reguliavimo lygis yra labai aukštas (kadangi svarbu turėti galimybę stebėti vertybinių popierių, dėl kurių sudaryta sutartis, kainą), tuo tarpu išankstinių sandorių rinka (angl. *Forward Market*) yra pritaikyta pagrindinių sandorio šalių poreikiams ir sudaro galimybę veiklos vykdytojams lanksčiai struktūruoti atsiskaitymus (*pay-offs*). Šios rinkos vertybiniai popieriai yra mažai standartizuoti ir juos būtų sunku perkelti į tradiciškai reguliuojamą rinką neapribojant investuotojų turimų galimybių.

5.13 Pagrindinės sandorio šalies tarpuskaitos mechanizmai laikomi tinkamu sprendimu arba priemone, kurią taikant valdoma sisteminė rizika siekiant užtikrinti veiksmingesnę ir skaidresnę nebiržinę rinką. Pagrindinės sandorio šalys, be abejonės, yra svarbūs rizikos mažinimo ir rinkų veiksmingumo didinimo veiksniai. Kalbant apie biržoje prekiaujamas išvestines finansines priemones, pagrindinės sandorio šalys yra būtina rinkos infrastruktūros dalis. Taigi galima manyti, kad pagrindinės sandorio šalys taip pat prisidės prie ne biržos finansinių priemonių rinkų plėtojimo. Vis

dėlto daugelis institutų ir politikų pernelyg daug svarbos teikia privalumams, kuriuos pagrindinės sandorio šalys galėtų suteikti kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėrimo sandorių rinkoms trumpuoju laikotarpiu.

5.14 Pagrindinių sandorio šalių negalima laikyti sprendimu, padėsiančiu išspręsti sandorio šalies rizikos problemą, o turint omenyje jų dabartinę padėtį, jos taip pat gali būti nepajėgios padidinti rinkos veiksmingumą. Esant dabatinei padėčiai, kai kiekviename regione kartu egzistuoja įvairios pagrindinės sandorio šalys, ar būtų kalbama apie kredito išvestines finansines priemones ar palūkanų normų apsigėrimo sandorius (angl. *interest rate swaps*), gali kilti kliūčių veiksmingai panaudoti įkaitus ir sumažinti sandorio šalies riziką. Daugiašaliu pagrindu pagrindinė sandorio šalis gali atlikti pozicijas, kurias kyla rizika, tarpuskaitą, tačiau tik regiono, pagrindinių sandorio šalių arba atitinkamo tipo finansinių priemonių, kurias ji apima, atveju. Todėl negalima atlikti kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsigėrimo sandorių pozicijų ir palūkanų normų apsigėrimo sandorių pozicijų tarpuskaitos.

5.15 Pozicijų, kurias sudaro keleto klasių ne biržos išvestinės finansinės priemonės, dvišalę tarpuskaitą atliekant pagrindinei sandorio šaliai nepriklausančiai vienintelei išorės šaliai būtų galima veiksmingiau panaudoti įkaitus. Be to, reikia atsižvelgti į tai, kad iš esmės išvestinės finansinės priemonės yra novatoriškos, konkrečiai situacijai pritaikytos priemonės ir yra nemažai sutarčių, kurių tarpuskaitos negalima atlikti. Tokios pozicijos turi būti derinamos atsižvelgiant į kredito riziką ir pasitelkiant tinkamus įkaitų valdymo procesus, kuriuose, vis dėlto, nedalyvauja pagrindinė sandorio šalis.

5.16 Pagrindinės sandorio šalys padeda užtikrinti pridėtinę vertę, taip pat paskirstyti su vieninteliu veiklos vykdytoju susijusių riziką ir ją izoliuoti. EESRK pritaria tokiai pozicijai. Jų populiarumas išaugs ir padidins rinkos brandą ir skaidrumą, kartu paskatins pagidaujamą nebiržinės veiklos plitimą.

5.17 Vis dėlto pagrindinės sandorio šalys yra tik vienas iš tvirtos rizikos valdymo infrastruktūros elementų. Sandorio šalies rizikos nebus išvengta ir toliau teks susidurti su dvišale rizika su pagrindinėmis sandorio šalimis nesusijusių pozicijų atvejais.

5.18 Galiausiai, be to kas išdėstyta pirmiau, reikėtų pridurti, kad nemažai struktūrų neinvestuoja į rizikos valdymo sistemas, susijusias su jų išvestinių finansinių priemonių portfeliais. Gali būti, kad šios struktūros ir toliau tikės pagalba, nors jų rizikos valdymas yra visiškai netinkamas.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese

(COM(2010) 392 galutinis – 2010/0215 (COD))

(2011/C 54/15)

Pagrindinis pranešėjas **Antonello PEZZINI**

2010 m. rugsėjo 29 d. Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese

COM (2010) 392 galutinis – 2010/0215 (COD).

2010 m. spalio 20 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (2010 m. gruodžio 8 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Antonello Pezzini ir priėmė šią nuomonę 161 nariui balsavus už, 3 – susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria Komisijos tikslui parengti išsamų teisės aktų paketą, kuris padėtų užtikrinti bendras procesines teises baudžiamajame procese ES valstybėse narėse.

1.2 Teisė į konkrečią ir tikslią informaciją yra Sąjungos teisinės tradicijos dalis ir darosi vis svarbesnė dėl didėjančio valstybių narių piliečių judumo Europos Sąjungoje.

1.3 Trečiųjų šalių piliečiai, kurių vis daugėja Europos Sąjungos teritorijoje, taip pat gali konstatuoti, kad Sąjungos teisinė kultūra yra aukšta, procedūros aiškios, atspindinčios pagarbą net ir asmens, patraukto baudžiamojon atsakomybėn, teisėms.

1.4 EESRK nuomone, direktyva grindžiamas nacionalinių teisės aktų suderinimas turi tapti teismų bendradarbiavimo pagrindu, taip pat padėti įgyvendinti į ES sutartį (SESV ir Europos Sąjungos sutartis) įtrauktą Pagrindinių teisių chartiją.

1.5 EESRK mano, kad pagrindinių žmogaus teisių apsauga taikant bendras procedūras be jokios abejonės yra svarbi sanglaudai ir skatina laisvą piliečių judėjimą ES viduje.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Siekdama užtikrinti vieną pagrindinių teisių – teisę į teisingą ir teisinės valstybės principus atitinkantį baudžiamąjį procesą, Europos Sąjunga ėmėsi konkretaus veiksmo stiprindama įtariamųjų ir kaltinamųjų baudžiamuosiuose procesuose procesines teises.

2.2 Šiuo bendru veiksmu taip pat siekiama stiprinti teises į gynybą. Tai labai svarbu, visų pirma todėl, kad tokiu būdu didinamas pasitikėjimas Europos teisingumo erdve ir įgyvendinamas baudžiamųjų nuosprendžių abipusio pripažinimo principas.

2.3 Iš tikrųjų, dėl vidaus sienų panaikinimo ir vis didesnio naudojimosi judėjimo bei apsigyvenimo laisvėmis padaugėjo asmenų, dalyvaujančių baudžiamuosiuose procesuose kitoje, ne savo gyvenamosios vietos, valstybėje narėje.

2.4 2009 m. lapkričio 30 d. ES Tarybos rezoliucijoje 2009/C295/01 primenamos:

- 1999 m. Tamperės Europos Vadovų Tarybų išvados,
- 2004 m. Hagos programa,
- 2009 m. gruodžio mėn. Stokholmo programa 2010–2014 m. laikotarpiui

ir apskritai siūloma palaipsniui pasiekti, kad būtų nuosekliai laikomasi teisingo bylos nagrinėjimo teisės ir ji būtų visapusiškai taikoma.

2.4.1 Ši rezoliucija atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje aiškiai išdėstytą principą ir sudaro bendrą įtariamųjų ar kaltinamųjų baudžiamuosiuose procesuose teisių apsaugos pagrindą.

2.5 Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir gynybos teisės taip pat numatytos ES Pagrindinių teisių chartijos 47 ir 48 straipsniuose ⁽¹⁾.

2.6 Minėtoje Tarybos rezoliucijoje išdėstyta šešių punktų veiksmų plane numatytos šios prioritetinės priemonės:

— A priemonė: kadangi, norint visiškai įgyvendinti gynybos teises, reikia šias teises žinoti, veiksmų plane numatyta, kad jeigu įtariamasis ar kaltinamasis nekalba kalba, kuri vartojama procese, ar jos nesupranta, jis turi teisę į vertėjo žodžiu paslaugas ir į būtinų procesinių dokumentų vertimą raštu ⁽²⁾,

— B priemonė: ši priemonė numato, kad asmuo, kuris įtariamasis ar kaltinamas įvykdęs nusikaltimą, turėtų žodžiu ar atitinkamais atvejais raštu gauti informaciją apie savo pagrindines teises, pvz., pateikiant pranešimą apie teises. Be to, įtariamasis asmuo taip pat turėtų greitai gauti informaciją apie jam pateiktą kaltinimą pobūdį ir pagrindą. Asmuo, kuriam pareikšti kaltinimai, turi turėti teisę tinkamu laiku gauti informaciją, kuri būtina norint pasiruošti gynybai.

3. Pasiūlymo turinys

3.1 Vadovaudamasi 2010 m. liepos 27 d. Tarybos rezoliucijos suteiktais įgaliojimais, Komisija pateikė pasiūlymą dėl direktyvos (COM(2010) 392 galutinis) dėl *teisės į informaciją baudžiamajame procese*.

3.2 Šiuo pasiūlymu dėl direktyvos siekiama konkrečiai įgyvendinti veiksmų plano B priemonę nustatant teisės į informaciją baudžiamajame procese visoje Europos Sąjungoje bendrus būtiniausius standartus.

⁽¹⁾ Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos **5 straipsnio 2 dalyje** (*Teisė į laisvę ir saugumą*) nustatyta, kad: „kiekvienam suimtajam turi būti nedelsiant jam suprantama kalba pranešama, dėl ko jis suimamas ir kuo kaltinamas“;

6 straipsnio 3 dalyje (*Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą*) nustatyta, kad: „kiekvienas asmuo, kaltinamas nusikaltimo padarymu, turi teisę mažiausiai į šias garantijas: a) kad jam būtų skubiai ir nuodugnai pranešta tokia kalba, kurią jis supranta, apie pareiškiamo jam kaltinimo pagrindą ir motyvus; b) kad jis turėtų pakankamai laiko ir galimybių pasiruošti savo gynybai; e) kad jis galėtų nemokamai naudotis vertėjo pagalba, jeigu jis nesupranta ar nekalba teismo procese vartojama kalba“.

Tos pačios teisingo bylos nagrinėjimo garantijos aiškiai išdėstytos Italijos Konstitucijos **111 str.**, su pakeitimais, padarytais Konstituciniu įstatymu Nr. 2/1999.

⁽²⁾ Direktyva 2010/64, paskelbta OL L 280, 2010 10 26, įsigaliojusi 2010 m. spalio 20 d.

3.3 Taigi, teisės aktuose numatyta, kad baudžiamojo persekiojimo institucijos įpareigos ne tik suteikti įtariamajam reikalingą informaciją, bet ir tinkamai su ja supažindinti gynybą.

3.4 Šios pozityvios ir racionalios priemonės visų pirma turėtų praktiškai padėti sutrumpinti teisminių procedūrų trukmę ir sumažinti jų kainą, tuo pačiu sumažėtų teismo klaidų ir apeliacijų skaičius.

3.5 Tokiu būdu šios priemonės, nors ir ribotos, kompensuotų papildomą finansinę naštą, kuri, be abejonės, susidarys dėl informavimo priemonių diegimo ir praktinio įgyvendinimo.

4. Specialiosios pastabos

4.1 18 konstatuojamoji dalis. Pasakymas „*prieš pat pradėdant baudžiamąjį procesą (...) turėtų būti pateikiama informacija apie teises*“ yra prieštaringas. Turėtų būti tiksliai nustatyta, kada turi būti pranešama žodžiu arba raštu apie kaltinimą.

4.2 19 konstatuojamoji dalis. Pasakymas „*informacija apie šias tuo momentu svarbias procesines teises*“ atrodo neaiškus. Būtų geriau aiškiau apibrėžti šių taikomų procesinių teisių pobūdį ir apimtį, visų pirma tam, kad būtų galima užtikrinti veiksmingą gynybą.

4.3 21 konstatuojamoji dalis. Pasakymas „*rimtas pavojus (...) vidaus saugumui*“ konstatuojamosios dalies pabaigoje gali pasirodyti neaiškus. Tačiau būdvardis „rimtas“ turėtų būti paliktas, kad būtų išvengta galimo valstybių narių noro prisidengus „*vidaus saugumo užtikrinimu*“ imtis „*politinio*“ savivaliavimo.

4.4 22 konstatuojamoji dalis. Skaidrumo požiūriu pasakymas „*mechanizmas, kuris leistų patikrinti, ar įtariamasis ar kaltinamasis...*“ būtų tikslesnis, jeigu po „*patikrinti*“ būtų pridėta „*naudojant formuliara*“.

4.5 3 straipsnio 1 dalis. Žodį „*greitai*“ būtų galima prasmingai pakeisti pasakymu „*atlikus pirmąjį veiksmą*“.

4.6 3 straipsnio 2 dalis, paskutinė pastraipa. Pasakymą „*būti nedelsiant pristatytam*“ reikėtų pakeisti formuluote „*būti skubiai pristatomas*“, kaip tai yra Europos žmogaus teisių konvencijos 5 straipsnio 3 dalyje.

4.7 4 straipsnio 1 dalis: žodį „*greitai*“ reikėtų pakeisti pasakymu „*tuo momentu*“.

4.8 6 straipsnis. Kadangi direktyvoje taip pat kalbama apie teisę į informaciją apie kaltinimus ne tik bylos nagrinėjimo metu, bet ir „ikiteisminio proceso“ metu, teisės akte turėtų būti patikslinta, kad informacija apie kaltinimus turėtų būti pateikta taip pat ir tuo metu, kai tyrimą vykdo policija arba bent jau tuo atveju, kai turimas teisėsaugos institucijos įgaliojimas ir pareiškiami pirminiai kaltinimai.

4.9 6 straipsnio 1 dalį reikėtų iš dalies pakeisti taip: „Valstybės narės užtikrina, kad įtariamajam arba kaltinamajam būtų pateikta pakankamai informacijos apie įtarimus ar kaltinimus ir pagrindą įtarimams ar kaltinimams, kad būtų užtikrintas teisingas baudžiamasis procesas“, kadangi tai atitiktų EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punkte, kuriame konkrečiai kalbama apie kaltinimo motyvus, vartojamą sąvoką.

4.10 7 straipsnio 3 dalis. Direktyvos tekste visomis kalbomis reikėtų palikti nuorodą „*indagini preliminari*“ (preliminarūs tyrimai) ir vengti pasakymo „*fase istruttoria*“ (ikiteisminis procesas), kadangi daugelyje teisinių sistemų nėra tikslaus ekvivalento.

4.11 6 straipsnio 3 dalies a įtrauka: Vietoje „aplinkybių, kuriomis padaryta nusikalstama veika“ turėtų būti „aplinkybių, kuriomis įtariama, kad padaryta nusikalstama veika“, nes kaltinimo metu dar nėra nustatyta, ar nusikalstama veika tikrai buvo padaryta. Tokia išvada galima tik išnagrinėjus bylą.

4.12 6 straipsnio 3 dalis, a punktas. Pasakymas „*įskaitant veikos padarymo laiką, vietą ir įtariamojo arba kaltinamojo dalyvavimo darant veiką laipsnį*“ būtų tikslesnis, jeigu žodis „*laipsnį*“ būtų pakeistas formuluote „*faktinį vaidmenį*“.

4.13 6 straipsnio 3 dalis: įrašyti tris naujus punktus:

- c) sankcijos, taikomos už pirmiau aprašytą nusikalstamą veiką, dydis;
- d) terminai ir gynybos būdai bei įrodymo priemonės;
- e) kiekvieno prisipažinimo atitinkamas įvertinimas.“

4.14 7 straipsnio 2 dalis. Kai įgyvendinamas *slaptumas*, kuriuo remiantis gali būti neišduodami leidimai užbaigus baudžiamąjį tyrimą susipažinti su kai kuriais dokumentais, kompetentingoms teisėsaugos institucijoms neturėtų būti suteikiama pernelyg didelė veiksmų laisvė, kadangi tyrimui pasibaigus paprastai galima laisvai susipažinti su procesiniais dokumentais.

4.15 7 straipsnio 3 dalis. Direktyvos tekste visomis kalbomis reikėtų palikti nuorodą „*indagini preliminari*“ (preliminarūs tyrimai) ir vengti pasakymo „*fase istruttoria*“ (ikiteisminis procesas), kadangi daugelyje teisinių sistemų nėra tikslaus ekvivalento.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/18/EB nuostatos dėl valstybių narių galimybės savo teritorijoje riboti ar drausti GMO auginimą

(COM (2010) 375 galutinis – 2010/0208 (COD))

(2011/C 54/16)

Pranešėjas **Gerfried GRUBER**

Europos Parlamentas, 2010 m. rugsėjo 7 d., ir Taryba, 2010 m. rugsėjo 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/18/EB nuostatos dėl valstybių narių galimybės savo teritorijoje riboti ar drausti GMO auginimą

COM(2010) 375 galutinis – 2010/0208 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. lapkričio 17 d. priėmė savo nuomonę.

467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 9 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 169 nariams balsavus už, 12 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK pripažįsta, kad genetiškai modifikuotų organizmų naudojimas Europos žemės ūkyje kelia didelį nerimą nemažai Europos visuomenės daliai. Todėl Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos pastangas pradėti spręsti šį labai opų valstybių narių laisvės nuspręsti dėl GMO auginimo klausimą siekiant rasti įgyvendinamą sprendimą ir propaguoti europinį pagrindą, suderinamą su sklandžiu vidaus rinkos veikimu. Tačiau EESRK mano, kad pateiktas pasiūlymo projektas, iš esmės pagrįstas etikos ir moralės kriterijais, sukėlė daugiau neaiškumų nei tikrumo ir galėtų lemti tai, kad būtų platinamos valstybių ir regionų priimtoms (teisiškai nepastovios) priemonės, galinčios daryti poveikį ES vidaus rinkai, veiklos vykdytojų teisiniui saugumui ir visos sistemos patikimumui.

1.2 Komiteto nuomone, šis pateiktas pasiūlymas dėl pirmiau išdėstytų priešasčių turėtų būti gerokai pagerintas ir sukonkretintas, visų pirma siekiant sukurti suinteresuotiems subjektams teisinį tikrumą. Komitetas mano, kad toks teisinis tikrumas galėtų būti pasiektas ES antrinėje teisėje nustatčius konkretų ir įgyvendintą teisinį pagrindą, nustatantį konkrečias priešasčių, sąlygas ir procedūras, taikytinas nacionalinėms priemonėms. Dar bendriau kalbant, Komitetas ragina toliau aiškintis dėl pasiūlymo teisinio pagrindo ir galimų valstybių narių draudimų pagal 26b straipsnį derėjimo su ES vidaus rinkos taisyklėmis ir PPO prekybos srities teise ir kitais tarptautiniais įsipareigojimais.

1.3 Valstybių narių taikomų GMO auginimo apribojimų klausimas labai susijęs su sambūvio ir atsakomybės už GMO žalą ir netyčinį susimaišymą klausimais. Todėl Komitetas mano, kad šie

dokumentai turėtų būti nagrinėjami kartu arba kartu pateikiant pasiūlymus dėl įstatymo galią turinčio akto, taip pat atsižvelgiant į išsamesnę ES žemės ūkio biotechnologijų srities reguliavimo bazės peržiūrą ir į 2008 m. gruodžio mėn. Aplinkos tarybos išvadas.

1.4 Kadangi Komisijos dabartinis pasiūlymas pateikiamas tebevykstant galiojančios teisinės bazės bendrai peržiūrai, negalima pateikti galutinės nuomonės dėl pasiūlymo, nes jį būtų galima tinkamai įvertinti tik kartu su šiuo metu vertinama visa leidimų išdavimo sistema ir visa teisine baze. Tačiau dėl to neturėtų būti nepagrįstai vėluojama patobulinti pasiūlymą.

2. Bendrosios aplinkybės ir pasiūlymas dėl reglamento

2.1 Europos Sąjunga turi išsamią teisinę bazę, pagal kurią išduodami leidimai auginti genetiškai modifikuotus organizmus (GMO). Jų auginimą reglamentuoja Direktyva 2001/18/EB⁽¹⁾ ir Reglamentas (EB) Nr. 1829/2003⁽²⁾. Dėl GMO, kuriems auginti

(1) 2001 m. kovo 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/18/EB dėl genetiškai modifikuotų organizmų apgalvoto išleidimo į aplinką ir panaikinanti Tarybos direktyvą 90/220/EEB (OL L 106, 2001 4 17, p. 1).

(2) 2003 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų (OL L 268, 2003 10 18, p. 1).

jau buvo suteiktas leidimas valstybių narių lygiu, apribojimo galima taikyti apsaugos priemonės, paremtas papildomais moksliniais duomenimis, kurie leidžia manyti, kad tam tikras GMO kelia pavojų žmonių sveikatai ar aplinkai, Direktyvos 2001/18/EB 23 straipsnyje nustatytais sąlygomis, remiantis papildomais moksliniais duomenimis, pagal kuriuos GMO kelia pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai. Be to, pagal 26a straipsnį valstybės narės gali imtis tinkamų priemonių, kad užkirstų kelią netyčiniam GMO atsiradimui kituose produktuose (sambūvis).

2.2 2009 m. kovo mėn. Taryba atmetė Komisijos pasiūlymus, kuriuose prašoma Austrijos ir Vengrijos panaikinti savo nacionalines apsaugos priemones, nes jos nebuvo pakankamai moksliskai pagrįstos. Ši pozicija atsispindi ir panašiuose ankstesniuose Tarybos balsavimuose, taigi galima kalbėti apie politinio akligatvio situaciją, panašią į leidimų sistemos situaciją. 13 valstybių narių⁽³⁾ 2009 m. birželio mėn. bendrame pareiškime paragino Komisiją parengti pasiūlymus dėl laisvės valstybėms narėms suteikimo spręsti dėl GMO auginimo.

2.3 Remdamasi Komisijos pirmininko José Manuel Barroso politinėmis gairėmis, Europos Komisija 2010 m. liepos 13 d. sprendimu pateikė pasiūlymą dėl įstatymo galią turinčio akto, kuriuo valstybėms narėms paliekama laisvė spręsti pačioms dėl GMO auginimo. Komisijos pasiūlymus sudaro Komunikatas dėl valstybių narių laisvės spręsti dėl genetiškai modifikuotų kultūrų auginimo⁽⁴⁾ ir Reglamento projektas, kuriuo atitinkamai pataisoma teisinė bazė⁽⁵⁾.

2.4 Techniniu požiūriu reglamentas naudojamas papildyti Direktyvą 2001/18/EB nauju 26b straipsniu. Pagal šią nuostatą valstybės narės gali nustatyti priemones apriboti arba uždrausti savo teritorijoje auginimą tų GMO, kuriems jau buvo išduotas leidimas auginti vidaus rinkoje, jei jos pateikia pagrindimą, kuris nesusijęs su pavojumi aplinkai ar žmonių sveikatai, tačiau numatytą galiojančioje leidimų išdavimo sistemoje ir atitinkantį Sutartis.

2.5 Pasiūlymo dėl reglamento tikslas – atsižvelgiant į subsidiarumo principą suteikti valstybėms narėms daugiau laisvės priimti sprendimus dėl GMO auginimo ir užtikrinti reikiamą teisinį tikrumą. Komisija laikosi nuomonės, kad pasiūlymas dėl reglamento atitinka vidaus rinkos taisykles ir tarptautinius įsipareigojimus. Komisija mano, kad nauja sistema taip pat neprieštaruja galiojančiai leidimų išdavimo sistemai, o tik ją papildo.

2.6 Lapkričio 5 d. Tarybos teisės tarnybos paskelbė nuomonę dėl teisinio pagrindo pasirinkimo, galimų nacionalinių priemonių ir siūlomų priemonių suderinamumo su GATT susitarimais. Teisės tarnyba mano, kad pasirinktas teisinis pagrindas yra netinkamas, išreiškia rimtų abejonių dėl priemonių, kurių galėtų imtis valstybės narės, suderinamumo su Sutartimis ar GATT ir pabrėžia, kad Teisingumo Teisme ir Pasaulio prekybos organizacijoje sunku apginti valstybės ar regiono vadovaujantis etikos ir moralės kriterijais taikomą priemonę. Šias abejones iš dalies patvirtina ir Europos Parlamento Teisės tarnyba. Europos Parlamentas savo 2010 m. lapkričio 17 d. nuomonėje iškėlė tas pačias abejones, ar

visuomenės dorovės dėsniais pagrįsti galimi įrodymai, kodėl valstybėse nustatyti apribojimai, atitinka ES vidaus rinkos taisykles ir PPO prekybos teisę.

3. Galiojanti leidimų auginti GMO išdavimo sistema

3.1 Europos lygiu nustatyta leidimų išdavimo tvarka turi užtikrinti aukštą žmonių gyvybės ir sveikatos, gyvūnų sveikatos ir gerovės, aplinkos ir vartotojų interesų apsaugos lygį ir kartu sklandų vidaus rinkos veikimą.

3.2 Galiojančios leidimų auginti ir naudoti GMO išdavimo taisyklės grindžiamos (teisiniais) pagrindiniais principais, kurių, EESRK nuomone, derėtų laikytis. Tai yra:

- nepriklausomas ir mokslo žiniomis pagrįstas leidimų išdavimas,
- aukštas sveikatos ir aplinkos apsaugos lygis remiantis atsargumo principu,
- vidaus rinkos taisyklių ir tarptautinių įsipareigojimų laikymasis,
- pasirinkimo laisvė ir skaidrumas visoje maisto grandinėje,
- teisinis tikrumas ir
- subsidiarumas ir proporcingumas.

3.3 Europos Komisijos pasiūlymus reikia vertinti atsižvelgiant į laiko ir turinio aplinkybes, susijusias su 2008 m. gruodžio mėn. Tarybos išvadų įgyvendinimu, kur, be kita ko, reikalaujama persvarstyti galiojančią leidimų išdavimo sistemą, o šį darbą numatoma baigti 2010 m. pabaigoje. Šiuo atveju kalbama apie naują EMST gairių dėl galimo pavojaus sveikatai ir aplinkai reglamentavimą⁽⁶⁾, Europos Komisijos ataskaitą dėl aplinkos stebėsenos išdavus leidimą pagerinimo ir tyrimą dėl GMO auginimo socialinio, ekonominio ir ekologinio poveikio. Be to, bus vertinama tiek GMO maisto ir pašarų, tiek GMO auginimo teisinė bazė. Iki 2012 m. turėtų būti visapusiškai peržiūrėta leidimų auginti GMO išdavimo sistema.

3.4 Be to būtina išnagrinėti nacionalinių draudimų auginti arba auginimo apribojimų ir sambūvio taisyklių sąsają, kadangi abu klausimai yra glaudžiai susiję, o Europos Komisija nori suteikti valstybėms narėms daugiau lankstumo ir šiuo klausimu. Šiuo požiūriu svarbios Komisijos pastabos, pateiktos jos 2009 m. balandžio 3 d. ataskaitoje dėl Sambūvio gairių⁽⁷⁾ įgyvendinimo.

⁽³⁾ AT, BG, IE, EL, CY, LV, LT, HU, LU, MT, NL, PL ir SI.

⁽⁴⁾ COM(2010) 380 galutinis.

⁽⁵⁾ COM(2010) 375 galutinis.

⁽⁶⁾ Žr. pradėtas viešas konsultacijas dėl lapkričio 12 d. EMST projekto, kurios vyks iki 2011 m. sausio 24 d., tinklalapis: www.efsa.europa.eu/en/press/news/gmo101112.htm.

⁽⁷⁾ COM (2009) 153 galutinis.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Nors Komitetas dar nepareiškė savo nuomonės dėl konkrečių nacionalinių draudimų auginti GMO, tačiau jau anksčiau jis yra išsakęs savo nuomonę dėl tam tikrų dalykų, kurie siejasi su pasiūlymu dėl reglamento ir kurie vis dar gali būti laikomi pasiūlymais arba deramu indėliu į diskusiją.

4.2 2004 m. gruodžio 16 d. nuomonėje savo iniciatyva ⁽⁸⁾ Komitetas išsamiai nagrinėjo GMO, tradicinės ir ekologinės žemdirbystės sambūvio klausimus ir pateikė pasiūlymus dėl reglamentavimo lygmens. Šioje nuomonėje be kita ko sakoma, kad tam tikras priemonės, kuriomis siekiama išvengti kryžminimosi pagal atitinkamas regionines sąlygas, ir regionines nuostatas dėl auginimo arba auginimo uždraudimo reikėtų reglamentuoti nacionaliniu lygiu. Be to, pabrėžiama būtinybė nustatyti ES lygio būtinausias sambūvio ir atsakomybės normas.

4.3 Ypač didelį dėmesį reikia skirti saugomų gamtinių teritorijų ir kitų ekologiškai jautrių teritorijų apsaugos priemonėms. Taip pat reikia atsižvelgti į regiono ekonominių ir kultūrinių interesų apsaugos priemones ir kitą socialinį ir ekonominį poveikį.

4.4 Komitetas toje nuomonėje taip pat nurodė, kad prielaidos sambūviui priklauso nuo regioninių aplinkybių, ir kad lygiagretus GMO ir ne GMO auginimas – tiek tradicinis, tiek ekologiškas – yra neįmanomas, ypač smulkiose ūkiuose.

4.5 Nuomonėje taip pat buvo nagrinėjamos rinkodaros galimybės, susijusios su kokybės ženklų naudojimu ir kilmės garantijomis, kai atsižvelgiant į vartotojų lūkesčius nenaudojami GMO. Todėl daugelis regionų pasiskelbė neauginantys genetiškai modifikuotų augalų, ir todėl Komitetas atkreipė dėmesį į su tuo susijusią teisinį netikrumą, kurį reikia išsklaidyti.

5. Konkrečios pastabos ir neišspręsti klausimai

5.1 Galimo draudimo auginti ir auginimo ribojimo kriterijai

5.1.1 Direktyva 2001/18/EB buvo suderintos leidimų auginti GMO išdavimo taisyklės, įskaitant apsaugos priemonių taikymą pagal 23 straipsnį ir sambūvį pagal 26a straipsnį. Suderinimo pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis (ankstesnis ES sutarties 95 straipsnis) dėl teisės aktų suderinimo siekiant vidaus rinkos tikslų. Naujasis 26b straipsnis leidžia valstybėms narėms uždrausti auginti GMO, net jei buvo išduotas ES lygmens leidimas auginti.

5.1.2 Pirmiausia kyla klausimas, koku mastu nacionaliniam draudimui gali būti taikoma išimtis srityje, kurios teisė yra suderinta, ir ar šis draudimas neprieštaruoja bendrosioms vidaus rinkos teisinėms nuostatoms. Be to, pagal neseniai paskelbtą Tarybos

teisės tarnybos nuomonę ⁽⁹⁾ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnyje nurodytas teisinis pagrindas yra negaliojantis, atsižvelgiant į pasiūlyme dėl 26b straipsnio nurodytus tikslus, turinį ir taikymo sritį. Kita vertus, EP Teisės skyrius neabejoja tuo, kad teisinis pasiūlymo pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis, taigi akivaizdu, kad ES lygmeniu šis klausimas teisiniu požiūriu aiškinamas skirtingai, todėl reikėtų išsiaiškinti, kaip yra iš tikrųjų, ir šią problemą išspręsti.

5.1.3 Pasiūlyme nepateikiamas nei išsamus, nei dalinis priežasčių, dėl kurių valstybės narės galėtų taikyti draudimą, sąrašas. Tik 26b straipsnyje nurodoma, kad priežastys turi būti kitos nei tos, kurios nagrinėjamos pagal leidimų išdavimo procedūrą. Todėl negalima nurodyti priežasčių, kuriomis jau buvo remiamasi vertinant pavojų aplinkai ir sveikatai pagal ES leidimų išdavimo sistemą, arba su jomis susijusių priežasčių. EESRK nuomone, pasiūlymu suteikiamas teisinis tikrumas galėtų būti tvirtesnis, įskaitant patį 26b straipsnį, preliminarų (nors ir nebaigtinį) konkrečių priežasčių, dėl kurių valstybės narės galėtų apriboti ar uždrausti auginti GM pasėlius, sąrašą. Tokios priežastys galėtų būti ne tik etiniai, moraliniai ir religiniai argumentai, bet ir tam tikri socialiniai ir ekonominiai dalykai. Toks paaiškinimas antrinės teisės aktuose būtų *lex specialis*, palyginti su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 36 straipsnyje išvardytomis priežastimis ir toliau išsamiau išdėstytomis ETT praktikoje, taigi būtų didesnė atitiktis vidaus rinkos taisyklėms ir Sutartims.

5.2 Teisinis tikrumas

5.2.1 Komitetas mano, kad vien tik nuoroda į pirminę teisę teisinio tikrumo nesuteikia. Šiuo požiūriu pavyzdžiu galėtų būti Europos Teisingumo Teismo sprendimas C-165/08 ⁽¹⁰⁾, kuriame nacionalinis draudimas išduoti leidimą GMO sėkloms yra laikomas prieštaraujančiu ES nuostatoms. Šis sprendimas rodo, kad valstybėms narėms sunku remtis kitomis priežastimis nei sveikatos ir aplinkos apsauga.

5.2.2 Tačiau EESRK pripažįsta, kad dabartinėmis teisinėmis ir politinėmis sąlygomis aiškios ir solidžios teisinės bazės sukūrimas turėtų suteikti valstybėms narėms daugiau teisinio tikrumo nei yra šiuo metu. Tačiau tai veikiausiai būtų galima pasiekti konkrečiu ir išsamiau teisiniu pagrindu antrinėje teisėje (pavyzdžiui, Direktyvoje 18/2001/EB), įskaitant priežastis, sąlygas ir procedūras, nei nuoroda į menkas ir neaiškias veiksmų laisvės galimybes, kurias suteikia bendrosios vidaus rinkos taisyklės.

5.3 EFSA tikrinimo apimtis. Bendradarbiavimas su valstybėmis narėmis

5.3.1 Dėl mokslu pagrįstos leidimų išdavimo sistemos užtikrinimo reikia nurodyti EFSA gairių dėl galimo pavojaus sveikatai ir aplinkai vertinimo peržiūrą, kuri, valstybėms narėms pritarus, turėtų būti ir norminio pobūdžio. Šiuo požiūriu EESRK tikisi, kad pagal leidimų išdavimo procedūrą toliau bus vystomas mokslu pagrįstas ir nepriklausomas tikrinimas remiantis atsargumo principu.

⁽⁹⁾ Tarybos teisės tarnybos nuomonė, 5/11/2010, 2010/0208(COD), 15696/10.

⁽¹⁰⁾ 2009 m. liepos 16 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas C-165/08 (Europos Komisija prieš Lenkijos Respubliką).

⁽⁸⁾ OL C 157, 2005 6 28, p. 155.

5.3.2 EESRK siūlo apsvaistyti, ar nagrinėjama specialias temas Europos maisto saugos tarnyba (EFSA) neturėtų į GMO mokslinio rizikos vertinimo procedūrą labiau įtraukti valstybių narių. Reglamentu (EB) Nr. 178/2002 ⁽¹¹⁾ EFSA buvo sukurta tam, kad teiktų mokslines nuomones maisto produktų ir pašarų saugos klausimais ir atkreiptų dėmesį į galimą pavojų aplinkai. Suprantama, GMO poveikis aplinkai stebimas ir valstybėse narėse. Jos galėtų nuodugniau išnagrinėti ir įvairius su aplinka susijusius ypatumus savo teritorijoje. Rezultatus turėtų pripažinti EFSA.

5.3.3 Apskritai, reikėtų nustatyti metodikos kriterijus, kuriuos turėtų atitikti visi Europos maisto saugos tarnybai pateikiami ir jos pačios moksliniai darbai. Tai turėtų apimti ir tarpusavio darbų vertinimą, kuris užtikrintų geresnį EFSA ir valstybių narių veiksmų koordinavimą ⁽¹²⁾. EESRK supranta, kad EFSA oficialiai taiko kiek galima aukštesnius, moksliskai visiškai nepriklausomus rizikos vertinimo kriterijus, todėl yra labai gerą reputaciją tarptautiniu mastu turinti ES agentūra. EFSA ir mokslinių tyrimų institutai, universitetai ir nepriklausomi mokslininkai turėtų glaudžiau bendradarbiauti valstybėse narėse rengdami mokslinių tyrimų metodus.

5.3.4 Nepaisant to, kas išdėstyta pirmiau, EESRK, norėdamas padidinti GMO mokslinio vertinimo proceso skaidrumą ir pagerinti jo kokybę, siūlo atlikti EFSA reformą, kad GMO grupėje būtų atstovaujama visoms interesų grupėms (vartotojams, pramonei, prekybininkams, ekologiškų kultūrų augintojams, ekologiška gyvulininkystėje besiverčiantiems ūkininkams, vartotojų kooperatyvams, mitybos specialistams, gydytojams ir kt.), o ne tik mokslininkams.

5.4 Vidaus rinka

5.4.1 Europos Komisija mano, kad galimybė taikyti nacionalinius draudimus nesutrikdys GMO kaip sėklos, maisto produktų ar pašarų vidaus rinkos. Ši prielaida yra ginčytina, nes bent jau tose vietovėse ar valstybėse narėse, kuriose buvo uždrausta auginti GMO, galėtų būti varžoma prekyba ta GMO sėkla, kuriai buvo išduotas leidimas. Taip galima galvoti remiantis esama ETT teismine praktika panašiais atvejais ⁽¹³⁾.

5.4.2 Šiuo metu sunku įvertinti, ar draudimas auginti GMO gali sukelti konkurencijos iškraipymus. Jeigu nebus (būtiniausių) ES

lygio sambūvio ir atsakomybės normų, kils pavojus, kad genetiškai nemodifikuotų organizmų žemės ūkio sektoriuje nebus sudarytos visiems vienodos sąlygos. Bet koku atveju būtinos sambūvio užtikrinimo priemonės yra susijusios su pastangomis ir sąnaudomis, į kurias reikia atsižvelgti ateityje priimant sprendimus. Antra vertus, GMO nenaudojimas gali suteikti rinkodaros pranašumų, nors kainodara visada priklauso nuo vartotojų elgesio.

5.4.3 Genetiškai modifikuotiems augalams iš dalies reikia kitokių auginimo metodų ir priemonių, pavyzdžiui, kitų augalų apsaugos produktų, nei tradiciniams augalams, o dėl nepakankamos ir neveikiančios augalų apsaugos produktų vidaus rinkos jų gali pritrūkti. Šiuo pavyzdžiu norima parodyti, kokiomis skirtingomis sąlygomis ūkininkai turi priimti sprendimus, ką ir kaip jiems auginti.

5.5 Socialinis ir ekonominis poveikis

5.5.1 Dėl leidimų auginti GMO socialinio ir ekonominio poveikio Komisija turėtų pateikti ataskaitą 2010 m. pabaigoje. Vertinant pateiktą pasiūlymą turėtų būti atsižvelgta į šios ataskaitos rezultatus, nes grindžiant draudimą auginti pagal 26b straipsnį tikriausiai bus nurodomas ekonominis, socialinis ir aplinkosauginis poveikis. O kol ataskaita neparengta, sunku pateikti išsamią nuomonę dėl šio pasiūlymo.

5.5.2 Taip pat reikia paminėti, kad tam tikromis sąlygomis jau dabar Reglamentu (EB) Nr. 1829/2003 leidžiama, atliekant pavienius rizikos valdymo vertinimus, atsižvelgti į kitus veiksnius nei tuos, kurie kelia pavojų sveikatai ir aplinkai.

5.5.3 Kadangi trūksta žinių apie poveikį ekonomikai ir konkurencijos teisei, pasiūlyme reikėtų numatyti vertinimą, o Europos Komisija turėtų atlikti pirminį poveikio vertinimą.

5.6 Tarptautiniai įsipareigojimai

5.6.1 Komiteto nuomone, svarbu nustatyti, ar laikomasi tarptautinių įsipareigojimų, visų pirma PPO, GATT ir Kartachenos protokolo. Kadangi tikėtina, jog norinčios taikyti draudimą auginti šalys remsis naujuoju 26b straipsniu, itin svarbu, kad šis sprendimas būtų paremtas solidžia, visame pasaulyje pripažinta teisine baze.

⁽¹¹⁾ 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, nustatantis maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiantis Europos maisto saugos tarnybą ir nustatantis su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (OL L 31, 2002 2 1, p. 1).

⁽¹²⁾ Žr. Vengrijos bylą prieš Europos Sąjungą dėl Amflora (bylos Nr. T-240/10).

⁽¹³⁾ Žr., pvz., bylas C-110/05, Komisija prieš Italiją; C-142/05 Mickelson ir Roos; C-188/04, Alfa Vita; ir C-416/00 Morellato.

5.6.2 Turėdamas omenyje šio klausimo svarbą, EESRK pasigenda išsamesnio Europos Komisijos paaiškinimo, ar pasiūlymas atitinka tarptautinius ES išpareigojimus. Todėl reikėtų atsižvelgti į Europos institucijų teisės tarnybų nuomones dėl atitikties PPO nuostatoms, pirmiausia Tarybos teisės tarnybos neseniai parengtą nuomonę⁽¹⁴⁾, kurioje labai suabejota dėl atitikties Sutartims arba GATT dėl valstybių narių visų priemonių, kurios galėtų būti nustatytos pagal naująjį 26b straipsnį ta forma, kurią pasiūlė Komisija. Be to, Europos Parlamento teisės skyrius išreiškė panašių abejonių, ar galimi įrodymai, pagrįsti, pavyzdžiui, visuomenės dorovės principais, atitiks ES vidaus rinkos taisykles ir PPO prekybos teisę.

5.7 Pasirinkimo laisvė visoje maisto produktų grandinėje

5.7.1 Nemažiau svarbu tinkamai atsižvelgti tiek į gamintojų ir mažmenininkų, tiek į vartotojų pasirinkimo laisvę. Iš esmės gamintojai kaip verslininkai turi turėti teisę laisvai nuspręsti dėl auginimo metodų. Panašiai importuotojams ir prekybininkams turėtų būti sudaryta galimybė toliau vykdyti savo teisėtą profesinę veiklą neatsižvelgiant į siūlomą naująjį 26b straipsnį.

5.7.2 Todėl nacionaliniai apribojimai ar auginimo uždraudimas turėtų būti grindžiami bendraisiais Sutarčių principais, visų pirma subsidiarumo ir proporcingumo principais.

5.7.3 Kad vartotojai taip pat turėtų teisę laisvai rinktis maisto produktus su GMO ir be GMO, būtinas sklandžiai veikiantis atsekamumas ir ženklavimas, taip pat būtina vartotojus tenkinanti pasiūla. Šiuo požiūriu reikia visų pirma atkreipti dėmesį į šių produktų prieinamumą regionuose. EESRK pabrėžia, kad Europos vartotojas turi aiškiai suprasti, kad galimas GMO auginimo uždraudimas jo regione ar šalyje neužkirs kelio laisvai GMO prekybai šioje teritorijoje ir tolesniam masiniam GMO, skirtų pašarams ar žmonių vartojimui, importui iš trečiųjų šalių, užtikrinančių abejotiną atsekamumą.

5.8 Sąveika su sambūvio klausimais

5.8.1 Apskritai sambūvio tikslas yra išvengti atsitiktinio tradicinių arba ekologinių produktų užteršimo GMO, kad gamintojams ir vartotojams būtų paliekama pasirinkimo laisvė ir kad būtų išvengta ekonominės žalos įmonėms.

5.8.2 EESRK mano, kad veiksmingas sambūvio įgyvendinimas ir užtikrinimas yra svarbus veiksnys kalbant apie GMO naudojimą, nors ir esama dar daug neaiškumų ir reikia toliau kaupti žinias – visų pirma apie ilgalaikį poveikį – visais lygmenimis.

5.8.3 Nors galimas uždraudimas auginti pagal Komisijos pasiūlymą ir galėtų sumažinti atsitiktinio GMO atsiradimo arba kryžminimosi problemą atitinkamose vietovėse, jis neturėtų jokių būdu menkinti pastangų kurti ilgalaikio įvairių auginimo metodų sambūvio taisykles. Kaip Komitetas yra rekomendavęs 2004 m.⁽¹⁵⁾, minimaliai suderinti ES lygiu sambūvio ir atsakomybės normas (arba alternatyviai 26a straipsnyje teisinį reikalavimą, kad valstybės narės priimtų tokias taisykles nacionaliniu ar regioniniu lygiu) yra privaloma, kad būtų užtikrinta pasirinkimo laisvė, vienodos veiklos sąlygos žemės ūkio sektoriuje ir kontroliuoti GMO auginimo socialinį ir ekonominį poveikį. Tai ypač svarbu pasienio regionams.

5.8.4 Jei sambūvio taisyklės bus kuriamos daugiau nacionaliniu ir regionų lygiu, dar svarbesnis bus keitimasis žiniomis ir gerąja praktika. Todėl reikia atitinkamai pakeisti Europos sambūvio biuro darbą, kad į jį būtų įtraukti suinteresuotieji subjektai visais lygmenimis.

5.8.5 Be to, vis dar neatsakytas klausimas dėl GMO ribinės vertės sėklose bei dėl neturinčių ES leidimo GMO ribinės vertės įvežamose į ES prekėse (tai pasakytina visų pirma apie pašarus). Europos Komisija dar turi atsakyti į šiuos klausimus ir privalo imtis skubių priemonių savo pateiktiems pasiūlymams įgyvendinti.

5.9 Tarptautinis aspektas ir atsakomybės klausimai

5.9.1 Vis dar lieka neišaiškintos taisyklės dėl atsakomybės už atsitiktinį užteršimą GMO, visų pirma už užteršimą už nacionalinių sienų. Šiuo metu nėra jokių kaimyninių valstybių narių išpareigojimų informuoti apie tai, kur auginami GMO. Taigi, informacija keičiamasi tik tada, kai užmezgami asmeniniai ryšiai.

5.9.2 Vienas pasiūlymų būtų įpareigoti valstybes nares, kurios augina GMO pasienyje, paskelbti internete informaciją apie GMO auginimą kaimyninių valstybių kalba. Tokios priemonės galbūt padėtų įgyvendinti teisę kelti tarptautinius ieškinius atsitiktinio GMO atsiradimo atvejais ir dėl su tuo susijusios ekonominės žalos.

5.9.3 Padėtį taip pat pagerins 2010 m. spalio 12 d. priimtas Kartachenos protokolo papildymas, kuriame nustatytos bendros taisyklės dėl atsakomybės už tarpvalstybinį transportą ir žalos biologinei įvairovei atlyginimo. Jame numatytus išpareigojimus reikėtų nedelsiant įgyvendinti.

⁽¹⁴⁾ Tarybos teisės tarnybos nuomonė, 5/11/2010, 2010/0208(COD), 15696/10.

⁽¹⁵⁾ OL C 157, 2005 6 28, p. 155.

5.9.4 Be to, EESRK siūlo ištirti, ar privalomos Europos nuostatos dėl sambūvio ir atsakomybės (arba 26a straipsnyje valstybėms narėms nustatytas teisinis reikalavimas tokias taisykles patvirtinti nacionaliniu ar regioniniu lygmeniu) galėtų būti privalomos bent jau valstybių narių pasienio regionuose ir ar jomis būtų galima sumažinti privačių subjektų atsakomybės riziką ir išsklaidyti

valstybių narių abejones. Komitetas pažymi, kad tokių taisyklių dėl atsakomybės reikia skubiai, nes draudimo pramonė tebeatsako drausti nuo su GMO susijusios žalos, o dabar galiojančia ES atsakomybės už aplinkos apsaugą tvarka, nustatyta Direktyvoje 2004/35/EB, nepakankamai užtikrinama galimybė apsisaugoti nuo tokios rūšies žalos.

2010 m. gruodžio 9 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Šis sakinyss buvo išbrauktas, nes buvo priimtas atitinkamas pakeitimas, nors prieš jį buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų.

5.8.5 punktas

„Sprendimas dėl nedidelio neleistino GMO kiekio turėtų būti techninio pobūdžio, nustatant mažiausią leistiną kiekį tiek gyvūnų pašarams, tiek visai maisto pramonei.“

Balsavimo rezultatai

Už: 83

Prieš: 79

Susilaikė: 29

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „Europos skaitmeninė darbotvarkė“

(COM(2010) 245 galutinis)

(2011/C 54/17)

Pranešėjas **Thomas McDONOGH**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. gegužės 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos skaitmeninė darbotvarkė“

COM (2010) 245 galutinis.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. lapkričio 16 d. priėmė savo nuomonę.

467-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. gruodžio 8–9 d. (gruodžio 8 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 83 nariams balsavus už ir 1 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos komunikatą dėl Europos skaitmeninės darbotvarkės. Komitetas pritaria Komisijos susirūpinimui dėl finansų krizės padarytos žalos Europos ekonominei ir socialinei pažangai. Komitetas pritaria, kad didelį informacinių ir ryšių technologijų (IRT) potencialą galima panaudoti skaitmeninei ekonomikai mobilizuoti, kad būtų suteiktas gyvybiškai būtinas postūmis ekonomikos augimui ir europiečių gyvenimo sąlygų gerinimui. Be to, Komitetas pritaria Komisijai, kad įvairias IRT sričiai ir skaitmeninei darbotvarkai skirtas politikos iniciatyvas reikia sujungti ir valdyti vadovaujantis nuosekliu veiksmų planu.

1.2 Tačiau, nors kai kurios komunikato dalys parašytos gerai ir jose aiškiai apibrėžtos politikos iniciatyvos, kurių reikia imtis, tačiau kitose dalyse, pavyzdžiui, skyriuose, kuriuose kalbama apie IRT teikiamą naudą ES visuomenei ir tarptautinius skaitmeninės darbotvarkės aspektus, neaiškiai pasakyta apie veiksmų planą. Komitetas tikisi, kad reikiamu laiku išsamiose konsultacijose dėl konkrečių iniciatyvų bus išsamiai aptarti visi skaitmeninės darbotvarkės elementai. Komitetas pasirengęs deramai dalyvauti šiose konsultacijose.

1.3 Komitetas atkreipia dėmesį į Komisijos nustatytas problemas, trukdančias dinamiškos skaitmeninės ekonomikos plėtojimui Europoje – visų pirma susijusias su 27 šalis apimančios Sąjungos komerciniu, kultūriniu ir teisiniu susiskaidymu ir nuolatiniams nepakankamoms investicijomis į tinklus, IRT švietimą, mokslinius tyrimus ir inovacijas.

1.4 ES jau seniai skiria daug dėmesio šioms problemoms, tačiau nepaisant visų dedamų pastangų ir veiksmų planų, pasiekta mažesnė nei tikėtasi pažanga. Nepriimtina, kad dabar, 2010 m., 30 proc. ES namų ūkių vis dar neturi interneto prieigos⁽¹⁾ ir kad ekonomikos krizės metu Europa negali pakankamai pasikliauti, kad skaitmeninės ekonomikos augimas padės greitai atsigausti.

1.5 Nors Europa yra vienas iš pasaulio regionų, kuriuose tinklai labai gerai išplėtoti, tai, kad IRT pagrįsti produktai ir paslaugos yra sudėtingi, ne visiems prieinami ir tinkami naudoti, yra didelė kliūtis daugelio žmonių, ypač vyresnio amžiaus ir fiziškai neįgalių, įtraukčiai. Europa dėmesį turėtų sutelkti į tai, kaip geriau sukurti IRT produktai ir paslaugos galėtų patenkinti senėjančios visuomenės ir neįgalių žmonių poreikius, kartu reikėtų atsižvelgti į atitinkamų Jungtinių Tautų konvencijų tikslus.

1.6 Komitetas yra nepatenkintas, kad jo nuolatiniai raginimai, į universaliųjų paslaugų įpareigojimų apimtį įtraukti interneto prieigą, lieka be atsako. Jei ES iš tikrųjų nori įgyvendinti Skaitmeninę darbotvarkę ir e. įtraukties principą, būtina nedelsiant imtis priemonių šiuo klausimu. Komitetas pripažįsta, kad ši priemonė susijusi su dideliais finansavimo iššūkiais ir rekomenduoja pagal skaidrius, objektyvius ir proporcingus kriterijus ES lėšas skirti infrastruktūros paslaugų teikėjams.

(1) Eurostat pranešimas spaudai STAT/09/176.

1.7 ES konkurencingumas pažangios IRT infrastruktūros, IRT moksliniams tyrimams ir plėtrai skiriamų išlaidų ir piliečių dalyvavimo skaitmeninėje ekonomikoje srityse, lyginant su JAV, Japonijos ir Pietų Korėja, kiekvieną dieną mažėja. Ši konkurencingumo pasaulio mastu praradimą būtina iš esmės pakeisti veiksmingai taikant radikalias politines iniciatyvas.

1.8 Komitetas mano, kad nepatenkinama pažanga įgyvendinant su IRT ir skaitmenine ekonomika susijusius tikslus pirmiausia susijusi su nepakankamu politinių iniciatyvų įgyvendinimu Europos ir nacionaliniu lygmeniu: buvo žinoma, ko reikia imtis, tačiau tai nebuvo daroma. Komitetas ragina valstybes nares nedelsiant įgyvendinti Skaitmeninei darbotvarkei skirtas direktyvas ir rekomendacijas.

1.9 Komitetas mano, kad pati rinka negali deramai reguliuoti visuomenės labui. Todėl reikalinga subalansuota reguliavimo sistema didesnio piliečių skaičiaus interesams ginti, kaip to siekia strategija „Europa 2020“.

1.10 Komunikatas paskelbtas pačiu laiku: Europos skaitmeninės darbotvarkės vykdymui įgyvendinant strategiją „Europa 2020“⁽²⁾ labai reikalinga vadovavimo strategija ir valdymo metodas. Komitetas pritaria komunikate nurodytoms vadovavimo ir valdymo nuostatoms, skirtoms užtikrinti tinkamą ir savalaikį šios svarbios darbotvarkės įgyvendinimą. Tačiau dabar Komisija turi parengti išsamų strateginį įgyvendinimo dokumentą, kuriame daugiausia dėmesio skiriama veiksmingam skaitmeninės darbotvarkės vykdymui.

1.11 Komitetas pritaria komunikate numatytam „septynių ramsčių“ veiksmų planui ir sveikina Komisiją atlikus šį darbą. Nepaisant to, kad norint tinkamai įvertinti šio aukšto lygio plano elementus, dar reikia patikslinti kai kurias detales, Komitetas mano, kad jis pakankamai išsamus ir daugeliu atvejų teisingas.

1.12 Tačiau Komitetą stebina tai, kad į komunikatą neįtraukta GALILEO programa – svarbi investicija į Europos IRT ateitį. Komitetas ragina Komisiją užtikrinti, kad GALILEO programa būtų vienareikšmiškai įtraukta į skaitmeninės darbotvarkės veiksmų planą ir atkreipia Komisijos dėmesį į šiai programai skirtas EESRK nuomones⁽³⁾.

1.13 Komitetas tikisi, kad su juo bus deramu metu konsultuojamasi dėl paskelbtų Komisijos komunikatų, skirtų atskiriems konkretiems skaitmeninės darbotvarkės aspektams.

(2) 2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija, COM(2010) 2020 galutinis.

(3) OL C 256, 2007 10 27, p. 73; OL C 324, 2006 12 30, p. 41; OL C 324, 2006 12 30, p. 37; OL C 318, 2006 12 23, p. 210; OL C 221, 2005 9 8, p. 28; OL C 302, 2004 12 7, p. 35; OL C 48, 2002 2 21, p. 42.

Komitetas ragina Komisiją rengiant šiuos komunikatus atkreipti dėmesį į nemažą skaičių ankstesnių EESRK nuomonių⁽⁴⁾, kuriose pateikiamos pastabos dėl saugios, dinamiškos informacinės visuomenės, stiprios Europos IRT pramonės ir efektyvios, sparčiai augančios skaitmeninės ekonomikos poreikio.

2. Rekomendacijos

2.1 Į universaliųjų paslaugų apibrėžtį⁽⁵⁾ būtina įtraukti visur prieinamą spartųjų ryšių, be to turi būti nustatytos tinkamos finansavimo priemonės.

2.2 Reikėtų didinti finansavimą IRT įgūdžių ugdymui ir žinioms bei informavimo programoms piliečiams ir MVĮ. Valstybėse narėse reikėtų steigti informavimo ir konsultavimo tarnybas, kurios padėtų MVĮ ir piliečiams suprasti skaitmeninę ekonomiką ir dalyvauti joje.

2.3 Atsižvelgdama į e. įtraukčiai skiriamą dėmesį skaitmeninėje darbotvarkėje, Taryba visoje ES turėtų remti iniciatyvas, skirtas supažindinti moksleivius, vyresnio amžiaus piliečius ir socialiai pažeidžiamus piliečius su plačiajuostės technologijos naudojimu (pvz., internetu grindžiamu mokymusi, vaizdo konferencijomis, internetu teikiamomis viešosiomis paslaugomis ir kt.). Visos mokymo programos turi būti grindžiamos geriausia praktika.

2.4 Įgyvendinant IRT ir mokslinių tyrimų septintąją bendrąją programą ypatingas dėmesys turi būti skiriamas naujos kartos produktų ir paslaugų, kurie patenkintų konkrečius vyresnio amžiaus žmonių, neįgalių žmonių ir raštingumo problemų turinčių žmonių poreikius, kūrimui.

2.5 Skaitmeninėje darbotvarkėje turėtų būti aiškiai nustatytas raginimas ir skatinimas Europoje taikyti atvirus IRT produktų ir paslaugų standartus. Atviri standartai palengvina konkurenciją ir MVĮ suteikia galimybių augti ir konkuruoti pasauliniu mastu.

(4) „Skaitmeninio dividendo“ nauda – visuomenės poreikiams ir ekonomikos augimui „– Dar nepaskelbta OL; OL C 255, 2010 9 22, p. 116 ir OL C 77, 2009 3 31, p. 60.“ Gerinti viešojo ir privačiojo sektorių dalyvaujamosios partnerystės modelių plėtojant elektroninių paslaugų teikimą visose 27 ES šalyse” – Dar nepaskelbta OL; OL C 255, 2010 9 22, p. 98; OL C 128, 2010 5 18, p. 69; OL C 317, 2009 12 23, p. 84; OL C 218, 2009 9 11, p. 36; OL C 175, 2009 7 28, p. 8; OL C 175, 2009 7 28, p. 92; OL C 175, 2009 7 28, p. 87; OL C 77, 2009 3 31, p. 63; OL C 224, 2008 8 30, p. 61; OL C 224, 2008 8 30, p. 50; OL C 97, 2007 4 28, p. 27; OL C 97, 2007 4 28, p. 21; OL C 325, 2006 12 30, p. 78; OL C 318, 2006 12 23, p. 222; OL C 110, 2006 5 9, p. 83; OL C 123, 2001 4 25, p. 36.

(5) COM(2005) 203 galutinis ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis.

2.6 Europos Komisija turi ne tik didinti IRT naujovėms bei moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai skirtas lėšas, bet ir užtikrinti tinkamą atskaitomybę ir ekonominę naudą. Reikėtų taikyti tinkamą investicijų valdymo praktiką: investuojant turėtų būti atsižvelgiama į numatomą ekonominę ir (arba) socialinę naudą, ir visos investicijos turėtų būti griežtai kontroliuojamos, siekiant užtikrinti prognozuojamus rezultatus.

2.7 Valdant mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos investicijas būtina užtikrinti tinkamą programų ir projektų koordinavimą, kad būtų gauta maksimali nauda ir išvengta lėšų švaistymo dėl dubliavimosi.

2.8 Mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos srityje didžiausią prioritetą reikėtų teikti tvarumui, investuojant į technologijas, kurios leistų nutraukti ekonomikos augimo ir žalos aplinkai sąsają.

2.9 Skiriant finansavimą, pirmenybė galėtų būti teikiama naujoviškoms technologijoms, paremtoms Europos pirmavimu pasaulyje belaidžio ir judriojo ryšio srityse, siekiant sukurti universalią sparčiojo interneto prieigą – esant galimybei, naudojant radijo dažnių spektrą, kuris atsilaisvins, kai transliavimui ir kitai veiklai sumažės dažnių juostos pločio poreikis (vadinamoji „baltoji erdvė“) (6).

2.10 Komitetas ragina Komisiją vienareikšmiškai įtraukti GALILEO programą į skaitmeninės darbotvarkės tikslus ir skirtai jai programos išteklius. Kartu reikėtų skirti finansavimą technologijos kurti ir jas taikyti, kurios galės naudotis GALILEO paslaugų teikiama labai tiksliais pasaulinės navigacijos vietos nustatymo signalais (7).

2.11 ES turėtų ir toliau finansuoti daiktų internetui (8) skirtus mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą. Tai akivaizdžiai atsispindės belaidžių technologijų, interneto ir GALILEO technologinėje pažangoje.

2.12 Reikėtų iš esmės didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą, susijusią su ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros apsauga (9).

(6) Žr. nuomonę „Skaitmeninio dividendo nauda – visuomenės poreikiams ir ekonomikos augimui“ – Dar nepaskelbta OL ir http://www.economist.com/blogs/babbage/2010/09/white-space_wireless.

(7) GALILEO paslaugos apims: atviras paslaugas (OS), komercines paslaugas (CS), gyvybės apsaugos paslaugas (SoL), viešojo reguliavimo paslaugas (PRS) ir paieškos ir gelbėjimo paslaugas (SAR).

(8) Žr. OL C 255, 2010 9 22, p. 116 ir OL C 77, 2009 3 31, p. 60.

(9) Žr. OL C 255, 2010 9 22, p. 98.

2.13 Atsakomybę už veiksmingą ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros apsaugos ES įgyvendinimą Europos Sąjunga turėtų pavesti atitinkamai reguliavimo institucijai, įskaitant Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros narius (10).

2.14 Europoje reikia skatinti stiprią, nuosekliu ir koordinuotu būdu organizuotą, informacijos saugumo pramonę, prilygstančią labai gerai finansuojamai JAV pramonei (11).

2.15 Įgyvendindama skaitmeninę darbotvarkę ir tuo tikslu dirbdama su pasaulinėmis IRT bendrovėmis, Komisija turi nepamiršti piliečių interesų.

2.16 Bendru politikos principu turėtų būti pusiausvyros tarp viešojo intereso – visuomenės gerovės – ir privačių bei verslo interesų išlaikymas.

2.17 Komisija turėtų imtis visų įmanomų priemonių, kad valstybės narės griežtai įgyvendintų elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų teisinę reguliavimo bazę (12) ir kad visose 27 valstybėse narėse tai vyktų tolygiai, suderintai ir visuotinai.

2.18 Siekiant užtikrinti deramą taisyklių laikymąsi, reikėtų stiprinti valstybių narių ir ES lygmens ryšių reguliavimo institucijų įgaliojimus, kurie turėtų prilygti Europos aviacijos saugos agentūros (EASA) įgaliojimams (13).

2.19 Dėl didėjančios mobiliųjų IRT svarbos, Europa turėtų kuo greičiau pereiti prie į rinką orientuoto požiūrio į spektro valdymą, suteikdama daugiau teisių rinkos dalyviams ir plačiau diegdama spektro prekybą ir mažindama biurokratinės bangų skyrimo procedūras (14).

(10) Ten pat.

(11) Prognozuojama, kad 2011–2015 m. JAV federalinės elektroninio saugumo rinkos bendroji vertė bus 55 mlrd. JAV dolerių, esant bendrai 6,2 proc. metinei augimo normai per ateinančius 6 metus – <http://www.marketresearchmedia.com/2009/05/25/us-federal-cybersecurity-market-forecast-2010-2015/>

(12) Direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos, Direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų ir Direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkose.

(13) <http://easa.europa.eu/>

(14) Žr. „Skaitmeninio dividendo“ nauda – visuomenės poreikiams ir ekonomikos augimui“ (dar nepaskelbta OL); OL C 97, 2007 4 28, p. 27; ir OL C 224, 2008 8 30, p. 50.

2.20 Komisija turėtų paskatinti valstybes nares ginti savo nacionalinius interesus plėtojant ir naudojant perdavimo pagrindiniu kanalu ir komutavimo tinklais paslaugas, įgyvendinant nacionalinės politikos tikslus, pvz., panaikinti plačiajuosčio ryšio trūkumą. Tai galima pasiekti bendradarbiaujant su telekomunikacijų bendrovėmis per viešojo ir privataus sektorių partnerystes ⁽¹⁵⁾.

2.21 Tankiai gyvenamose ES vietovėse infrastruktūros paslaugų teikėjus reikėtų skatinti nutiesti šviesolaidinio ryšio linijas iki galutinio paslaugų gavėjo (FTTH).

2.22 Galimybė naudotis naudingą tinklo turiniu ir paslaugomis labai skatina naudotis internetu. Vyriausybės, valstybės institucijos, komunalinių paslaugų ir kitos įmonės turėtų spartinti savo tinklalapių kūrimą ir greičiau pereiti prie paslaugų teikimo internetu.

2.23 Reikėtų surasti novatoriškų būdų, kaip įmonės galėtų greičiau pradėti teikti aukštos kokybės interneto paslaugas savo klientams. Šiuo požiūriu, ypatingą dėmesį reikėtų skirti skatinant naudojimąsi interneto vaizdo turiniu.

2.24 Investicijos turėtų būti nukreiptos į novatoriškų dėl ES kalbų įvairovės kylančių iššūkių sprendimo paiešką. Kuriant bendrąją prekių ir paslaugų interneto rinką, pranašesnės yra JAV ir kitos *lingua franca* vartojančios didelės šalys. Kalbų įvairovė yra ypatingas 2020m. vizijos iššūkis.

2.25 Reikėtų apsvarstyti galimybę įgyvendinti kiekvieno Europos piliečio elektroninę atpažintį (eID), kad būtų galima lengviau teikti elektronines paslaugas ir plėtoti prekybą internetu.

2.26 Europos Komisija turėtų pradėti taikyti ES lygmens e. prekybininkų sertifikavimo ir ženklavimo sistemą, kad įsigydami prekes ir paslaugas internetu, vartotojai turėtų visuotinę apsaugą, nepaisant šalių sienų. Tokia sistema padidintų vartotojų pasitikėjimą e. prekyba.

2.27 Tarptautinės prekybos atveju, piliečiai turi pasitikėti savo asmens duomenų ir pinigų saugumu. Reikia užtikrinti privatumą, o asmens duomenys turi būti tinkamai saugomi.

2.28 Europos Komisija privalo sukurti skambučių centrų (angl. *call center*) licencijavimo sistemą, kad būtų užtikrintas ES piliečių asmens duomenų ir pinigų saugumas vykdant verslą per skambučių centrus, visų pirma esančius ne ES.

2.29 Reikėtų apsvarstyti, kaip apsaugoti vartotojus, kurie patvirtindami internetinį užsakymą padaro klaidą. Šiuo metu vartotojams labai lengva padaryti brangiai kainuojančias klaidas, patvirtinant lėktuvų bilietų rezervavimą arba kitus pirkinius. Galbūt tokiose operacijose turėtų būti numatytas „atsisakymo“ mygtukas.

2.30 Ypatingą dėmesį reikia skirti e. prekybai, kurioje dalyvauja vaikai – būtina parengti tinkamas taisykles ir elgesio kodeksus.

2.31 ES turėtų skirti lėšų Europolo pajėgumams stiprinti kovojant su elektroniniu nusikalstamumu. ES turi ryžtingai bausti už elektroninius nusikaltimus ir nusikaltėliams taikyti griežtas, visoje Sąjungoje vienodas baudžiamąsias priemones.

2.32 Komisija turėtų parengti strategijos įgyvendinimo dokumentą, kuriame būtų smulkiau paaiškintas komunikato skyrius „Įgyvendinimas ir valdymas“. Komitetas mano, kad be išsamaus, koordinuoto įgyvendinimo plano skaitmeninės darbotvarkės tikslai nebus pasiekti.

2.33 Remdama skaitmeninės darbotvarkės įgyvendinimą Komisija turėtų maksimaliai panaudoti IRT valdymo priemones.

2.34 EESRK sukurs nuolatinę darbo grupę, kuri nuolat stebės ypač svarbų tolesnį skaitmeninės darbotvarkės plėtojimą ir jos įgyvendinimą.

3. Padėties apžvalga

3.1 Europos skaitmeninė darbotvarkė – tai viena iš septynių pagrindinių 2020 m. Europos strategijos iniciatyvų; joje apibrėžiama svarbiausia skatinamoji informacinių ir ryšių technologijų (IRT) funkcija siekiant užtikrinti, kad Europa įgyvendintų tai, kas numatyta pasiekti iki 2020 m. Ši svarbi politikos iniciatyva susilaukė visapusiško už ES informacinės visuomenės politiką atsaikinių ministrų pritarimo 2010 m. balandžio mėn. Granadoje (Ispanija) įvykusiame neoficialiame ministrų susitikime ⁽¹⁶⁾.

3.2 Skaitmeninės darbotvarkės Europai būtinybė

3.2.1 Skaitmeninės darbotvarkės tikslas – parengti veiksmų planą, kad būtų kuo geriau išnaudotos IRT teikiamos socialinės ir ekonominės galimybės.

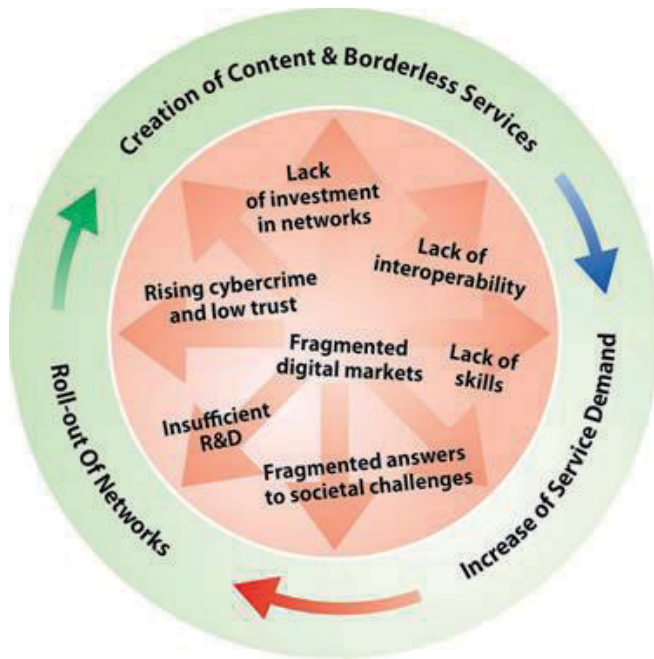
3.2.2 Didžiules IRT galimybes galima sutelkti sukūrus efektyvų veiklos ciklą, pavaizduotą **1 diagramos** išorinėje dalyje.

⁽¹⁵⁾ Žr. „Viešojo ir privataus sektorių dalyvaujamosios partnerystės modelių gerinimas plėtojant elektroninių paslaugų teikimą visose 27 ES šalyse“ (dar nepaskelbta OL).

⁽¹⁶⁾ http://www.eu2010.es/export/sites/presidencia/comun/descargas/Ministerios/en_declaracion_granada.pdf

1 diagrama.

Efektyvus skaitmeninės ekonomikos ciklas

3.2.3 Akivaizdu, kad IRT teikia galimybę siekti didelių pokyčių, tačiau norint ją tinkamai išnaudoti būtina išspręsti tam tikrus svarbius klausimus. Komisija nustatė septynias pagrindines kliūtis. Jos nurodytos vidinėje **1 diagramos** dalyje.

3.2.4 Dėl šių kliūčių Europa atsilieka nuo kitų pramoninių valstybių ir regionų: 30 proc. europiečių internetu niekada iki šiol nesinaudojo; Europoje sparčiųjų šviesolaidinių tinklų skverbtis yra tik 1 proc., tuo tarpu Japonijoje 12 proc., o Pietų Korėjoje – 15 proc.; Europos Sąjungoje IRT moksliniams tyrimams ir plėtrai skiriama tik 40 proc. JAV skiriamų lėšų.

3.3 Skaitmeninėje darbotvarkėje siūlomos priemonės, kurių reikia imtis nedelsiant, norint spręsti septynių sričių problemas, stabdančias IRT permainas ir užtikrinti pažangų, tvarų ir integracinį Europos augimą.

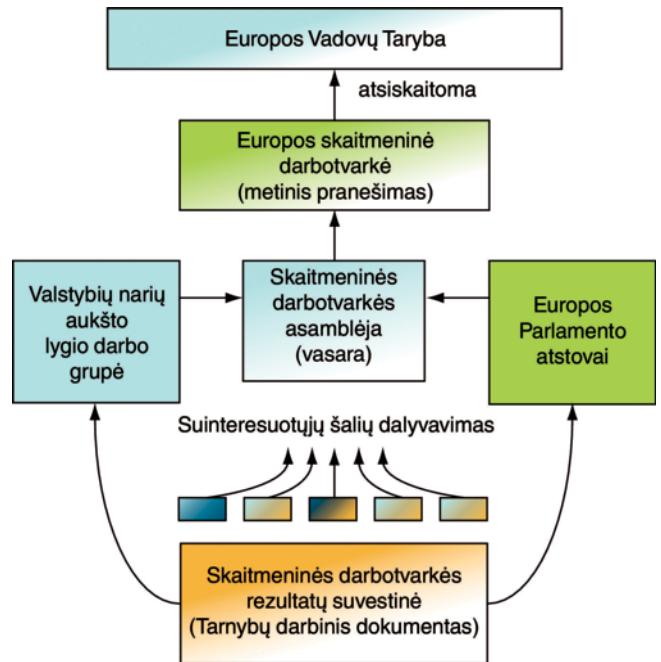
3.4 Politikos iniciatyva apima daugiau nei šimtą priemonių ir 13 pagrindinių tikslinių veiksmingumo rodiklių, kurie turėtų būti įgyvendinti per ateinančius dešimt metų. Tarp šių priemonių yra daugiau kaip 30 teisėkūros iniciatyvų. Darbotvarkė remiasi septyniais politikos ramsčiais, kuriuose pripažįstami jos tikslams pasiekti būtini tarptautiniai aspektai.

3.5 *Igyvendinimas ir valdymas*

Šioje diagramoje pavaizduota siūloma skaitmeninės darbotvarkės įgyvendinimo valdymo sistema:

2 diagrama.

Europos skaitmeninės darbotvarkės valdymo ciklas

4. Pastabos

4.1 Nepakankamas politikos iniciatyvų įgyvendinimas dar labiau padidino dėl susiskaidymo ir nepakankamų investicijų atsiradusių Europos skaitmeninės darbotvarkės sąstingį. Europos Komisija privalo pasitelkti pavyzdinę Europos skaitmeninės darbotvarkės iniciatyvą, kad būtų galima sukurti gerą vadovavimo strategiją ir veiksmingą valdymo koncepciją, siekiant užtikrinti Europai būtiną sparčiai augančią skaitmeninę ekonomiką.

4.2 Kadangi investicijų į IRT apimtis ir jų intensyvumas auga, ir suteikiama daugiau impulsų skaitmeninei ekonomikai, labai svarbu, kad ES išlaidų programos papildytų geresnis ir griežtesnis valdymas ir finansinė atskaitomybė.

4.3 ES IRT moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai skirtos lėšos turi būti naudojamos efektyviai, nes būtina gauti maksimalią naudą iš didelių būsimų investicijų. Labai svarbu, kad mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos programos ar projektai būtų skirtingi ir bereikalingai nesidubliuotų nacionaliniu, tarptautiniu arba technologijų sektorių lygiu.

4.4 Europa yra per daug priklausoma nuo didelių pasaulinių IRT programinės įrangos ir paslaugų įmonių. Tik viena Europos įmonė – „Nokia“ – yra tarp dešimties didžiausių pasaulyje IRT, ir tik viena Europos įmonė – SAP yra tarp dešimties didžiausių pasaulyje programinės įrangos kūrėjų.

4.5 Atviri standartai turėjo didelės įtakos interneto kūrimui ir sėkmei. Europa turėtų aiškiai raginti taikyti atvirus standartus konkurencijai palengvinti ir mažinti kliūtis naujokams – ir privataus sektoriaus subjektams, ir socialiai atsakingiems ūkio subjektams – patekti į rinką. Tvirta parama atviriems standartams įgyvendinant *Sąveikos ir standartų* veiksmų planą skatintų ir Europos IRT bendrovių, galinčių konkuruoti pasauliniu mastu, vystymąsi.

4.5.1 ES turi sukurti ekonominę aplinką Europoje, tinkamą novatoriškų ir stiprių IRT bendrovių steigimui, kurios ilgainiui galėtų konkuruoti pasauliniu mastu.

4.5.2 Norint, kad dinamiškos MVĮ išaugtų į pasaulines rytdienos milžines, būtina gera „vidaus rinka“. Reikia išspręsti susiskaidžiusių skaitmeninių rinkų ir sąveikos stokos problemas, kad būtų galima paremti paslėptą Europos IRT įmonių potencialą.

4.6 Didžiulės JAV investicijos į IRT lemia protų nutekėjimą iš Europos. Prognozuojama, kad 2011–2015 m. JAV federalinės IT rinkos bendroji vertė bus 530 mlrd. JAV dolerių, o metinės išlaidos iki 2015 m. sudarys 115 mlrd. JAV dolerių. Norėdama neatsilikti nuo skaitmeninio amžiaus vystymosi tempo, Europa privalo agresyviai investuoti į IRT.

4.7 Po to, kai buvo paskelbta apie *Stuxnet* virusą, puolantį svarbius pramonės kontrolės procesus⁽¹⁷⁾, elektroninio saugumo ir ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros apsaugos klausimai yra tarp pagrindinių vyriausybinių darbotvarkių klausimų.

4.7.1 Kurdama savo piliečių gerovę ir užtikrindama gyvenimo kokybę, Europa jau dabar yra labai priklausoma nuo IRT. Labai svarbu, kad augant mūsų priklausomybei nuo IRT, būtų nuolat tobulinamos saugumo priemonės, siekiant ypatingos svarbos infrastruktūras (energijos, vandens, transporto, saugumo sistemų ir kt.) ir piliečius apsaugoti nuo elektroninių nusikaltimų.

4.7.2 Komitetas atkreipia Komisijos dėmesį į savo nuomonę dėl ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros apsaugos⁽¹⁸⁾. Komitetas mano, kad Europai būtinas tvirtas vadovavimas ir atitinkamus įgaliojimus turinti institucija, kuri tinkamai apsaugotų ES nuo išpuolių.

4.8 Komisijos žaliojoje knygoje dėl demografinių pokyčių pabrėžiama, kad Europos visuomenė sparčiai senėja, o jaunų žmonių skaičius mažėja. Nors dėl to kyla daug problemų, kartu atsiranda galimybių, susijusių su technologinėmis naujovėmis, kurios gali pagerinti vyresnio amžiaus ir neįgalių žmonių gyvenimo kokybę, sušvelninti dėl visuomenės senėjimo kylančias ekonomines problemas ir sukurti Europoje naujų ekonominių ir verslo galimybių. Manoma, kad naujų informacinių ir ryšių technologijų, skirtų vyresnio amžiaus žmonėms, vaidmuo bus svarbus ateityje sprendžiant kai kurias problemas. Todėl Europa turi numatyti, kaip technologijos galėtų patenkinti senėjančios visuomenės poreikius, nes IRT gali padėti pagerinti jų gyvenimo kokybę, padėti

jiems išlikti sveikesniems, ilgiau gyventi savarankiškai, dirbti arba dalyvauti bendruomenės gyvenime. Komunikacijos, apsipirkimo, saugos ir sveikatos priežiūros ir kt. srityse galėtų būti teikiamos labai įvairios paslaugos.

4.9 Europos piliečių ir pasaulinių IRT bendrovių interesai ne visuomet sutampa, todėl turi būti nustatyta piliečių ir ekonominių interesų pusiausvyra.

4.10 Kalbų įvairovė yra ypatingas iššūkis Europai kuriant dinamišką bendrąją rinką internetinėms prekėms ir paslaugoms. Kuriant novatoriškus sprendimus reikalingos didesnės investicijos.

4.11 Galimybė naudotis aukštos kokybės interneto turiniu ir paslaugomis yra esminė naudojimosi internetu sąlyga. ES vyriausybės ir valdžios institucijos elektronines paslaugas diegia labai paviršutiniškai. Reikia dėti daugiau pastangų skatinti atsiliekančias institucijas sparčiai įgyvendinti savo programas, visų pirma, dar daug galima nuveikti e. viešųjų pirkimų srityje.

4.12 Tarptautinės e. prekybos ekonomikos ES skatinimas yra labai sudėtingas procesas. Norint pritraukti naujus vartotojus, e. prekyba turi būti patogi naudoti ir saugi. Dėl teisinio, kalbinio, kultūrinio ir technologinio 27 ES valstybių narių susiskaidymo atsiranda didelių kliūčių atviro ES masto e. prekybos ekonomikos plėtojimui. Šias problemas reikia spręsti palaiptai, tačiau įdiegtus e. tapatybės kortelę visiems piliečiams ir europinio e. prekybininkų sertifikavimo sistemą, šios problemos sprendimas labai palengvėtų.

4.13 Geras e. prekiautojų sertifikavimo pavyzdys yra Nyderlanduose. Prekiautojų internetu profesinė asociacija įsteigė sertifikavimo įstaigą, kurią kontroliuoja nepriklausoma stebėtojų taryba. Visi asociacijos nariai privalo laikytis elgesio kodekso ir naudoti standartinę sutartį su vartotoju, suderintą su Nyderlandų vartotojų organizacija (*Consumentenbond*). Ginčams su sertifikuotais e. prekybininkais spręsti vartotojai naudojami struktūruota skundų procedūra. Informuotumas apie sertifikavimą yra didelis, 83 proc. internetinių vartotojų pažįsta sertifikavimo ženklą. Komitetas tikisi, kad Komisija imsis veiksmų įgyvendinti ES lygmens e. prekybininkų sertifikavimo sistemą.

4.14 Pirmą kartą naudodamiesi internetu, piliečiai gali ypač nukentėti nuo elektroninių nusikaltėlių ir nesąžiningų prekybininkų. Šiuos pažeidžiamus vartotojus, tiek suaugusiuosius, tiek vaikus, reikia apsaugoti, kad jie galėtų saugiai naudotis internetu⁽¹⁹⁾.

(17) <http://www.nytimes.com/2010/09/27/technology/27virus.html>; ir <http://www.ft.com/cms/s/0/e9d3a662-c740-11df-aeb1-00144feab49a.html?ftcamp=rss>.

(18) OL C 255, 2010 9 22, p. 98.

(19) Per pastaruosius 15 metų EESRK paskelbė keletą nuomonių šia tema. Dvi naujausias nuomones žr. OL C 128, 2010 5 18, p. 69 („Socialinės tinklaveikos svetainių poveikis“) ir OL C 224, 2008 8 30, p. 61 („Internetu besinaudojančių vaikų apsauga“).

4.15 Komisija į savo metinės pažangos ataskaitą galėtų įtraukti neįgalumui skirtą skyrių, kad nustatytų, ar šiuo požiūriu įgyvendinant Europos skaitmeninę darbotvarkę buvo padaryta pažanga, ir ją įvertintų.

4.16 Tokioje Europos interneto ekonomikoje be sienų Europos turi būti deramai pasirengęs prižiūrėti komercinę ir socialinę veiklą, kad ji būtų saugi visiems.

2010 m. gruodžio 8 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių Reikalų komiteto
Pirmininkas
Staffan NILSSON

2011 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 100 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	770 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	400 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	300 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

